18

Oprawiono w r. 1943.

Biblioteka Jagiellońska.

№ 6018

Brulion

w Radomiu w litografii Balińskiego.

6018

Teraz na swiat wylewam, ten kielich trucizny:
Z rząca iest i paląca, moiey gorycz mowy,
Gorycz wyssana ze krwi i łez mey oyczyzny.
niech pali nie was lecz wasze okowy —

Ad. Mic: do przyiacioł. Dziady v 4

BIBLIOTH. UNIV. JAGELLONICAE

11

Spis przedmiotów

Niektóre uwagi co do panow. Aug II — p. 1.
Diva Polka — p. 32.
obiegnik o spisku — p. 34
[illegible] 1845 nowiny — p. 35
[illegible] — p. 36
[illegible] — p. 37.
wiersze [illegible] — p. 39.
[illegible] nowiny, [illegible] — p. 40
Cronique Scandaleuse — p. 43
pieśni [illegible] — p. 49
Najdawniejsze druki polskie; co przed [illegible] — p. 51.
nowiny [illegible], [illegible] — 52 i 53.
[illegible]; Dębski — 55
Sybior — 56.
[illegible] — 57.
[illegible] i [illegible] — 58.
nowiny i anekdoty — 59.
[illegible]; [illegible] architekt; [illegible]; Lubomirski — p 60 i 61.
[illegible] — 62.
[illegible] — 63.
Uwagi do dziejów polsk.
Józef Modrzew[illegible] — 64.
Korona
[illegible] — 65
obiegalli o [illegible] osób w spisku
nowiny z [illegible], [illegible] — 67
[illegible] — 69
obiegnik [illegible] — 71.
O Radziwille [illegible] — p. 72
o kościele w Górze Kalwaryi — p. 74
o p. [illegible] — p. 75.
[illegible] Krasicki — 76
Adam Poniński — ib.
Nowiny [illegible] — 77.
Kradzieże [illegible] — 78
nowy [illegible] — 79
[illegible] — 80
[illegible] — 81
Rozbytość polska — 82
Charakter [illegible] — ib.
Strój polski — 83
[illegible] — 84
Katarzyna II — 85
Francuzi i Polacy — 86
[illegible] — 88
[illegible] — ib
Car [illegible] — 89 i 90
[illegible] —
Krosnowski Adolf — 92
[illegible] — 93
Nowinki — 94 i 95.
[illegible] — 96.
[illegible] nowiny [illegible] — 97
[illegible] — 99
Dobra duchowne — 100
[illegible] — 101
Car [illegible] — ib.
Szlachectwo [illegible] — 102
Do dawnych dziejów p 104 i 105
[illegible] wieków — 109.
Królowie polscy — 121.
Sejmy polskie — 123

IV

Przypis do prawa Aug II w volumine Legum p. 129

Zaraz po śmierci Jana III, ani za jego życia
Moskwa niemiała żadnego wpływu w Rządzie
RzPospolitéy; wpływem bowiem takowym, traktatu
Grzymułtowskiego nazwać niemożna, F bo jak kolwiek
tymże części krajów Rz. oderwana od niéy i moskwie
oddane~~mi~~ zostały, to jednak ani woyną, ani stronnictwem
jakimbądź ze szlachty złożonem: do tego znieowolona Rz. była; —
~~et~~ Jedynie Jan III miał w układzie tym osobiste
widoki, o ~~tyle~~ najgorniejsze o ile ~~z~~ okupione zostały kosztem kraju
którego całość na głównéy winien był mieć pieczy. —
Jednak Jan III zostawił liczne woysko Rz. i bitne.
~~Elekcya Augusta II.~~
Rz. jakkolwiek wymagała poprawy lub usystematyzowania
wielu instytucyi, niebył to jednak twory bez wewnętrznéy
potęgi, któryby za wpływem korzystnych dla niego wypadków
niebył mógł stanąć na szczeblu powagi samowładnym
narodom właściwéy; bo nigdy niezgodzę się z temi wyobraże:
niami które naznaczają pierwiastki do upadku Rz. to
czasy podziału Polski za Bolesława Krzywoustego, pomiędzy jego
synów, to czasy Zygmunta III tak świetne pod względem
wojennym i oświaty. ~~to zgubny~~

F z woli jedynie samego Jana III zawartym.

przypuśćmy, gdyby [teraz] nastąpił upadek Francji, czyżby można przypisać go wypadkom za Karola VI i VII. lub tendencji religijnej i nieszczęśliwym wojnom Lud. XIV przy końcu jego panowania, —

każdy naród ma bliższe ~~powody~~ [przyczyny] zginienia swego. —

Elekcja Augusta II odbyła się tylko za wolą i wpływem Szlachty, wprawdzie podzielonej na dwie części; ale żadna zbyt nie opierała się na Moskwie, jedna sprowadziła wojsko francuskie, druga wojsko saskie, pośpiech jednych opieszałość tamtych zapewniły tron Augustowi II. i dopiero stały się przykładem do następców, z którego i inne stronnictwa w innych czasach i inne ~~narody~~ [rządy] korzystały: —

> 1. tylko z położenia Polski Augusta II. i Alexandra I. wynikła różnica w postępowaniu obu. jednego [?] August 2. cało zmienić od RR mógł, musiał sztuką dopraszać [?] zamiarów swego, gdy Alex. i mógł. potężny i silniejszy dziś od stolicy RS. wszystko przemocą. Cel jednak jednego i drugiego ten sam Samowładztwo.

August II posiadłszy tron ~~miał myśl~~ poznawszy z doświadczenia nie dość długiego, za jakimi instytucjami wspólnie panować miał, on który samowolnie rządził w Saxonii, nawykły do tej władzy, nie mógł z siebie zrobić amfibii politycznej — czyli miał rządzić konstytucyjnie on, który wyobrażenia takiego nie miał rządu, on który z natury przywykły do innej władzy, musiał [chcieć] kierować takową w Polsce ~~do~~ [wedle] swoich wyobrażeń, i musiał powziąć myśl jedyną dla niego, urządzenia takiej swojej władzy w Polsce, jaką miał w Saxonii. — przykład podobny widzieliśmy w czasach naszych za Alexandra I Cesa., który w Polsce był Królem konstytucyjnym w Moskwie panem despotycznym, i co się z naszą stało konstytucją? —

Powziąwszy przeto Aug. 2i ~~myśli~~ [idee] i postanowienie (ze wedle swej myśli Rz. władać będzie) zamierzenia niemożność — musiał stworzyć sobie własny system i wedle niego postępować. —

Pod ów czas w Europie iedna tylko Polska miała rząd Liberalnie konstytucyiny lubo nie ostatecznie usystematyzowany. August II ani z swey Saxonii ani ześ żadnego innego Państwa które po szczególe zwidział lub znał, niemógł mieć wyobrażenia instytucyi naszych, — Zawada w skutku tyrkże, iż Król we woli iego, musiała go do nich zniechęcać, —

Rz. Wenecka gdzie tak ~~[illegible]~~ uosobiona arystokracya używała rząd ludom iako iedności; też Stadhudtot Holenderski; z imienia tylko były Rzeczami pospolitemi — lud w nich niemiał udziału. Stanowczego Anglia iedna mogła by
w Polsce iedney lubo włościanie do stanów nienależeli; iednak taka massa różney Bogatey i ubogiey szlachty, że Rzecz pospolita niedzwie była gminowładną —

Włościanie niemogli należeć do Rząda raz dla braku światłości; drugi dla braku własności; — do dziś dnia iest w tym

Stanowcze wyiątek, ale iey porzundki potoczenie były różne od wszystkich państw całego świata, a potem w owym czasie władza monarchy mimo parlamentu była nadto znaczna.

82

potoczeniu cała ta klassa – więc ci tylko
naliczeni którzy wstąpili, należeć mogli –
stan mieyski, w pewnych razach ~~był~~
miał udział wprawodawstwie, ale
niemógł się wydobyć z opieki możnieyszey
klassy, to było złem, ale było wpośledzeniu –
może i stworzonym złego rządu. Dość, że August II
niemógł znosić takiego panowania. – –
Dopóki na tronie Polskim zasiadali Polacy
bo i Władysław 4, i Jan Kazimierz
Michał i Jan III takiemi byli;
przyuczeni od kolebki do spraw Rze-
czy cokolwiek burzliwego, czy spokoynego
stanu, dopóki interes tychże mniey
więcey był iednaki z interessem Rz.
dopoty – Kray, Rząd i stosunki wzaiemne
między monarchą a Polakami ~~x~~ mogły
istnieć bez widoczney szkody iedney lub
drugiey strony, lecz skoro obcy obiął

tron, stosownie tem koniecznie zerwie się
musiał: bo nietak łatwo zmienić swoie
przekonanie, z wychowania i nawyknienia
wynikaiące, iak liturgię.
To też, z iedney strony była Polska
z Rządem Republikanckim Szlacheckim, i ze
wszelkiemi zaletami i wadami takiego stanu
iakie dziś widziemy we wszystkich Stanów
w Anglii, Francyi, Hiszpanii Stanach Ziednoczonych
Ameryki i podobnie rządzonych się; u *lubo te nie iedenstan ale wszystkie mieszą w sobie*
nas ten stan fermentacyiny wynikaiący
z rządu konstytucyino reprezentatywnego nazywano
niewłaściwie Anarchią, iakie nazwiemy, to
podobnie obecnie lub w krótce nastąpić mogące
tych kraiów, ~~toż~~ iesli złoto lub srebro obca stanowczo
wystąpią swoią na te ludy wywrą. Dziś przywykliśmy
do podobnego stanu tychże kraiów, bo są ciągle
przed naszemi oczyma, ale do takiego stanu
lat temu 140 w Polsce, nauko ziemcie niemogli
nawyknąć:
z drugiey strony, był Król młody, silny

osobiście, z resztą energiczny a powziętych
zamiarach, ~~widać~~ co dowiódł, we wojnie
węgierskiej, i prędkim a planów swym działaniu
ściśle na exekucyą swoich; ściśle w postępie
z wszystkiem polityce dla niej i sobie utrzymania i
poparcia, — obojętny na wyznanie wiary,
za tym i na jej przyczyny i skutki; —
z ostatniej ciągle widzeniem, jako obcy i
interessowany, wszystkie wady ludu nad
którym miał panować a których po części
doświadczył sam, — i t. zgubliwość między
ubóższemi, przeważstwo, między wielą tak zwanemi
panami: ~~w sejmach~~ ~~[illegible]~~
w instytucyach politycznych brak systematu;
a w sejmach, łatwość ich niweczenia.
Król poczciwy byłby ie starał się poprawić
a przynajmniej niekorzystać z nich ile możności;
ale August II nie Polak, nie oceniając całe
całej wartości tej władzy za którą dotąd
wzdychaniem, — niemógł i nieumiał iść
w duchu Polakom, szedł więc w duchu
własnych widoków i rządzić.
Powziąwszy przeto Aug. II (od znaku ♀)

Wszyscy pisarze owego wieku lub późniejsi którzy zajmowali się Augustem II zgadzają się w tey mierze.— Że zaś Lud od kilku set lat rządzący się Liberalnie, mający żądze do takowego rządu swawolnego woli, wyobrażenia i instytucyi nadto silne, niemoże się wydawać takowym do zniweczenia tego wszystkiego do razu, przeto wypadło Augustowi II, takie środki przedsięwziąć, któreby podkopawszy to wszystko i do celu go zbliżyły.—

I zaraz świadectwo!!— nierozsądny! wszystko przewidział: wziąwszy we widoki jego nawet nieszczęścia ludzi którzy go tykały, dla tego za Monarchę wszego przybrał żeby dobrem jego jedynie był zajęty; wszystko przewidział, mówię, prócz tego żądnie ze pracować będzie w położeniu zapadł do tych widoków nie dla siebie, nie dla rodziny swojej, ale dla potęgi trzech rządów samowładnych którzy naprzód lud przybrany zniszczą, a potem i własny jego kraj ciarznią — niezliczone dalszych nieszczęść iakie sprowadzić mogą.—

Voltaire l'histoire de Charles XII p. 91. v. 2. edyc Genew 1768.
Encyclop. v. 26. p 610.
Schoell. v. 13. p 154. edyc. 1818.
Léon Thiessé — Resumé de l'histoire de Pologne —
Falińska; Lenni Sekulewskiego p. 137 i n

w Rku. stronnictwo które króla na tronie posadziło: składało się z ludzi przekupionych, i dawnych uwiedzionych: poparte siłą wojsk Saskich przez interessanta prowadzonych;— Pierwsze lata dla Aug II były takiemi doświadczeniami, zdawało mu się że co zechce da się wykonać, i w samey istocie: mając rozdawnictwo urzędów i starostw, przy rozpoczętym oznaiomieniu się z częścią tych którzy go za jego złoto na tronie posadzili, zdawało mu się że w prędce temi sposobami resztę, co iak mniemał dla

dla monarchy przyszłości, łatwo się da osiągnąć:
lecz niedość obliczyć się:
zawsze jedne oczy napełniać by te ciągle były
mu powolne, wymaga bogatego skarbu, a skarb Jaśki
na to niewystarczający,

A nie dość Dawać starostwa i godności: te się dożywotnie, nabijące
z natury swej do Kr. i odbierający dopóty był powolnym
dopóki, żądanej części nieodtrzymał, po czem wracał
do swego naturalnego stanu, obywatelstwa: i czy
to naruszony niewdzięcznością, czy umiejętnością korzystania
z chwili interesu obcego, ku pomnożeniu własnego
kredytu i ~~[illegible]~~ zamożności; — dość że widoki Króla
nie były na równi z jego chęciami. — Opór był w masie
bierny lub ~~[illegible]~~ czynny, stosownie do okoliczności; Król
po tylkich próbach poznał, że zamiary jego na Kr.
nie tak snadnie udadzą się, — więc zamierzył syste-
matycznie, skuteczniej działać, — całe jego panowanie jest
tego dowodem, wszystkie jego czyny — i wkonen sna
interwencja Króla. —

Głównie do dopięcia celu trzeba było działać
na masę, bo masa jest nie czynnie, to biernie
+ stawiała opór: żeby tedy siłę oporu zniweczyć
konieczność kazała zniweczyć ją,

tak. 1° fizyczną, i ale
2° moralną: główniej — korzystając
tym czasem, z okoliczności które w biegu tym
korzystnie w szczególnych wypadkach: gdyby one
ogólny rezultat zgubnej czynności; wyprzedzić miały
mogły, któreż kolwiek bądź strony wynikać. —

do pierwszego wziął się, przez: bez woli Stanów
wypowiedzenie woyny Szwecyi, pozór iż
pacta Conventa. —
wprowadzenie woysk Saskich niby na
stłumienie uległych. —
przez przekupstwa, rozdawnictwo łask
pańskich, pensyi, nadziei powiększenia fortun i t.p.
v. expectatiwami. —
do drugiego przez zbytki: naśladował on na swoim
małym Dworze wszystkie obyczaje dworu Ludwika XIV.
rozwiozłość, despotyzm jego, wydatki niepotrzebne,
metresy, ich zachowanie się, wspólną rozwiązłość — intrygi
powiększyły że zostawszy z Elektorem, Królem. a wspólnie
tym niepodniosły się jego dochody, —
wiadomo ile wzór dany z góry działa na
mieszkańców kraju, — biesiady, pijaństwo —
i wszystkie ich skutki, stanowczy wywarły
wpływ na Polskę. — co pomieszane z nieszczęściami

różnego rodzaiu w skutku nieszczęśliwey z Karolem XII
woyny, niepopieraney przez RP bo przez nią nie:
przyzwoloney, ~~z~~ silnie Narodem wstrząsło. —

Woyna więc szwedzka zaczęta przedstawiała dwa
oczywiste skutki — części zwycięzka dla Króla, ~~[illegible]~~
~~iego opinia~~ w ustanowiła w Kraiu dobrą o nim opinią
zaufanie wzbudzała, miłość własną którego zaspokaiaiąc
przyczyniała się w skutkach powolnych do widoków Króla,
który to upowiła, że perswazyją że blaskiem swym
mogł mieć wszystkiey wpływ dla siebie na opinią publiczną,
sadowiła iego woysko tą do niego i od niego skłaniała
gotowe na wszelkie iego rozkazy iak zwykle woysko
zwycięzkie. —

części by zaś woyna miała być nieszczęśliwą dla niego
to ostateczności iakie go spotkały nieprzewidywał i
przewidywać niemógł, bo Car tak potężny żadnie,
z Moskwą, maiący swoią armią Saską, stronników
w Polsce, a przeciw sobie młodego i niedoświadczonego
Króla, nieznaczącego słabszego pod każdym względem:
iakże mógł myśleć, że podpis iego traktatu przeciw
Szwecyi, okazały w skutkach, pozbawi go korony którą
za swoią własność uważał posiąść; i za życia iego uznać
mu będzie współzawodnika na tronie w niespodziewanym
Szlachcicu Polskim.

jeśliby więc woyna była nieszczęśliwą dla niego, to on cofnie się do swego elektorstwa, po mimo woli RP. ta wplątana w nią, albo będzie stawiała opór lub też nie, w iednym i w drugim razie, w wypadku nieszczęśliwym, który się ostawi, a z ostawionym łatwiey sobie poradzi! —

August II. związał się z Danią i Moskwą — obległ Rygę woyskiem Saskim — Liga przeciw Szwecyi zdawała się potężna. było to pierwszy związek Moskwy w Rządami Europeyskiemi który stanowczo działał na iey byt i wielkość — stanowczo również na upadek iey do Polski nad wszelkie przewidywanie: (Karola z związkowych osobno pokonał Karol XII, odparł Augusta od Rygi, i iego nayspanialszym poczytał, bo on nie na czele RP. ale tylko na czele armii saskiey pozostał. — RP. dała mu poznać wstręt swóy od woyny, propozycyja pokoiu, który Król iey nie ona nastręczyła. Tak iawne rozdwoienie było dowodem słabości tak króla, osobno, iako i RP. osobno — RP. mogła proponować pokóy ale uzbroiona potężnie, gdy tym czasem wszystko to było za słabe pokoiu. — niepamiętali tego prostego axiomatu dziś tak powszechnego, „si vis pacem — para bellum

Był to stan ni wojny ni pokoju, były klęski, zniszczenia, bez walk sprowadzone przez Króla, — i w istocie ostawiająca to była wojna ~~niepodobna do~~ niesłychana, nigdzie ale to nigdzie Polacy zamyszali (wtórem niedoli) do oporu, żadnéy stanowczéj walki niewydali, nigdzie zwycięstwa nieodnieśli; tym mniéy Król, dał dowody, tylko przydługiego unikania boiu, jakby umyślnie, zręcznie sprowadził, nieprzyjaciela w środek kraiu, pozwolił mu każde z osobna miasto zdobywać, kontrybucyie wybierać, i tak klęskami kraj zniszczył, że dotąd pozostały tego ślady. —

Król był w końcu zdobył koronę niedołężnie, kraju którego stał się ~~nieprzyjacielem~~ ciężarem przez swoje wady a szczególniéy czynami. —

i o ile Karol XII podniósł się w sławie, o tyle Polska została ostawiona, a wszakże niewiele lat upłynęło od zwycięstw tak głośnych Chocimskiego i Wiedeńskiego, tak sławnych że wszystkie oręże przy nich pobladły a jednak państwo się do upadku nachyliło, drugie wydźwignęło pomimo potęgi swéj ocalenie nam było swe winno. —

Europa niepojmowała bo ciemny był jéj stan opinii powszechnéy jak naród niemiał chęci tego

czego Król domagał się i powrot, nie uchodziła
w sprawie Rz. i na ustęp. potrzebna — tu powstała siła
patrzyma opinia o nas, którą tak rozsądnie interes
ościennych Państw na swoje dobro fałszował. —
Był to ostatni postępek dawnego szczęścia dla Rz.
gdy chociaż za powodem przemocy szwedzkiej
Leszczyński opadł na tronie, ciało mógł przyjmować
interessa ojczyzny bo on i ojczyzna jego było iedno:
stawał w spotrzeniu Władz: Jłowi: Sobieskiego — ale
nieszczęściem Leszczyński był niezdolnym do takiego
czasu, a gdyby to był człowiek przedsiębiorczy, czynny,
dzielnego charakteru, mógłby był skuteczniej utrzymać
się na tronie, — ale był to 2gi przykład że obce
wojska popierały Elekta, — z upadkiem Karola XII
blisko naśladować miał sprzymierzeńcie, a teraz
protektor Augusta II i Piotr I na usilne jego
prośby (: lubo miał wzmianie tego czynego wspierać
odnosz do tronu,) ~~przywrócił go na~~ popart go na tymże
wszystkie możliwie po szwedzkich wzięty Dziedzictwo
i 3ci przykład cudzoziemskiego wstępu do Rz. a pierwszy
dla Moskwy, przy którym też aż dotąd została.
Bo przy ścisłym związku Augusta z Carem, i uciśnienie
tamtego, nieznacznie nadało coraz to wyższy wstępu

Carowi na sprawy ~~Kr~~ Króla, a przez niego na Rz. — która ich była zniszczona, przez te lat kilkanaście, przechodzi wszelkie wyobrażenie. — A iżby te niedole niedość były cięższe, August na nowo objąwszy tron, wprowadza swoie woyska Saskie, które tylko były zwyciężonemi i umykać przed nieprzyiacielem umiały i lat dwa za ich pomocą uciskami rozszerza swoie władzę, — iednak wykonywacze woli królewskiey znayduią wszędzie opór, energia wzmaga się w szlachcie, i już nie dwoią się ale łączą przeciw udręczaiącemu domowemu nieprzyiacielowi. powstaie groźna konfederacyia szlachty przeciw woysku ~~[illegible]~~ Saskiemu i po wyniszczeniu go w części gdy August widzi że iego własne sposoby niepodołaią niepodległości ucieka się do chytrości i pośrednictwa Cara. — Zawarła się na seymie ugoda, pod wpływem, pośrednictwem nay-niebezpiecznieyszego nieprzyiaciela Rz. na tym to seymie wroku 1717. z 90000 woyska Polskiego zmnieyszono na 24000 pod błahemi pozorami, — Zmnieyszenie takowe za sprawą Augusta, który sądził że łatwo zostawszy zmu-szonym swoie Saskie woyska wyprowadzić z kraiu Rz. to iednak znaydzie taką sposobność znowu ich sprowadzenia, a tym pewnieyszą że siły Rz.

Czytaj Rzączyńskiego

~~swej jedynej myśli, — która nie dla niego miała~~
~~wydać owoce.~~ —
zniweczone, mniej znajdzie oporu, tak więc skupionej
siłę do swoich widoków, które teraz za łatwiejsze do dopięcia
doznał.
I w istocie, takiemi już one były, — Kraj jego winą
wplątany we wojnę ze Szwedami; stał się jej teatrem
podzielił się na 2a stronnictwa, podżegane intrygami i
namiętnościami tak swemi jako i tych (obcych nieużytecznie Króla) którzy w tym
mieli własny interes. —
Obok Króla stanęły wszystkie jego Saskie, intrygi kobiet i metres
jego, dwór i wszyscy adherenci, ~~moskale~~ Car z wszystkiemi
moskiewskiemi, i wkoniec stronnicy Polscy z nielicznemi oddziałami
wojska wraz z miastami które niemając środka skupienia
[illegible] się Szwedom broniły, więcej z obawy o swoje prywatne
interessa, jak o całość królestwa lub jego widoki; z drugiej
strony, ~~Prymas~~ Radziejowski od pierwszej godziny ziawienia
się Aug. II jego nieubłagany nieprzyjaciel, z większą
połową szlachty — wszystko szwedzkie, nadto walki
w Litwie prywatnych między sobą Radziwiłłów z Sapiehami
o dobra ziemskie, pobierzywszy ~~tez~~ [illegible] stronnictwo
wspólne kombinacyje, miejscowe i ogólne walki,
osobiste nieprzyjaźni, a to wszystko bez lub z małą przerwą,

przez lat dziewięć, wystawić sobie takowo można do całego stopnia zniszczenia kraj cały dojść musiał, do całego zubożenia. — biedni, trapieni wszystkiemi [illegible] i obecni którym to wyuzdane żołdactwo, w obmierzłości przeszło nie dziw że w chwili niechęci podaną sobie myśl, przyjęli, zredukowania wojsk Polskich: musiało to z jednej strony pochlebiać uboższym że niebędą opłacać podatków na żołd tej zredukowanej armii, na którą i kwarta wystarczy. — i to jedno ich zdaie się umieściło we widoki interesowanego Króla chytre poddane: — a poparte intrygami Biskupa krakowskiego Szaniawskiego miał on swoie widoki w prześladowaniu różnowierców, czym król ze swej strony nietylko przeszkadzać ale pomagać przyobiecał. bo im więcej środków uciśnienia Rl, za jej samą pomocą wynalazł, tym bardziej to zbliżało go do iego widoków. — nikt nie okazał Sejmowi, że w [illegible] Rządy Polskie powierzone lub stale utrzymania swe siły, nikt nie okazał że [illegible], których każdy każdego czasu mogą być niekompletne gdy w tym zajdzie czyi bądź interes, — nie są dostateczne do pilnowania obszernego Państwa granic, spokoju wewnętrznego, lub wykonania Wyroków sądowych lub przestrzegania spokojności w kraju. a cóż dopiero na przypadek wojny, gdzie ku obronie, niemówię iuż zwycięstwa bo Rl rzadko ku temu [illegible] była: nawet pomyślić niepodobna,

aby siła taka komu bądź oprzeć się mogła. — mógł liczyć
na wszystkie siły, ale to niepodobna, ciężko na nich
~~nato~~ polegać mogli, gdy właśnie konfederacyi i Sejm
na którym redukcyja armii polsk: nastąpiła, było przeciw
Sasom, w ich wyprowadzeniu z kraju. — ale nie, chwilowa
potrzeba lub niemożność opłat przemogła nad przezornością,
i bezpieczeństwem, nad dobrem ojczyzny. — Króla powinnością
było ostrzedz o niebezpieczeństwach, wystawić stan rzeczy, przemówić
naostatek uporczywie za dobrem kraju, ale cóż, kiedy on to miał
przedsięwziąć, gdy właśnie on sam wyprosił tak zgubny
dla kr. środek, a czem samemu tak korzystny, więc owak,
a jednak rzeczywiście korzystny tylko pozornie, a całe z niego
nieszczęście!! zawiść i powiększenie sił prywatnych wewnątrz
u obcych, zaś poniżenie całe tylko sobie wystawić można.
i skutki Żonego. —
A którzy byli za zmniejszeniem armii, na obronę kraju
przedstawiali pospolite ruszenie, i kawaleryi Narodowej. —
mogli oni mieć tego ducha białych, ale ich następcy!!
wiadomo jak armia winna być zorganizowana
żeby zapewniła korzyści nad nieprzyjacielem i zwycięstwa
wówczas to wyrodziła się myśl, równowagi politycznej
dla której to niby istnienie Polski jest potrzebne,
traktaty z opiekunami; które miały Polskę od wojen obcych
ochronić, jakby traktaty bez siły ich poparcia lub obrony niebyły

tylko oczem pismem skoro szczery niemaią zamiaru gdy –
dotrzymać: —

wyciągnął król wraz z Ks. woyskiem saskim, a na tych miejsce zostawił,

a/. zmnieyszoną armię Rz. czyli osłabioną –

b/. powiększone zaworne tak zwane woyska prywatnych iak u nas zaczynaią się prawo przemocy prywatney /źle nazwane feudalne od obcych:/

c/ zaiazdy – na wyegzekwowanie wyroku sądowego, które to wyrodziły się w prawdziwe rozboystwa.⁺ – gdy zaś niebyło siły Rz. we woysku aby uciśnionego wesprzeć, słabsi szukali obrony w związkach pokrewnych, i czego woyny nie dokonały, to stan ten fermentacyjny prywatnych przeciw prywatnym dokonał, a gdy zaś sprawy dworu i seymy nie dochodziły, które tylko iedyne temu zaradzić mogły: cóż się dziać musiało w tak istniejącym kraiu, który więc niemógł się oprzeć garnął się pod możnych wpływem, bogactwy lub zadwornym woyskiem panów, a że król był tych nayprzemożniejszym [?], przeto też partyja iego powiększyła się; ~~tak że~~

⁺ bo często nie wyroki exekwowano, które były pretextem do samowolności; ale tylko swoie chęci popierano gwałtami:

Spokoyności sumienia ~~[illegible]~~ podatkadnych [?], popierający król Jezuityzmowi i prześladowaniem B.K. powiększył nieład, splamił siebie i naród, a kray nigdy niepospolitowany w fanatyzm popadł a postronnych z interessu fałszywie oczy wystawia-iących, – w opinię że gdy wszyscy przekonali się że rzeczy

Sumienia tyczące Bogu tylko należą, w Polsce
w stosunku odwrotnym ludzkim namiętnościom się poddawać. —
Król mógł i powinien był sam oprzeć się, i nie dozwolić
ulegać za większe rozpraszanie się mass. —

Sejmy mogły opponować się widokom Króla więc i sejmy
niedochodziły, — ~~[illegible]~~ sztuka zrywania sejmów ustaliła się,
w tym czasie, sztuka mówię, bo gdy interesem było
Króla lub silnego stronnictwa, aby sejm jaki doszedł
sejm dochodził, i tak teraz za jego panowania wiele
doszło, ale te za jego wstąpieniem były tylko same zgubne
dobru Rpltej, od r. 1764. wszystkie doszły. — gdyby we dwóch
poprzednich było zrywanie ich, czyżby który też był
doszedł? nie, było to interesem króla i teraz jego
jego stronników, i teraz to powstała się ~~stała~~ opinia
o nas i w nas samych, „*nierząd*". —

w Naturze Rządu Reprezentacyjnego bezwarunkowa zgoda jest niepodobna
jest że ona w Anglii póki były Radykaliści, Wigowie, Toryści
teraz Kartyści; bezwarunkowa jedna mają idei?
we Francji: Karlizm, Liberalizm, Doktrynerstwo także jednoczą
zgody? — i podobnie w innych Krajach, całe na karcie to
stronnictwo gdy im sprzyjają okoliczności owładają się,
całe sprawy państwa według swych widoków kierują. —
tak też było i w Polsce. że zaś fakcja Króla była

naylicznieysza, ieżeli ciągu ieden dobrze wiadomy lub ciąg
Kamaryli; — a massy szlacheckiego nie przeglądanie tylko według
dawnego zwyczaiu i instynktu rządzi się chwiały, a wszystkiego
tych uczynić Seymem niemożna było, bo by massy nie:
dowołały, więc takowy było niedopuszczanie Seymów albo ich
niweczyć; tak też czyniono; żadnych nowych praw
prawie nieustanowiono, starych lub przestarzałych nie poprawiano
lub do potrzeb owoczesnych nie zastosowywano — była
stagnacyia: — a wszystko to z winy Króla, pragnącego
z dezorganizowanie massy: — w mieysce Seymu były Senatus
Consilia, którego urządzenia tymczasowe Seym mógł zwalić
ale i często to miał uczynić gdy niedochodził, co sprowadzało
czasu tyle nagromadzono tymczasowych urządzeń, i praw, że
trzeba było nie tylko mądrości i cnot Solona i Catona, aby
to wszystko przeyrzał uporządkował lub odrzucił, ale
takiego niebyło, sprowadzało się to widokiem Króla: —
a Senat — Już on niebył z czasów Sobieskiego; iedni poginęli
i pomarli senatorowie, drudzy wyszli z kraiu, lub się postarzeli;
~~inni poginęli~~ różni rozmaitemi przyciśnieni okolicznościami
przygaśli; po woynie Szwedzkiey — po tylu klęskach nowi weszli
do Izby, ale ci nalożeni, iuż zobowiązani łaską Augusta II do stałych

19

niedotykanych, intryga, kobiety faworu monarchy szukającego ludzi po swojej woli otworzyło im podwoje do Rzeczyp. i niedziw, że z takim Senatem niema żadnego Senatus Consiltum iawnie korzystnego Rzp., wszystkie są lub mało znaczące, lub wprost korzystne Królowi. To wszystko działało na massy a działało skutecznie na ich zeprzężenie, ale niedość Królowi było, sprowadził woynę obcą i zniszczył wszelkie lekkie

fakcyje, i zacárdy

zmniejszenie wszystko,

zniweczenie Seymów a zniszczenie siły prawodawczej

Stanowcze wprowadzenie prześladowania Różnowierców

osłabienia wszelkiego rodzaiu:

przeobrażenie Senatu na ludzi niedotykanych, którzy by woli iednego stale udeterminowanej oprzeć się nie mogli, a byli ~~pod~~ narzędziami, dobremi dla samowładcy. —

do tego wpływu możnie dozwolony. — — niedosyć było to Królowi Stanowczo na moralność narodu i iego skłonności wywarł tak zgubny wpływ przykładem, że ten do dziś nie iest ostatecznie wykorzeniony, i rozciągł się na kluczu najliczniejszy w zgubny sposób na włościan. —

Mówić będziemy o drugim sposobie działania na massy moralnem, —

rozwiązłości i pijaństwie. —

Jeżeli Zygmunt 4. Kurfirst: poświęcił wyznanie swoie, to

dla uchylenia nieszczęść całkiem francyja uległa
we wojnie domowéy, i poruszenie takowe dla dobra kraju wyobrażeń
u wielu porywanych do fanatyzmu, im jest więcéj
utworzenione, tym większa jest cnota.
Ale poświęcenie ich dla egoizmu, gdy nie uczynione
na takowem, ani honoru, ani moralności, nie tylko że zmniejsza
onie zacnéj wartości, ale cechuje słabość i zmienność charakteru.

Moralność w którym wyznaniu przez tyrańskiego jest jedna
rytuały zerwania najwyższéj jedności rozmija się, ale dla wielu
moralność z rytuałami tak jest złączona że stanowi drogę dla
nich całość, rozwiązać jedno od drugiego jest rzeczą trudną i
niebezpieczną, bo zaczyna się uczestniczyć czystej i moralne uczucia
niszczenia. — August II dał tego dowody, dla interessu
osobistego porzucił wyznanie swoje, a moralności od najmłodszych
lat niewiele dowodów, pozwolił i przyczynił się do prześladowania Dyssydentów których
które kilka lat upłynęło jak dzielił jedno mniemanie —
otrzymał dobro, koronę, której tak zapragnął, i użył ją na
podkopanie ~~[illegible]~~ instytucyi politycznéj w swych jeno widokach
osobistych, ~~który mu się podobał dobrowolnie pod [illegible]~~,
~~w [illegible] [illegible] uczucia [illegible] [illegible] [illegible]~~;
~~[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] podniósł do fanatyzmu~~ [illegible]
od młodości był ~~[illegible]~~ rozpieszczony i rozpustny, cóż go hamować mogło
i dalej więcej namiętnościach, egoista — każda rzecz była mu dogodną
byle jego widokom sprzyjała, — od podczas wyższych związków
jakie ~~były~~ był miały między nim a królową jego, co było nawet

powodem opuszczenia dobrowolnego Drezna, i podróżowania
po krajach Europejskich, do Pani Osterhausen, ~~przez~~
około 19tu metress i ich dzieciom którym swój czas, skarby, ~~[illegible]~~
naydroższe nawet swoie interessa poświęcał; wpływu do rządu
kraiu nie dozwolił, we wszystkich produkował, i tak
gdy iuż został królem polskim przywiózł na koronacyą swoią
do Krakowa Panią d'Esterle, którą rozłączył z mężem była
we Wiedniu, — miała ona w kościele osobną lożę, publicznie
obiawiona iako natornica królewska; gdy król niewstydził się
ią produkować obok żony. —
tey iednak nie oddalił, a iuż gonił za Fatymą, wychowanką
u P. Przebendowskiey intrygantki owemu sławney. —
Ledwie tę porzuca, uwodzi Panią Lubomirską (Siostrzenicę
Ks. Prymasa Radziejowskiego:) z mężem odpycha Esterle
i tę wywozi do Saxonii, iakby w tryumfie obwozi po elektorstwie,
~~[illegible]~~ iuż wszczęta woyna Szwedzka i iey niepowodzenia, oddala
tę Lubomirską, a goni za Panią Hoim, zlewając zawięzia
Szczęśliwego [illegible] umowę — iż na przypadek śmierci
królowey ona dzielić ma tron — (iakżeby to rzec i zgubny
padły korony Polski i Litwy!:) tymczasem poważa się
wpływać na rządy Saxonii, z wieścią Pani Cosel ulega
iey gwałtownościom, iey upartem wymaganiom, iey zazdrości;
a nawet obawia się dla inney oney nieposiadł.
gdy tym czasem on goni za Duval córką kupca warszawskiego —
przed woyną ucieka do Drezna, tam oddać się w całym

znacznie rozpuście, pijaństwu i rozwiozłości; i nie dziw że
podpisuje traktat Alt Ranstadzki; — po ucieczce tak świetnych
opuszcza Saxonią awanturuje się między wojskami Xcia Eugeniusza
i Malbrouga przeciw Francuzom, gdy jego własny kraj
wymagał pieczołowitości i starania najbaczniejszego.
Sprowadza za powrotem do Saxonii Aktorki [illegible] z Brukseli;
ubogi po tak pogromczej wojnie, traci na nie te summy
które należało obrócić na organizacyą nowych sił i porządku —
w tym czasie Karol XII upada, Leszczyński nie śmie
utrzymać się na tronie ma się za prawda nie za Polaka, niedotrzymał
wszystko porzuca i uchodzi z kraju, — korona na ziemi;
trzeba tylko umieć się schylić po nią — byli niektórzy Panowie
którym te zamiary niebyły obce, ale po mimo niższości,
całeła kraj doznał z powodu panowania Augusta II, istniała
nie ciągle jego stronnictwo, tyle ~~[illegible]~~ był szczęśliwym
bo to sługom tylko tych którzy ci składali interesowi, lub
intrygom kobiet przypisać można. —
Ledwie się zjawia w kraju, uwodzi S. Denhoff córkę tak
reputowanego z surowości do dziś dnia, Marszałka koronnego
Bielińskiego, z mężem, za przyzwoleniem się obojga Rodziców
dobrowolnym, ~~[illegible]~~ dla niej wyszedła
S. Cosel, ~~[illegible]~~ ściąga z zagranicy żeby osładzał jej w chwili
przez chwilę, i zapomina o niej —
dla damy wysłanej porzuca S. Dönhoff, dla damy ostatecznie
porzuca wysłaną — ależ takie zamiany nie zastały ocalenia
z Wszystkiego bo nienasycony, aby te tylko kobiety widzie

miał dla siebie, świadectwo innych płaciło się z nim,
a dodawszy tak znaczne ciągi pijatyki i bachanalii,
takie przyniecony: że zniszczenie i osłabienie nastąpiło
po takich ekscesach. Teraz trzeba było myśleć o dzieciach.
~~[illegible]~~ki; i o starszych można, ciekawi będą utrzymani;
bo nie wypadało dla takiego Pana aby, kobiety które mu
wszystkie [illegible], wracały do [illegible] zgłosić i potem!
prawie Aurora Königsmarck matka Maurycego Saskiego
została księżną ~~[illegible]~~ zakonnych kanoniczek, zwłok piękna
księżna o przygodach co do obyczajów!! —
~~[illegible]~~ Jej syn przynajmniej [illegible] się zrobić wyłącznym
Francji — lubo jego talenta mogły były tyle być pomocne
Polsce, ale gdy go z Kurlandii Moskwa wypędziła bo to ona
potem wstępowaniem zraził się, i zapomniał że ojciec jego
był Królem tego Ludu. —
Rutowski syn Fatymy, Orzelska córka Henriet, 3ci
dzieci z Pani Cosel — a gorzej jak to, pijaństwa, niesnaski
bogactw, łask i orderów, jak P. Lubomirska, Denhoffowa
i cała ich kolligacja, który wszystkie umieli o sobie
myśleć i ty razy stolec królewski umieli wynagrodzić sobie
i skarby zniszczone i zwoim i [illegible] wyniszczenie, a co się
działo na dworze Króla, powtarzało się na dworach bogatych, i rozwiozłość
panów, i przeszło do niższych możnych, a lubo rozpusta kończyła
dopiero osłabienie za Stanisława Aug. Obyczaje rozpostarła
się nad całą Polską, to trzeba być sprawiedliwym
w owym czasie [illegible] rozwiozłość po wielkiej części;

domów Senatorskich i główniejszych urzędników państwa
rozkiełznanie utrzymywało się.. w takim domu wychowanie
córek i synów jakież być miało, jakież być mogło?!!
Jakie było niech dowód będzie że wszystkie powściągliwej
z owych czasów kobiety królowej francuskiej i córki Leszczyńskiego
która lubo przykładnie wychowana, przyzwoicie ojczyźnie
nigdy dość rozszerzoną niebyła najwszeteczniejszymi opowiadać
się umie; rozwiozłości ~~[illegible]~~ kobiet i mężczyzn. kiedy-ona, tak wszystko
spuszcza Polka, mogła bez najmniejszej ogródki tak mnie lubości
też dopiero mówić; o podobnych Lubomirskich lub Denhoffy.
Jeżeli więc rozwiozłości kobiet wszczepiona wdomy wyższych
urzędników Korony tylko głównie grasowała, to pijaństwo tak się rozpo-
ściągnęło od tronu do ostatniej zagrody szlachty, a stąd
później do ostatniej chaty biedaka, rolnika lub Rzemieślnika, że
miarę tego powziąć możemy, gdyby już nie z innych
dowodów, to z przysłów: za króla Sasa jedz pij a popuszczaj
pasa, lub grand Auguste buvait, la Pologne était ivre"
Ze pomijam ważniejsze niewoznie będące w przekonaniu każdego
czytelnika, to i pamiątki dotąd niewidnym domu swego czasu
dochowanych: przekonywania ~~to pomijając przykłady zdania jednego~~
~~zauterów Polskich żyjących przy końcu panowania Aug III~~
~~którego czasy~~ wiele ~~nielepsze były pod tym względem od swego~~
~~poprzednika.~~ "

Zaiste niema takiego panowania lat 30 tylko przedłużonego
aby w nim żadnej zaszczytnej pamiątki dla narodu niezostało.—
Następne pod tym względem równe temu.—
A cóżeli kto by się zważał wysłuchawszy tu tych słów także
przypisuje li Aug. II niech mi wybaczy choć żaden czyn
świetny, choć żaden akt nienaznaczony jego zgorszeniem i
wadami, z jego charakteru wynikającemi; — zaiste Król ten
na złe w narodzie miał wielki wpływ wyjątkowo
dobitkowości zwróciwszy tego złego przyczyniających — Bezwzględnie
niema ludzi który w danych wypadkach nieoznaczał by czegoś
z tych cnót zalecających przymiotów, ależ od czegoś dane
rządy nad sobą, władzy, jeśli nie tym celem, aby za dobre
słowo obejmował, wypadał jeśli go niema charakter ludzi
nad którym panuje, aby z tych jego słabości jeśli niehamował
to przynajmniej nierozwijał lub do takowego nieprzyczyniał się,
a jeśli niemoże lub nieumie, lub niechce nie średniego
odznaczającego się uczynić, niech przynajmniej osobą swą i
wpływem zgorszenia niczyni, niesroży nie prowadza, bo
Król nietylko za siebie jest, odpowiedzialny panowanie
ale za skutki z onego wynikłe.—
August II stanął się o tron część mniejsza go
narodu intrygami spowodowana przyjęła, część zaś
odrzucała.— od mniejszej części przyjął wymuszony
dobrowolnie Pacta Conventa — zobowiązany, czy choćże żadnej
swich artykułów dotrzymał.— nietylko zobowiązania swych
niewypełnił, ale w prost przeciwnie tym działając

oczywiście wykazał, że nie potrzeby kraju który dzierżył,
ale swoie widoki miał na względzie. — Bo gdyby to co
on wziął Rz. miała w potrzebie, byłaby w aktach
umieszczona. —
Jeśli zaś te widoki były dostatecznie wyrozumowaniem oczywiście wykazać
starałem się. —
Niech mówią co chcą, król miał dość obszerną wykonawczą
władzę, co przy prawodawczej, i rozdawnictwie urzędów i starostw — krzeseł
przy naturalnej powadze i zwyczajnym dostojeństwem
potęgowane, stanowiło zawsze znakomity wpływ i potęgę
na sprawy państwa —
nie były najsprawiedliwsze Rządy iak Jana Kazimierza i Michała,
a iednak, Jan Kazimierz z woli Rz. wydarł, nie przeciwiał się
oparł, aż w tych granicach ubezpieczył, iakie od
Ludu swego otrzymał.
Michał był iednym z najniesposobniejszych, a iednakże
za niego stanęła przewarona konfed. Gołębska, i zwycięstwo
Chocimskie —
Od Augusta zaś II nie — chyba cofnienie się Turków, które
iednak wpływowi zwycięstwa Sobieskiego przypisać należy
lub wpływowi dyplomacyi. —
ale wracam do rzeczy —
We wszystkich aktach publicznych wydanych przez
całe swe panowanie Aug. II^go przyrzeka wypełnić pacta conventa
co iest dowodem że ich niewypełniał. —
Władza wykonawcza i rozdawnictwo urzędów była w osobie Króla, który oraz
władzy sądowej, niektóre zaś tylko części polityczne i skarbowe
i do układu podatków, w sejmikach — zaś prawodawstwo

i Budżet

w sejmach; rozwiązanie więc istniejących urzędów, gdy Król chciał samowładztwa, nie tylko więc środków większę części będących aby sejmy nie dochodziły, władza prawodawcza Narodu przez niego upadała, władza zaś wykonawcza w osobie króla została, która tak miała przepisy, których trzymać się było trzymać według poprzednich konstytucyi, jednakże w tym celu niedogodne do widoków było, zupełnie nie trzymała się, a kto ją kontrolować kiedy, co do których to należało lub zkapturowani; lub bezsilni, w charakterze oprzeć się woli lub złudzeniom królewskim niemogli lub nieumieli, takowo było większości zasłużyć wykonanie dawniejszych ~~posła~~ uchwał sejmowych, a skarania gdzie dzierżawców nadbyto komisarzy po województwach nie regularnie nieakuratnie, (wśród miastach nie zasiadali) niedziwne że niemogli wszystkiej wiedzieć w kraju działał, a tym mniej tego widoków, dziś dochodzić że takowo po dokonanych czynach.

113. Co sprowadziło Aug II do Polski po pobiciu Szwedów: naprzód Stan. Leszczyńskiego, czy cała Rus, czy tylko jej części całej?

Tylko konfederacja Sandomierska, w której wszyscy jego stronnicy byli połączeni; a która trwała przez cały pobyt Szwedów i poparta się sama na walnym zjeździe Warszawskim 1710. na ~~którym~~ tez same konfed. po przybyciu Aug II ~~tego zostało~~ gdy pierw go stronnicy zwołali, na koniec umocniła.

Ale wpierw jeszcze wszystko przybył do Polski na koronę zgłaszał i będąc tam utrzymał całość była zdarzeniem wcześniej, przez od Króla w dyplomie. (Moraw.) 143 na stronie cało dowód tego — a wszystkie Moskiewskie wojska były wdrażali.

Diva Polka

Danse de liberté, d'amour, de poésie,
Que viens-tu donc chercher, ô Polka, parmi nous?
~~Notre~~ Notre âme toute entière est une apostasie:
Au cœur plus de vertu, plus de force aux genoux.

Au cri de liberté, l'on répond: utopie!
La plainte de l'esclave est un crime d'Etat,
Et, s'il renaît parfois, l'amour de la patrie
Contre la paix publique est traité d'attentat.

Que viens-tu faire, amie, ~~en~~ en ce temps d'analyse
Où l'argent règne seul, où le chiffre est un dieu,
Où l'on fait de l'amour métier et marchandise,
Où toute poésie enfin a dit adieu!

Ah! pourquoi donc as-tu quitté ton Allemagne
Ta naïve Allemagne à l'ame de cristal,
Pour venir habiter la plaine sans montagne
Où l'âme a pour écho le calcul décimal!

Mais non je te salue, ô ma jeune étrangère,
Viens, comme un pur flambeau, rayonner dans la nuit
Viens avec ton allure aventureuse et fière
Viens avec tes amours, tes graces et ton bruit!

Peut-être que, par toi lentement réveillées,
L'amour, la poésie et puis ... la liberté
Secouant au soleil leurs tuniques souillées
Reprendront quelque jour leur place et leur fierté!

Accomplis, ô Polka, ton oeuvre sociale
Viens polir de nouveau ~~le~~ ~~G~~ Gaulois au Germain,
Et la france, écoutant la voix nationale
Te rendra les honneurs du marbre et de l'airain. —

Amour, poésie, liberté, voilà en trois mots la Polka: — reste à savoir si, par cela même, elle n'est pas un contre-sens de notre époque. —
Helas! —

Les Russes eux-mêmes ont essayé de se l'approprier, mais la Polka n'est point la danse des esclaves, et les sujets du Knout en ont fait quelque chose d'informe qui ne mérite même plus le nom de danse. —

(1844.

La Polka, forte de sa conscience et de son génie, est arrivée tout tranquillement par la diligence Lafitte et Caillard, incarnée dans un simple Polonais. Ce Polonais, dans une soirée, eut l'idée de communiquer, séance tenante, à deux ou trois amis le démon qui le possédait, et le soir du même jour la Polka avait été dansée à Paris au milieu d'applaudissements frénétiques. —

Obiegnik. K. C. R. — N. 13,309 J. O. X. Namiestnik
rozkazał obiawić Woytom Gmin, że gdy z toku prowadzącego się
o przedostaniu spiski śledztwa okazuie się, iż Emissariusze tego
złe myślącego towarzystwa mającego na celu wytępienie
(45 lat) zażytych ziemian dla przywłaszczenia sobie ich własności, odwa-
dzali wsie przebrani w odzież włościańską w zamiarze buntowania
włościan przeciwko ich dziedzicom, dzierżawcom i Rządowi, przeto
Woyci gmin obowiązani są przedsięwziąć wszelkie starania dla
zachowania ogólnego i własnego bezpieczeństwa, dla ścisłego
nadzoru za przybywającemi do wsiów osobami, z tem warunkiem
ażeby każdy podeyrzany na siebie pod tym względem podeyrzenie
był bezzwłocznie aresztowany i dostawiony do naczelnika naybliż-
szey Żandarmskiey komendy — wskutek przeto odezwy Jen. Gub.
Cywil. zd. $\frac{2}{14}$ X. N. 820. i JW Naczelnika woiennego tutejszey
Gubernii zd. $\frac{2}{14}$ X. N. 128. naczelnik powiatu zawiadamia
o tem Woytów gmin polecaiąc ścisłe wykonanie powyższego Rozkazu
JXMi—: Radom d. $\frac{4}{16}$ X-bra 1844. Rostkowski — Mazurkiewicz Sekr.

Styczeń 1845 r.

Xże Leichtenberski odesłał swoję Żonę a Córkę Mikołaja, nie chcąc z nią żyć — z powodów osobistych, i nieszczęśliwy [illegible] — ów miłościwy chciał wszystkim mówić żeby Xże zachorował i wszystkim [illegible], ponieważ który nie chciał aby [illegible] palił.
Ojciec ten miał tego tyrana do zemsty wolności! — który jednakże tyranii ma córkę ze wszystkimi swoje bardzo [illegible], ale to jest córka i [illegible] od ojcowe — instynkt natury.

Olga miała iść za mąż za jednego z arcyks. XX Austryi, ale i to niedoszło, bo dwór austryi nie mógł przemódz na sobie, aby wyznanie greckie Ruskie miała swój obrząd w Burgu, a lepiej arcyksiążęta nie chcieli mieć szpiega i panny w Wiedniu, który tak przeklina na temperament ojca —

To wszystko miało mieć w sobie [illegible], że się wypił gorączka — (ale to może być i prawda i bajda)

Nieszczęście! nieszczęście! — ciągle naszych nieszczęść, ów w despotii tak ciężkie [illegible] nieszczęśliwych, tortury i tyranie — terroryzmem tym czyni się rozum od tak ostatniego terroryzmu Rosyjskiej prawdy? — a wina tych nieszczęśliwych [illegible]? ze kochania polskiej, kochanej ojczyzny!! ale to wina wszystkich [illegible] ludzi — w oczach [illegible] jest to zbrodnia niedopuszczona [illegible] — a przecież oni sami pod tyraństwem dwugłowym spełnili swoje — [illegible] oni za to godni kary? niezmiernie że te ojczyzny były powodem tego czynu, a my i we wrogu ten świetny czyn cenimy — to jest [illegible] całej w oczach Europy i naszych a my w niedoli naszej kiedy w chwale [illegible], to musi być prawdą kiedyż [illegible] [illegible] wielki czyn który ich [illegible],

a tym czynem aż zniszczenie wszystkiego co się za sobą ciągnie
to aż matatkow, i będzie gotów — wspomina na najpierwszy cud i
oswobodzenia jej. — Polska po by próbie ognia i miecza i znów zaraza
głodu i powietrza, wojny i klęski wyszłaby z tryumfem, wyszłaby
świetniejsza i godniejsza uwielbienia, a wolność wszystkim byłaby
droższa im by więcej ofiar kosztowała!

Będzie kiedy Polacy mieli tyle energii i charakteru — Ja byłem ci
miał, ale masa będzie się miała kiedy? — lepiej się mieć cało
ją dać brać całe grzechy.

Trzeba wiary wspierać potęgą — a wszystko ma wszystko. czemuż Hiszpanie
mieli tę moc!! a czemuż my jej niemamy?!

Warszawa w Styczniu.

Już uwięzionych oswobodzonych między którymi ma być kilkadziesiąt i
officerów z wojska ruskiego, prócz tego kilka tysięcy — ja tam dziś obywatelstwo
dosyć chłopi powiesili i t. p. ale i tego do szczególnej należy
nędzy ziemi po piekle i wzniosła duża. —

XX Jezuici wieczny Akademia od tego odeszli ją dobrowolnie. —

Szczególnie nie o Moskali chodziło ale o wyzwolenie nas.

X ~~[illegible]~~ szczególny dziś chorobie, którą uczynił wkrótce wszystkim
aby dać przykład nam, którzy nie żadnego z siebie niemamy dać przykładu
do pozbycia się mostu — biały, całowany, imaginowany — A to czyni życia
równa się tylko hiszpańskiej Filipa II ze śmiechem krwią znosi męki
energią godną męczennika! — zapytany, kto mu podał myśl jego
czynu?! odpowiedział. Bóg!! — kto był jego pomocnikiem? — Bóg!!
z kim otworzył skarby prochownia? — Ja z Bogiem rozmawiam. — Bóg
mnie natchnął. — jestem przysłany przez Boga. —

I prawdziwie, Bóg temu daje natchnienie kto ma wielką wiarę. —

Ktorę widzęć — zkatowany po mostkiskum — opowiadczyt na indagacyi
że męki na nim nic nie wymogą — i byś cię mieli dowod tego co
mowi — (paliła się świeca) tak w ręce palec przedczony wraz ten i
pali mu się palec, ciało, — aż wreście widząc iż [illegible] że jego
dobrowolną mękę — bez syknięcia, bez zmiany na twarzy, że jego
zimną krew w bolu — uczuwał ogień i przekonywając się, że władny
silny duszy nic męczeństwo nie uczynie —
kraz dając mu pokoj — ale chcąc mu powiedzieć radzić — a że jest każdym
[illegible] o zdjęcie mu ~~[illegible]~~ Saltery. — rządania po Xsiędzu Malinowskim
tego czynu podłości; ale ten odpowiadział „że on niema mocy zdjęcia
Saltery, tylko papież" — to otrzymawszy [illegible] — wrotkąż [illegible] ze
wszystkich Xsięży. — stawiając [illegible] [illegible] się tej haniby podjęcia
za nagrodę godności ArcyBiskupa Warszawskiego — — ale czyż się który
podejmie tego niecnego czynu chociaż za wszystkie godności świata
mowią że w tajnych [illegible] Xsp [illegible] [illegible] od tego.
po zdjęciu Saltery, wnet to [illegible], — mają wieszać męczennika
w kitlu dla przykładu, dla postrachu! — ~~[illegible]~~
ale trzeba wspomnieć że wszystkie męczeństwa iakie spotkano
na Chrześcianach pierwotnych, przyczyniły się jedynie do
utrwalenia Chrystyanizmu, tak, że sam tyran Rzymski Konstanty
został Chrześcianinem. czyż kiedy car ~~[illegible]~~ Ruski stanie się
Chrześcianinem ~~[illegible]~~!!
Brata X^a ~~[illegible]~~ także wtoszczano w tych dniach
przewozono do Warszawy — (około 15 ~~[illegible]~~ t.r.)

Jednego młodego człowieka w Augustowskim chciano wziąć, ale on
nie dał się ale gdzie go przyjmać — Spodziewał się że przyjadą po
niego — więc miał 2 dubeltówki nabite gotowe, co dzień
dom zabarykadowany — wyprawiono po niego officera i 15 żołnierzy
w nocy — odrywają okiennice wybijają okno — on [illegible]
się — widząc iż o co idzie, do pierwszego wstępującego tym oknem
strzela i zabija — drugiego podobnie.
~~wale~~ wyłamują drugie okno, wchodzi trzeci ale pada trzecim
inni nie chcą iść nawet na rozkaz officera — aż on sam da
im przykład — strzeli więc officer. ale i tego chłopiec młody
strzelił trzeciego — gdy officer zginął, którzy resztę uciekli.
On sam oswobodziwszy się od tych sług tyrana, sam siada sobie
na koń i jedzie do prus — Jest i teraz spokojnie. —
prus

8 Stycz. Szukano młodego Zaręba w domu ojca — w spoczynku ale go nie
zastali żandarmy, więc przysłał kapit. żandar. Zdanowicz, rozpisał
do wszystk. komendantów żandarmerii po miastach powiatowych aby
gdzie go zastano, schwytali — miał być bal w Opocznie na ubogich
d. 8.1.m. gdzie między wielu i Zaręba młody przyjechał, a że [illegible]
ten oficer od żandarmów wszystkim lubiony, przeto przed tym
balem młodzi musieli być u niego, poszli oni sami do tego
officera a między nimi i Zaręba — bawią się, gadają, palą fajki.
ale czas na Bal, więc wychodzą ubrać się, — między nimi i
Zaręba — ale officer — ~~w~~ mówi mu po przyjacielsku
zostań tu, ubierz się u mnie, pojedziemy razem, a oprócz
tego mam do ciebie interes. — powiedział potem stary Zaręba

ten interes — a ciekły nigdy nie, widać że ~~tego~~ niewoznaniu,
rozstał z całą swoją gracją, i owszem mówi, bar dziś jeszcze
było się to zabierało, — Officier kontent że go złowił, pewny jego
widać że się obiera, kontent także zaraz zaczął — ale przed Balem
bardzo na twarzach że wszystko na przechód rozpraszali, czapki i
płaszcze — wszystko i nawet, — z początku officier nie uważa
na to, ale gdy minął kwadrans, niespokojny, który go pytał,
ale ~~Jerzy~~ Żarska już daleko — zrozumiał. — przebrał się za chłopa
i do pani przysłanie ofiarował. — Boże drogi — Bal się odbył
ale smutny — nieodkryto go wcale, aby się tego wstydził za tę
niewzięcie i do odpowiedzialności za tę manifestacja nie
pociągnął. —

J ha myślę o Balach i zabawach kiedy nasi więźniowie — talowani
nieszczęśliwi, — gorsze na świecie lub w innej lepiej o pewności
dla tych nieszczęśliwych —

Na czele Instytutu stoi Pani Grottia ~~[illegible]~~ — — anegdotka
na cześć ustawki z Jammszem Rostworowskim także wielki —

Pani grotta, Pani grotta
Co to potem co to potem
Kochać się w młodszym od siebie

Kochać się w Janusza

Którego kilkaset głowy nosi w swoim Kapeluszu

p. grotta, p. grotta
co to potem, co to potem, 81
a Instrument na cale sitko —

40.

Jak grochowina zaszła w ciąży w 1843 r. dodano

panie Grochu, panie Grochu
co to potem, co to potem
Jak się najśmielsza dowie,
to ona powie? co ona powie? —

Przy 1845 ówczesnych Jarmarkach ma być 1300 osób weselnych. —

Luty 1845 r.

1. Moskale znów rozsłali pobici przez Czerkiesów, tak dalece że ci gdy [illegible] nie odważyli się z gór swych wyjść, zaszli Sebastopol. — Ludzie się oczywiście gdy z wojną kończyć
2. już się nie tai Moskwa ale ogłasza nowy zaciąg na nią. —

2. w prusach w Berlinie policja zakazała sześć palić po mieście, natychmiast przed pałacem Królewskim zebrało się koło 10,000 ludzi i domagali się cofnięcia zakazu — cofnięto go. — zważywszy że sam jest zarząd konstytucyjnej kiedy przyrzekł dać go — w tym roku — a że to się sprzeciwia widokom Moskwy i Mikołaja — ten więc chce to sparaliżować i z 100000 wojska w marcu ma stanąć pod Warszawą, pod pretekstem rewii, i nieśmiertelnego popisu zdobycia Warszawy 1831. r. (całe to było zdobycie!! należy im 100000 Rubli potrzeba, pokarmu i wódki i wódzi!) — jeżeli więc król będzie zadał introwersji moskiewskiej to dobrze wojsko gotowe przeciw Prusakom; jeżeli nie, to tak potem chcą Mikołaja przypomnieć — ma więc Magistrat [illegible] itd.

3. Odezwa Chrzanowskiego, abyśmy mieli każdemu w domu, po kilkanaście frontów żelaza, osiowe na koce; aby każdy się zapomagał w sąsiedztwie; konie będą bowiem potrzebne na każde zawołanie, aby były gotowymi; aby się nie wiązać wszyscy; bo te niepotrzebne tam gdzie cały naród do jednego dąży:

4. Ksiądz Angielski rozkazał Konsulowi swemu w tej sprawie porozumieć się Roger aby był u Czartoryskiego i insygnowant ..., aby te ciągłe aresztowania, te sprawy tajne mogły się publicznie odbywać, żeby świat widział o co idzie, i aby niebawiono ... o tym wszystkim, — nous les avons komplementami ów konsul, ale za późno, pasjonowane wpada w zaciętość, i wszyscy wyznać, że w Polsce i w Litwie ~~...~~ nie ma 10 ludzi na których by mógł polegać, którymby mógł ufać nawet licząc cudzoziemców: — że wszyscy niezmierni; że wkrótce, nous sommes sur un volcan. — Aby Ksiądz Angielski tego się chciał dowiedzieć ...?

5. Nasi za granicą, Jordan ma być ulubieńcem Ludwika Filipa i jest jedynym z członków dziennika ...

Lucjan Wołowski i Skrzynecki są przy młodej królowej hiszpańskiej — są ... ulubieńcami; commensales — tak dalece że bez ich towarzystwa obejść się nie może. —

~~w ...~~ przy końcu r. 1844 była scena i królowa młoda z nią wracała do zamku swego piechotą, tłok ~~...~~ był wielki

za królową szli obaj gołemi. — na wozu niecałego półtorej łokcia nastąpił
tak, że mu zgodnikiem urwał, na brzegu spadającego, królowa
się obraca, i zaraz wstrzyma do pierwszego szlągu i szpona
wstąpił obiegu mu przedział zsypana —
Krasiński jest generałem, ma nogę przestrzeloną, wziął dymisję
ma kochankę, i kochana —
<u>Bem</u> w Paryżu —
na wyspach Markizas jest jeden z naszych inżynierem francuskim.
talentów się mnóstwo poodkrywało.
w Hiszpanii jest pełno polskich ułanów, chorągwie polskie mundurem
chorągwiane naszemi — „jeszcze Polska nie zginęła kiedy my żyjemy."
6. niema wątpliwości że w adresie ich było wspomnienie o naszej
sprawie —
7. z wiosną miała przybyć kommissja w mieście do Krainy, podobno
3ch stopnia postanowić mostowstwie na granicy od Prus, także 19
one przewidywane —
8. Żonę Lichtenberg nie odwiedzał wcale, ~~jest ona~~ się oboje w Petersburgu
i dają bale opisane to w gazetach. —
9. kommunistów łapią się w poznańskiem.
10 Mickiewicz już nie dawał prelekcyj w Sorbonie, zbyt się oddawał
w marzenia. usunięto go —

Cronique Scandaleuse —

opowiadał mi Xiąże [illegible]: że Potocki Stanisław na spekulacyą
wziął z sobą do Paryża markiera nazwiskiem Michiewicza
który sławnie grał w billard, aby dla niego grał, i pieniądze
i wygrywał. Gdy mu się dobrze udawało, sam grał z
markierem i wkrótce — dwór francuzki a na czele królowa
Maria Antonina były zbiorem [illegible] — Potocki chce
więcej wygrywać korzysta i sprowadza tego markiera pod
imieniem Xcia Walickiego na dwór. przyjęty, zabrał od
wszystkich [illegible] — markier ten ~~[illegible]~~ był niezły
ale miał ogromnego [illegible], do zadziwienia — królowa więc
jednego dnia przegrała mu [illegible] a drugą grała wkrótce
[illegible] tego Walickiego [illegible] zadziwiająca. — a [illegible]
nie miała z [illegible] na gilotynie? —

opowiadanie Bankiera [illegible] — Alermanda — [illegible] w Holandyi
[illegible] się [illegible] z holenderskiemi [illegible] — i [illegible] się z niemi.
[illegible], bo [illegible] się [illegible] dają się całować wszystkim
ale [illegible] się chce zbliżyć do [illegible] bo [illegible] ich [illegible]
całować się wolno, ale [illegible] niewolno, i nigdy niewadzi
tylko [illegible] [illegible].

kobiety Angielki nie są ładne a przyczyny tego [illegible], że
zawsze mają [illegible] piersi, [illegible] [illegible]. —

w petersburgu rzecz c'est de la crapule — tam ~~[illegible]~~ wiedziany burdel stać się za raz 50 Rubli; ale wyjąwszy przy zawsze można być pewnym że w godzinę ona się wszystkie wódzie prawy —

<u>Turkut</u>. tego roku mie towarzystwo jego w zielonym ogrodku hulało całe nago tak mężczyźni jak kobiety — dla zabawy robili sobie ekwacje l'aptaszje, niektóre szły od dukata do 600 ### — ale i to mu się sprzykrzyło, więc spotkał wtedy kucharkę która mu się podobała — chodził do niej — ale ona przy pomyśle nie mogła ratać; i powiada swojej pani; że ta u niej bywa Minister; czyś oszalała powiada pani — nie, — i przekonam panią. dobrze. jakoż skoro raz przybył do niej Turkutt, ona daje znać swojej pani; — która udaje że ona idzie do kuchni; w istocie spotkała ministra, — prosi go do siebie, błaga o wstawienie się za którymś biedakiem z wszystkich uwięzionych, przyrzeka mu Turkutt i dotrzymuje; — ale mie więcej nie poszedł u kucharki, która się bardzo gniewa na panią że ją tego pozbawiła bo mogła była zostać panią ministrową —

<u>Namiestnik</u> ma obserwacyję ta odtąd jak w Kr. Polsky dawniej to ten ma tam posiedzi wszystkim którzy bez odwołania się do nikogo milionów nie powierzył i oddał.

Lat temu kilka była do gazety warszawskiej podana [illegible]

Zawadzkiego bajka pod tytułem „Wista" — której aluzja do kraju naszego była widoczna, że aż odgadłem — x kazał go więc zawołać do siebie Zaszkiewicz i rozsierdził się po moskiewsku, co mu nagadał to nagadał, ale ochłonąwszy całkiem nową passyą napastowany obrócił się nagle do pułkownika Golicyna obecnego temu, i rozkazuje mu wziąść Zawadzkiego na odwach zamkowy, i rozbroić go — Golicyn ostrzegał, nie rusza się — znów wpadłszy na niego powstać i natychmiast ma wziąść Zawadzkiego, wykomenderować 7. żołnierzy naszych ku zawsze broń nabitą. — więc go wyprowadza ale i Golicyn i Zawadzki byli mniej żywi jak umarli; żołnierze wykomenderowani; iż mieli tylko słuszną komendę za broń, cel, pal, aż w tym szyta namiestnik adiutanta, aby pacjenta na odwach do Bernardynów odprowadził — gdzie 13 dni przesiedział: —

3tio Witte za artykuł pod Bzik, Brzozowskiemu (zostawienie przez Xcia moskiewski, ale wyrzekł słowo tamte..) był także przez Namiestnika łajany w sposób popierający — w końcu chwycił go za szyję i prowadzi do okna otwartego wiodąc na taras, i wskazuje widzisz te 3 szubienice, każę ci zaraz na jednej powiesić: — Witte przysięga że go tak strach zdjął, iż mu się zdawało że wisi, iżby szubienice tam stały gdzie ich nie było wcale. Strach ma wielkie oczy — może więc namiestnik rozkazał powiesić kazać, a wszystko na rachunek napisać; i nikt mu ani słowa pisnąć. —

3. Za Lichwę dano iednemu urząd w liwonostwi D. Kazał mu go odebrać i zbastać tego, kto się stał winnym takiego rozdawnictwa.

4. Jeszcze to tylko formą,.. niema zarad ieść tylko rozkaz iednego – i nic więcey. –

5. Należało aby iak nayprędzey czynszowować dobra Rządowe wszystkie, czynszownicy gruntów na dziś dziedzić niemogą, zatym uwolnić z dóbr rządowych wolicie się na raszu –

6. Rekrutów polskich i żołnierzy z polskich złożonych są bardzo kontenci przyznaczemy ich walność, niedarzą iuż więcey na karabin Moskale bo im ich żal. –

7. 1831 Butrym opowiadał mi, że pod Kockiem Rydygier nie miał nad 4000 ludzi, tak głowę stracił, że niewiedział co ma począć niewiedział iaka siła przed nim i tylko głupstwem Jankowskiego się wyrosł – wszystkiego wszcze stracili 400 ludzi. – 10 officerów, park rozpierzchny – a generałowie Moskiewscy byli gotowi broń złożyć za pierwszym wezwaniem. –

8. Chłopi w Podlaskim niebardzo się podobą z powstaniem, zgadzaią że się boią o swoie grunta czynszowe, bo one im król rozdał, a mówią iakby szlachta górę wzięła to by im one odebrała. ale to iest fałszywe mniemanie, szlachta by im wszcze lepsi porzy- czyła – Naygorsi iuż mają być żmudzy Niemcy. –

9. o chłopie który powiedział Paskiewiczowi żeby Moskali wycinali! —

10 Bal artystów — Lenson

11 Trzbaczew. doktor mój i nos od Kwiatkowskiego

12 pomiędzy nieszczęśliwszymi wziętych do więzienia ze Szczęsnym
wzięto także wiele chłopów — i Gr. Read (anglik ordem) jest przeczen
tego wojennego na nich — ono to był niebardzo zły człowiek.
chciał Paskiewicz mieć sobie tylko przedstawionych i sam ich
badać, — więc czy umyślnie, czy przypadkiem zawezwał tych
ludzi — pyta Paszkiewicz, po co was zwołał ksiądz do lasu
i klania się zstępuje chłop i powiada najjaśniejszy królu
oto mówił żebyśmy szlachtę wycięli — i co wy na to? —
a ciesz nie, kazy by tam szlachtę wycinać — a za co, niema
za co, my się śmieli, niech se gada mówiliśmy.
cóż więcej mówił? — oto żeby urzędników ścinać — a wy
co na to,? ciesi nie, niech się prawią, my się śmieli, niektórego
za lotne było i niejednemu było, ale się nie śmiali.
Cóż wam więcej mówił? — a ciesi nie — przecież pomnię
co wam mówił? — a to Najjaśniejszy — żeby Moskali wycinać,
a wy co na to? — cieszyli Moskali niektórzy między sobą,
to byśmy rzecz" —
Paszkiewicz zamyślił się, — i kazał dać chłopom tym po
2. ruble i wszystkich wypuścić. —

Skrzynkiewicz został Radzcą Stanu w Królestwie, sprowadził sobie
karetę z Wiednia ale chciał aby go kto w tey sukni
widział — wychodzi, i spotyka lokaja który trzymał futro
swego pana, kto mu pozwolił? ten powiada, jest mi to
karet czekają — a kto twoy pan? — Konsul Angielski —
idź precz! odkrzyknął mu Skrzynkiewicz, ten stanął niechcący —
Musi pobiedz mu dać było w tey chwili — i trzeci lokay dostał
w pysk — od R. Radzcy Stanu — Niemógł tego Konsul dobrze
przyjąć —
Konsul Angielski był na Balu u Zamoyskiego — niewolno jest
furmanom wyjeżdżać na przód byłby wszyscy musza stać długo
wyprowadził innego furman konsula, natychmiast go żandarmi
zbiorą i dano 25 batów, — i tego nie musiał Konsul Dobrze
przyjąć — Zobaczemy zjawiska, w Turcyi lub we Francyi była
by tego ogromna historya, tutay wszystkie — czyby można
tak ciągle zastraszaiąca była.
Czetwerkin naczelny lekarz armii Mosk. był ... w woysku i
zbogacił wyprzedał za Doktora dziwny awans — Był nieiaki
Kwiatkowski owczarz pod warszawą — ten leczył swoich, i
wiele tak że to zwróciło uwagę feldscher, zgromadzono się pod
przewodnictwem Czetwerkina, na examina Kwiatkowskiego — ten przybywa.
pytają go między innemi, co umie? — nie odpowiada..
umiesz po łacinie? — nie, — Znasz Zęrgyię? lekarstwa stosować?
Nie — czymże zaś leczysz? Kwiatami — Znasz Botanikę? — nie.

a złota znosz? — znam. — Jak się to ziele nazywa? — i podaią mu z herbarza. — ten bierze ogląda i powiada, że nie wie jak się zowie — cóż więc umiesz? — nie, ale bierze złotami; i np lekcemi, wydobywa z zanadrza ziele i podać go Cechwitmanowi, ten go nie zna, wącha, i w tym mosiężnie nos mu spuchł iak torba. — oddać go naypierwszemu exa-minatorowi, ten również go nie zna, wącha i druga ~~torba~~ spuchnie — iak to inni zobaczyli, oglądać niechcieli, i pasidło examinowanego nie umie żadnego nie czytać. —

Kozacy Dońscy powstali, żądaiąc aby im ich przywileie były powrócone — np obiór hetmana, grunta i tp. —
opisać ich dzieie z 1812r

(NB Broń żołd w polsce 8 Rub srebr na 4 Miesiące i tamże a zresztą mona i koń swoy.) (1845)

z pieśni nadniemeńskich — przegląd 1845 N° 4.

Mego konia lot
Jako grzmot
I ni oddechu
Grzes a detko
Och! takiego
Nie znaydziecie
Nigdzie w siole;
Och! drugiego
w całym świecie
nie ma nikt.

A od bitew
Jako brzytwa
ma szablica; —
Pies Spirowa
A źrzenica
Jastrzębiowa
Zepnę konia
I przez błonia
wiatrem gnam;
Strumień, góra
Czy parowa:
Krzyknę: hura!
I iuż tam

ibid

Dziewcze czego szukasz w Niemnie,
Śledzisz wzrokiem w tamte strony?
Chcesz by wrócił [illegible] spełniony?
Dziewcze! szukasz nadaremnie. —

Czy byś pluski rozumiała fali,
Czy ci niesie lube wieści?
Czy rozumiesz szmer co w dali
W listkach drzewiny szeleści:

— Nie rozumiem szmeru fali
ani listka co szeleści
Ani czekam lubej wieści
Ja postoię, pójdę dalej!

Pójdę sobie ponad Niemnem
Będę zbierać z brzegów kwiatki
I ustroię grób mej matki
Co w tym śpi ustroniu ciemnem

Tylko kamień pokryty
tylko [illegible] [illegible] w bieli
A ja kwiatki [illegible] połączę
z trzy, [illegible] [illegible] [illegible] —

w poezyi przedmiotowości znamy malowanie zewnętrzności obrazów, świata zewnętrznego

podmiotowość malowanie ducha, duszy, uczuć —

wszystko to jest Religiją duchowną nie zewnętrzną, w filozoficznem, w życiu ...

Najdawniejsze druki w Polsce. —

1533 psałterz Dawidów w Krak — ~~petersburgu~~ Szarffenberka
1556 postylla polska u Wierzbięty
1555 psałterz Dawidów do
1562 zwierciadło stanu szlacheckiego do
(1569 Rey umarł)
1560 wizerunek własny żywota poczciwego ib

1443 Krótka rozmowa między 3ma osobami, panem, wójtem, a plebanem którzy i swe i innych ludzi przygody wypisują. — a także i zbytki; przedruk tego świata w Krakowie przez Macieja Szarffenberka in 8o str 80.
1464 apoftegmata u Wierzbięty w Krakow

Przegląd Naukowy N. 5 r. 1845.

Druk wynaleziony 1439 r. [illegible] w 4tu lata po czego wynalezieniu już była drukowana Xiążka polska —

Obiegnik z dnia 1/13 Luty 1845 r. N. 1659 ~~Rząd~~ Gubernialny Radomski na zasadzie reskryptu kom. Rz. w. i Dz. z 1844. N. 5021/28962 w rozwinięciu dawniejszych rozporządzeń, wzbroniła śpiewania mów pogrzebowych tak w kościele iako i za obrębem kościoła przez osoby świeckie kiedy odnowie zdarzyły się iuż wypadki iż świeccy zwłaszcza wyznań ewangelickich osobliwie miewali podobne mowy przy obrzędach pogrzebowych — więc ... się przemawiać ... D. ...

1845 Koniec Lutego, Marzec —

1. Żołnierzy w Prusach wołano aby iuż teraz stawały pod bronią co się nigdy nie praktykowało, albowiem ich czas iest w domu. — Żołnierzy był ten zpoznaniego otrzymał wolne, i natychmiast powrócił.
2. Wojska ruskie moskiewskie ciągną i stawać maią po nad granice pruskie —
3. Olga się zawiodła na śniadaniu, [illegible], uwolniona Mikołaia, mówią że ią X. Leichtenbergski zwrócił ten ... — mówią że Olga iest taka ... ze strachu Katarzyna, śmiałbym się żeby się ... brać ... lub ~~[illegible]~~ strasznemi, a sama usiadła na tym krwawym tronie.
4. Bawaryi był i ... przed wyjazdem iego do Petersburga — ... gdy tam był, przychodzi ... adjutant ... i wręcza ... pakiet ... z Petersburga — ... papiery, czyta ie, widać zmianę na iego twarzy, ... chowa do kieszeni.
5. Młody Domaszewski iest w ... — był na balu tańcu i prosił do tańca żonę podprokuratora ... która ... córka profesora — nie zważał ... w końcu ... iżby podziękował i odprowadził na miejsce, ona iakby ... za

uchybienie poskarżył się przed Mirem, kazał iść do Domaszy i zaręczył
go taiać, bo mu się odzie i ktokolwiek zlać, nur się dowoi do
Bukbyjewa bo każe mu powtórzyć przeprosić oraz mostka, ale
Domasz nie chce — skąd każe mu Gubernator przyjść do siebie —
idzie — ale go nie zastaie tylko owe Bukbyjowa pisarz — dowiedziawszy
się tedy przyszedł naprzód do niego: i zaręczył go taiac, „by kiedy
„by owe, toby uchybił owe podpułkownika, i nie ci za to
„ciebie na Sybir — mój Mar to iuż Lach, on bedzie za to od
„naszych wisiał — ze ciebie tak starać się, ci tym cię nauczyć"
&c. &c. i tym go taić, a w tym w chodzi Bukbyjewa, który
się ułagodził, a sam iuż nie mówił Domaszkiewicza.

Bukbyjewowa spiła się gorzałką co dzień — lubi bowiem kawę
zaczynaiąc od przeprosin, bo wieczór na wodę.

6 Lubienicy, pieniaczewstwo. Pozdrówki.
Wszyscy tak mocno krzyczą, że mu nikt nie może zarzucić iż
iaka bądź formalność nie iest dopełniona — gdy chciał wziąć
pieniądze na swóy rachunek — więc wymyślał pierwszego
lepszego żyda np. Arona Jakóba, którego nigdy nie było.
sfabrykował dowody iakby on pożyczał pieniądzy na iakie
swóy pracę, otrzymywał ie — ale to Lubienicki wszystko
brał sobie, gdy oraz wszystkie przychodził żyd iak umierał
pieniądze na zapłacenie Banku brakło, a zaś umorzenie
nastąpiło, tym się akta kompletował i tym sposobem.

krocie kradł. — niemaią go więc za co zahaczyć, bo dowodów

już niema niema — bo do Lubowidzkiego ten trzymał się

podobnie, zabywał mieszkać pod twardym imieniem, ale

dał się wiedzianym schwycić! —

Dawało gorniczwo Bal na Imieniny Księcia Lubeckiego i którym

sposobem z kasy i t. p. wydało 45 000 Zł. przyjechał na

Lubeckiego do Warszawy i powstrzymania Lubowidzkiego od jego

umorzenia, ta zaś Lubowidzki sobie kredytów i rachunki, ale

zmieniły się 45 000 na bal to niepodobna, w końcu tak zmienił.

5000, na Bal — a 40,000 na fundamenta nowo założyć się

miarowych gmachów w górnictwie, ale na te gmachy niebyło ani

anszlagów ani rysunków zatwierdzonych i niema ich dziś — to mówi

Pan Lubowidzki i na tej zasadzie za tworzenie funduszów Bankowych

do odpowiedzialności iest pociągniętym —

Jest na niego osobna kommissyja złożona z wezwanego Senatora 2 Sekr. osób

i 3ch sędziów do kuratorji wyznaczona, rozwiązania w sądzie ich

wkrótce — ponieważ jednak dziedzicznego imienia niema —

zal Gozdowski złej myśli gdy wracał z Warszawy pytany o ten

interes, rzekł że był delegowany jako członek (kommissyji umorzenia długu

publicznego, do zrewidowania rachunków, i przekonał się o

największej akuratności tychże, a ieżeli by iaka wina zaszła

to w spekulacyjach które się nie udać mogły, ale to przecież nie

nie ich wina.

7. Fatalność; — Pani Dybska ~~[illegible]~~ mieszkająca w Kisiawach, miała córkę, ta dała się wykraść Panu Skarbkowi, matka w żalu wyrzekła się ~~[illegible]~~ ich przebaczenia, niech umrze i niech umrze przy porodzie. — żadne prośby tej nie zmiękczyły [illegible], ale gdy we 2 lat syn się Skarbkom urodził, dała się przebłagać, i obiecała przybyć do nich na wilię. —

Wyjechała więc — tamże też koło — sługa [illegible] prosi aby się wróciła, — nie uważa ona na to, jedzie dalej — koń także nogę, ta jednak bardziej stanowczy przepowiada nieszczęście, ona na to nie uważa i przyjechała do dzieci — — przyjechawszy przyjęta jak najserdeczniej — ale wpadła nagle i zaraz wieczór tego dnia umiera — Postawiono ją na katafalku w sali z której wyniesiono świece — w nocy przy czytaniu [illegible] świeconej prowadzenia świece — oczy [illegible] wypadając okno wpadając do tej sali, zwaliła się na trumnę, i rozbiła zmarłą. — do tego czasu wszyscy to pamiętają w Kisiawach — taką karę Bóg chyba dla tego zesłał, żeby nikt takich strasznych zaklęć nie czynił. —

8. Familia Gorzkowskich w Kisiawach także jest pod podobnym przekleństwem żaden nie dożyje 22 lat, umiera zostawiwszy po sobie syna jedynaka. —

9. Także dziś zmiana zaszła w duchu Moskali, że naszych niesprzyjających
co prowadzono przez Moskwę miasto to mieszkańcy tameczni wychodzili
przed nim i czym mogli obdarzali; — tak dalece że rząd ich zakazał
prowadzić tych osądzonych naszych niby za względu więcej
przez Moskwę, ale na około Moskwy — i to nie pomogło, i tam
ich obdarzają i biedują nad niemi. —

10. Sybir. Wolicki Konst. tak opisuje Sybir i naszych nieszczęśliwych. —
że z przeszło na 100 tam zawiezionych ujść takich —
2o, wpada w bigoteryą niedorzeczną — 2o dostaje pomieszania
zmysłów, do tego że ich tylko co spojrzy Moskiewsko, czy to
rotmistrz czy ubiór jego czy przemyśl jego natychmiast wpada
w konwulsyą i szaleństwo —
2o. Życie sobie odbiera i nieraz zdarza się — z więzi ofiar Kozackie
których z naszych, tam się spotyka z innym przecież choć sobie
nieznajomym, prosza Kozaka aby im pozwolił pomówić z sobą —
ten pozwala — i od tego strzelił 2 przezeń — wpada, i jeden
drugiemu życie sobie dobrowolnie odebrali. —
2o zachowuje energią, nienawiść, że wewnętrznie przy Moskalom
szepta, robi się gatganem, szpiegiem, tchórzem wszelkiego rodzaju to
mówi sobie, iż niemożny nie do sprawienia!! —

11. Abramowicz w tym Warszawskim był raz w zielonym ogródku
ostawionym współczuciami — podchmielił sobie raz i wychwalił

d'abandon miał powiedzieć gdy raz była o założeniu oberży
i ech, co tam u was będzie — wy będziecie szczęśliwi; ale ci, ale ci,
co się z mną stanie?!!..." —

12. Rzewuski Edward i powód jego śmierci —
On był melancholikiem, ale tą słabością była wszelka cierpień
politycznych; i zdaje [illegible] jego dziada Marszałka Rzewuskiego — nie mógł
znieść plamy, jaką to rzucało na jego imię, wszystkie czynione
ofiary nie zdawały mu się dostateczne — w tym duchu pisał
list do syna, który który sobie życie odebrał każąc mu
szanować „jako akt odkupienia" — zbrodni Dziada. Wszczął
[illegible] postępowanie zacnego człowieka —
Jakożby to była niesprawiedliwość żeby wnuki pokutowały za
grzechy dziadów, kiedy te wnuki nie miały wpływu na postępowanie
tych dziadów!.. —

13. Jest [illegible] przyczyny [illegible] [illegible] z Paszkiewiczem
z Rapportami — gdy pierwszy raz [illegible], ale ale mówi Paszkiewicz
iż pana dziś ostatni raz żegnam Hrabio — a to dla czego? —
Bo Cesarz [illegible] tytułu nie przyznała. — [illegible] mówi
[illegible] od dawna go nosi — [illegible] i dowodzi —
tak ale [illegible] wszystkie tytuły skasowała, mówi Paszkiewicz
a [illegible]: Cóż on go nie ma — a tytuł Jaśnie [illegible]? nie nie
[illegible] — [illegible] to można, [illegible] [illegible] być [illegible]
[illegible] tytuł [illegible] — [illegible], mówi Paszkiewicz

trzeba się Cesarzowi wystrzegać iako ci nas [?] książęta wszystkie tytuły
Hrabi i Książe —
To się rozumie że trzeba wszystkim gałganom [illegible] nie polskim
~~do~~ szpiegom dopiero tytuł Moskiewski przyszedł w nagrodę tego.
takim trzeba być gałganem iak Walewski, Potocki, Kossakowski et comp.
Skarbek tym aż zniecierpliwiony ostatecznie, podał do Dworu Berlińskiego, czyby niechciał także iego usług dla siebie.

14. Franciszek Lewandowski, który wydaie [illegible] i [illegible] w Warszawie zakupił z niego iego Kuryer [illegible], przebrał się za kobietę w Warszawie i intrygował go tak dobrze iż ten który głowę stracił, potem byli z niego wszyscy w zdrowiu [?].

15. Nauczyciel [illegible] szkołach utrzymuią w tak się układzie, żeby [illegible] wszystkim przeszkadzali, nie z nich wynieść nie można — biedy, podłości i głupstwo tylko! —

16. pieniądze u Moskwy wszystko mogą, gdyby nie to co z pod ich tyranstwa nic nas uwolnić niebyłoby środka wytrzymać pod ich rządem. —

17. Był wysłany na Sybir officer nasz który miał w [illegible] [illegible] [illegible] — i dostał się tam [illegible] za kradzieże urzędnik Moskali, widząc tam u naszego pieniądze, uczynił mu taką propozycję, weźcie to, by może pieniądze, a ia wam wszystko. Ucieczemy się, a będziemy wolni! — A iak potem powiada nasz — Moskal więc zabrawszy wszystko do siebie, aby on wziął tego polaka zawiózł do Warszawy pod swoią eskortą, zabrawszy wszystko [?].

58a

(mieszkał w [illegible] w [illegible])

wola go Małachowska, miał w swym powiecie

Grabiński był owym ożeniony z Małachowską

stawi w Austryi —

Itka Małach.: mieszka w Białaczowie —

w mowie seplenił.

w [illegible] była [illegible] [illegible]

Stanisław, chciała [illegible] [illegible], ale on

przytomny [illegible] się [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible].

586.

Do

W^{go} Naczelnika Powiatu

Radomskiego

Wóit Gminy Zieimiec [?]

W dopełnieniu polecenia W. Naczelnika Powiatu

z d. $\frac{31\ Grud}{12\ Stycz}$ b. r. № 409. przy niniejszym

zatrzeam [?] przesyłam dowód wręczenia

paszportu W. Ewrubi [?] Modzelewskiej

co tylko potrzeba – za powrotem tego przewodnika mistrza i dostać się
do Warszawy, ku mistrzowi się [illegible] – który pyta go, gdy ten ciecie
usta spokojny, czy nie potrzebuje strawy – on powiada że dobry człowiek, że
nie trzeba nikogo, że go sam opisanie: – Dobrze mówi starzec, ale mnie się
tu co dzień melduj – wyszedł mistrz i jak wyszedł tak więcej się
nie pokazał – w kilka dni przypomina sobie starzec o nim, szuka go, niema
jak kamień w wodę – aż dopiero list z Wiednia, z uwiadomieniem aby
się nie frasował, bo on jest bezpieczny – i opisuje mu całą swoją podróż –

18 Jest sobie p. Radom jakiś młody człowiek nieco podchmielony zarzuca
na barkach – jest także mistrz przed kościołem i kiedy nie gdy przechodzi ten
młody człowiek mistrz mu nalewa kropelkę tak aby uczynił na barkach;
nasz młody jak wyjrzy mistrza w oczy, a zmysł wszystek się
porwał, zwija się – tylko się stąd ostrzegł i jak gdyby nigdy nie
w swoim uświadomił strona,

19 w Moskwie przyszedł ukaz od Mistrza aby z szkolnych Bibliotek
wszystkie dzieła autorów francuskich z zeszłego wieku wybrano i odesłano do
Warszawy, ~~np~~ Voltera, Rousseau i t.p.

20. Ste Fran d'Arbrissel sławny z tego że założył zakon w którym
sypiał między 2ma kobietami dla dania dowodu że ludzie takich celów
bliższe nie ma potrzeby –

21. Xiąże Czartoryski wspaniale założył nowy sekty – który warunki [illegible]
obrzędy i hierarchii te same – kiedy aby się żenili. Spowiedzi
szczegółowej niema – 10 ciu niema, może się kontentować pięcią
cnota żadna niema – prosił o błogosławieństwo Papieża spod którego

władzy niechciał ustępować, ale papież odmówił, więc teraz czyni „Bande à part." Lutrzy się z nim bardzo łączą, wielu przechodzi na jego Jedność katolików, ma 2 kościoły — w 1 wzwitawie (?) cerkiew, a drugi w 2. — Środki otrzymuje wielkie — kr. Pruski go protegue i wiem to bardzo dogodne względem, zrobi się nowa sekta który papież ma być monarcha całej — i nawet ludzie niebyliby mieli też obrzędy ciągle wiary przyczepiony pośrednio przez Rzym. — bo w innym razie bylibyśmy za tem aby się to udało, w naszej niedoli i niewoli — ani można pragnąć takiej jedności — bierne rzeczy polityczne. —

22. Następca tronu rosyjskiego miał markiz kość w nodze, że mu Mikołaj chcąc aby nie zmienił niedorosłego we względzie fizycznym przeto chciał mu kazać zrobić operacyję, i to tajemnie — taka była jego fantazyja — sprowadza więc w wielkiej tajemnicy chirurga sławnego z Berlina — ten przyjeżdża o swoim koszcie, robi szczęśliwie operacyję w zamkniętym gabinecie dla tajemnicy, i natychmiast kazano mu wyjeżdżać z Petersburga, nie nazajutrz — przybył do Warszawy wściekły i opowiadał całą rzecz, żeby jak diabeł, ma ogłosić całą tę historyję w gazetach i że o swoim koszcie, bezpłatnie ją zrobił — będzie się Mikołaj wściekał, to dobrze — niech ten tyran darmo nie oplewie, — aż na niego czas przyjdzie. —

23. ~~Szuła~~ polska arcybiskup w Lidzie, który ostrowie, więc o nim abrantes — Benikijni umiał [illegible] ... Litwinaszy,

w 1812 r. urodziło mu się dziecię i Alexandra który wówczas w Wilnie wszystkim
nadskakiwał proszono aby trzymał to dziecko do chrztu, przyrzekł — a że
dom u nich na wsi był za szczupły, przeto w ogrodzie polecił temu
Szulcowi wybudować pawilon, w którymby się goście zgromadzili na bal mogł.
urządził go — ale ~~przed~~ na godzinę balem zapada się cały, dając znać o tem
Szulcowi — tego w rozpaczy topi się w Wilii, — że mu się nie udało
cudzym ~~[struck]~~ zamachem zgnieść wszystkich co tylko mogłaby mieć
najprzedniejszego — tak bowiem ten pawilon urządził, że ciężary gdyby
był największy tłok zwiastu przyciśnie całe to zgromadzenie i
zgnieść na miazgę. — Boże świeć nad jego duszą!! —

24 Razumowski wnuczek był amantem cesarzowej Austryackiej Franciszka I.
żony, z domu ~~[struck]~~ Neapolitanki. Zrobił jej 13. dzieci — dziś
panujący Franciszek Karol jest jego synem — Razumowski ma sławny pałac
w Wiedniu na Leopoldstadzie. —

25. Lubomirski był dziedzicem Łańcuta, i w pałacu swoim pisał
dzieło dowodzące że dusza ~~[struck]~~ jest śmiertelną jak i ciało. — miał
już się duch ojca okazać a właśnie miał ukończyć z krzesłem gdy
usłyszał głos swego ojca, „Synu! przestań, nie powtarzaj coś przedsięwziął"
i to natychmiast trzy razy powtórzył dalej pisać i trzy razy ten głos
mu dał się słyszeć — w końcu przestał pisać. Niedługo dostał
czarnej melancholii i umarł, zaraz po nim kupił Łańcut Potocki
z Łańcuta; gdzie opowiadał po domach małych swoje [illegible]
stare i brzydkie, które go opanowały. „a były między niemi
p. Grabowska, i t. d.

wszystkie te baby były stare i brzydkie i co którne zbrni Króla

spadło wierszów że one podejrzewał.

napisano wiersze na Łazienki podówczas —

Lubomierski, że wątpił o duszy nieśmiertelności

A ci wątpią o tych Pań piękności.

wszystkim i sobie cała się one gniewały —

26 O moim ojcu — były 2. XX. Czetwertyńskie, jedna poszła za Narzymskiego, a druga była nałożnicą którego z XX Wielk. proponowano memu ojcu aby się z nią żenił i w nagrodę dostawał pułk kawalerii i byłby onego pułkownikiem, odpowiedział że to odmówił i wyjechał z Petersburga. Toż samo miał we Francji — gdzie Kr. Ostrów kochał się w córce ambasadora Francuskiego w Stambule, widział tę pannę — podobała mu się, mówił z nią wiele w ogrodzie, — ale ojcu opowiadał że gdyby się żenił z nią to dla siebie. — i ona była tego zdania, więc nie przyjął ani ojca ręki, ani potem córki także sobie offiarowanego —

w Londynie bardzo szanował Polaka znakomitego Mechanika nazywał się

był rodem z W. Kolyn — zrobił duży majątek.

był bogatym, miał siostrę w tymże mieście — wyznaczył mu ją i pour garantie odstał — za co był niezmiernie wdzięczny, prosił dzieci tej kobiety, kazał uczyć i wyszli na ludzi —

27 — za Xstwa Warszawy Małachowski Jan był tu prefektem w Radomiu. Kradł konie dostawiane do wojska i sprowadzał je stąd prawie kryminalny — wyprosił u Króla Saskiego Jana Małachowski Kanclerz — ale ofiarą tego padł Kuksza węgier urzędnik po Austriackich, który wiedział dobrze o wszystkich takich występkach Małachowskiego — i żeby nie świadczył dowodu jemu nie mu obrócono go. —

Ważna uwaga co do pisania dziejów polskich

przez Dziennik Narod. No. 52 z 1842 p. 208.

1. Chcąc pisać dzieje nasze, musi każdy rozwinąć naprzód myśl sejmów od Jana Kazimierza, i wypadki ich przez Sycińskiego sprowadzony — myśli te dadzą się wywieść z wzmianek Dz. Narod. lubo cel ich inny. —

2. Dla czego chłopi nasi bydło trzymają w izbach? bo zimny kraj, bo bydło jest ich jedynym majątkiem, bo cielę by zmarzło w zimnej oborze, lub prosię lub [illegible], a to niepowetowana strata biedaka. a więc dalej wychowane ~~bydło~~ w izbie bydło przyzwyczaja się, i kiedy chce wchodzi, gdy bydło [illegible] tego niebędzie chowa. a zatym i zarzutów. —

3. Każden rząd się zużyje; — Republikańskie czasy w [illegible] Holend. niemogły się utrzymać bo wpadł między prasę [illegible] Despotyczny we Francyi, bo się zużył trwaniem, rozwiązłością i [illegible] mężczyzn i kobiet — konstytucyjny Republikański w Polsce bo przeszedł wszelkie stopnie walki narodu z królem — Oligarchiczny szlachecki [illegible] tyraństwem [illegible] — Chce by się utrzymał Rząd należy go odnawiać według chwil by z nimi postępował jak to robią Angielscy. —

Józef Modzelewski z ziemi Ciechanowskiej miał 4ry wsie brali po
nim sukcessyą Krasińscy z Mazowsza — był porucznikiem w konfederacyi
Barskiej — w czasie zabrania króla miał komendę nad oddziałem
który oddał do straży — był to człowiek zdecydowany, on był by
króla dowiózł na miejsce żywego czy umarłego —

Po rozchwianiu się konfederacyi — on uszedł za granicę. ———
w Ziemi Ciechanowskiej była familia Kickich, których król chciał aby
Starszy podobno był posłem na Sejm — Modzelewscy się oparli i
niechcieli dopuścić go — inny Modzelewski tamże zabił urzędnika. Kiedy i
i tenże uszedł za granicę — więc potrzebny warunek że wolno król zaręczy
wolny powrót i ~~bratu~~ ze strony Starosty tantum to ~~go~~ Kickiego oni obaj.
oparto się na tem i ~~na konia~~ Król odwołał się do tego ojca całkiem
on na nich wszystko wyjaśnił — niebyło rady trzeba było wyrobić u
króla co chcieli, to oni to zrobili co był król chciał, i tak się to
stało.

Kuźma był niskiego wzrostu zdrowym noszony dowodzony był za
granicę i niespełniał wielkość człowieka na króla, i Xże Józef po nim
stawiał straży — szczęście przyjechawszy wrócił do kraju i gdzieś tu umarł.

Wiśniewski konfederat Barski był wzięty do niewoli. Moskwa uszedł do
Tobolska i potem go wydał wraz Michelsona pułkownika
osiedlił się po Warszawie — i tu umarł w Pijarskim. —

Obiegnik

N° 3123. Kar. pow. Rad. — d. 26 Lut / 9 Mar 1841.

Do WW. Gfp. i B.Z.M.Mast. Przy śledztwie ~~[illegible]~~ prowadzonym sprawie Spiny
wykrytych układów przez zmowę przez Rządowi — którym śledztwem JO. X. N.ka
zostawia zawsze wiele trudności w wykryciu stanu rzeczy, między
innemi z tego powodu że niektóry kategoryi niemniej winnych, niektóry
główniejsi przestępcy ukrywają się przed poszukiwaniem, albo zbiegli
za granicę, albo też może ukrywają się w kraju, może schronienia
u obywateli tutejszych bądź u tych zaś — gdy wszystkie takowe
osoby, w zatrzymaniu się przy niniejszym wykryciu, zeznaniami
aresztowanych ich spólników obwinione są o ważne przestępstwo i
ulegają karze stosownie do prawa, w zasadzie przeto wskazania J.O. X.ta Na
K.a z reskryptu JW. Gub.ra Cyw.go Gub.ni Rad.ej z dnia 17 Lut / 1 Mar 61. N° 102
obiecanego. Narz. P.R. zaleca niniejszym WW. Gfp. i B.Z.M.M.
aby w kierunku swego urzędowania dopełnili najściślejsze
śledztwo pomienionych osób, i w razie wykrycia których którekolwiek bądź
natychmiast przyaresztować i z tym wszystkiem co przy niej znalezione
będzie do Biura powiatu odstawić.
Ponieważ zaś wiele z powyższych spiszemie powinien dojść do wiadomości
każdego W. G. i B.Z.M. przy zachowaniu najściślejszego sekretu, należy
więc obiegnik ten niniejszy ekspedyować bez najmniejszego
zatrzymania w oddzielnej kopercie lakiem zapieczętowanej — i w razie
gdyby który wójt lub Burmistrz, niedbałością swoją [illegible] pociągnięty
będzie do odpowiedzialności za osoby ukryte swego. — Dla tego

wsze odbierający każdy mniejszy obiegnik bez należytego opie-
czętowania wiem iż natychmiast przedstawić takowy do Bioś
Naczelnika powiatu odnieśienie ... i że kogo był
mu wręczony. Rozpisał. Jest Szw. Marcinkiewicz

Wykaz przestępców politycznych ukrywających się pod poszukiwaniem
Rządu

1. Edward Dembowski syn obywatela 6. Gub. Marow były Redak pisma perjody. w Warsz. pod tytułem „Przegląd Naukowy" —
2. Felix Rozmowski Appl. Sądowy. (Rzeszów)
3 Felix Węgierski d. d —
4 Alex Kraszewski pisarz spr. poło w Rawie.
5. Ludw. Ostrowski malarz w Warszawie —
6. Michał Tokarzewski appl. D. T. K (rysow).
7 Felix Zimowski uczeń Gimn. Warsz. —
8. Teofil Lubowiecki 6. uczeń G. Rust. w Warsz.
9. Jan Strzywski pisarz majątek Łukle w 6 Gub. Marow —
10. Józef Czarnowski włość wsi Kamienica w 6. Gub. Marow
11. August Kurasiński 6. uczeń Appl. w Warsz.
12. ~~St~~ Haasbrand appl. przy Budown w Warsz.
13. Janorowski uczeń się mechaniki w fabryczne zbiór na polu
14 Piotr Grodzki 6. uczeń Gimn. Radom
15 Andrz. Fredro
16 Leon Kaplinski
17 Marcel Chorzanowski
} uczniowie Instytutu Gminnych.
18. Cetkowicz
19. Ignacy Grasiak 6. uczeń Gimnaz. Realne
20. Franc. Przyborowski, mieszkańc. wsi Bieli w powie Rygrowskim
21. Leon Marcinkiewicz patron Tryb. Cyw. Radomj.
22. Franc. Gawarecki applik. sądowy w Warsz. (Rzeszów)
23 Hipolit Raciborski rzemieślnik w miejscu krajowski ptr. Zamojskie,
24 Szymon Tokarzewski Officjal ekonom wsi Świerzenica pth. Łomży.
25 Alexandr Grubert syn Dyrektora Ogrodu Botanicz. w Warszawie
26 Andrzej Lachapel syn fabryk. ram złoconych w Warszawie —
27 Władysław Dzierzkowski syn Właściciel wsi Nowydwór w powi. Stanisławski

28 Erazm Zaszkow syn w Łapole
~~wiek~~ majątności Odzyskał
w pow. Opoczyń. —
29. Leon Dobrski b. Członk. komory
Skarb. w Warszaw. — ze względ zdrowia podaj. Naczel. wydz. Jaworski
ze względ. Naczel. Jeneral. podaje Rutkowski. ze względ. Naczel. kancel. R. Stanu podaje
Jankowski — ze względ może ktoś przeniesiony Jako Do Rady. [illegible]

2o 21. Marca znowu pogłoski o rzezi chłopów — w Radomiu ostrożności
1 Batalion piechoty przyszedł, 200 kozaków, żandarmy i t.p. zbroni
[illegible], patrole, ostrożności — aż do śmiechu. —
Miało przyjść [illegible] od Prezydenta w Kielcach, [illegible]
że chłopi mają rżnąć panów. w Galicji że prawie powiedział do
miast. — że związek ten rozszerzony w Polsce, na Wołyniu i w Podolu.
ale nic to prawie jest głupstwem, może się one do [illegible] obrócić. —
ale to przyjść w niebezpieczeństwie — i w istocie, podział Polski nie
uniepotrzebny — bez nas, Europa nie ma się komu opierać; bo nie
potrzebuje rewolucyjnej wiary. — więc powód naszego istnienia
jest konieczny, nie jest w powietrzu, tylko co nie oprzeć się na
Polsce —

3o Wracał nasz Polak [illegible] ~~[illegible]~~ moskiewski z niewoli, na Linii
Kaukazkiej i opowiadał, że tam brak wody, chleba, mięsa
osobliwie wody — ~~po~~ w miejscach wszystkich gdzie moskale po twierdzach
bo gdzie indziej niebezpiecznie — i po wodę wszyscy oddziałami
10, 15 i t.p. bo inaczej 2 lub 3. i to bez wody, często powracają
z Czerkiesów — osobliwie tylko tych tam moskale wypytuje

którzy się dysgracjonowani są [illegible] lub za swoje bez wyroku
lecz przez niechęć lub zemstę wskazani;—
bywało który więc gdy w chodzi mię w wąwozy, przyjmuję ich
tuta, i niedopuszczę, nieraz gdy ukażą się czerkiesy w górach,
a moskale na polu są wąwozami, a [illegible] wieczorami;
wyszłoby z pomiędzy czerkiesów który polak ~~[illegible]~~ a mówi: czerkies
lecz po polsku woła.— Polacy! przyjdźcie do nas którzy kraj
opuścić—!! — to moskale natychmiast rozkazują odwrót —
tak że teraz polaków tylko w taborach trzymają, a broni do boju
wyprowadzają, ale to demoralizuje wszystko — to łatwo pojąć, i wśród
z wielu naszych zmyka do czerkiesów i obóz [illegible]. —

Zabobony. dotąd trwające –

1° Kiedy Synowy ~~się~~ ukradnie lub ukrzywdzi Jaka ~~się~~ w takim razie Jana ~~[illegible]~~ chce się pomścić przez sposób mienia koszuli noszonej z Synowego – tę kładzie pod [illegible] innego [illegible] w [illegible] i w czasie w którym tez tuż żyje niepostanie – pod nim owa koszula Synowego – Synowy umiera i Jan i cała Rodzina ciało ich ona – [illegible] by zaś najstarszy był podejrzewany przez Jana i jego prawo podobno przez Synowca najstarszego w takim razie kara spotyka Jana i które z całym swoim rodem, żo i jest żony i dziećmi, wymiera –

2° Gdy kto do kogo ma złość stawia lampę zalaną i zapaloną przy [illegible] w kościele i wtedy [illegible] przeciwko któremu ta lampa wystawiona jest i osobnie winnym tego co w stawiającej lampę osobie nastąpi, to [illegible] umiera gdy lampa się wypali cała, jeżeli zaś nie jest winnym, to osoby lampę stawiającej wszystkie klątwy mają spotkać –

3° Koszulka okrzczona na obłoku dziecka ma być pomocną dziecku od konwulsyi –

4° W przekleństwa [illegible] nie wierzą [illegible] o Dzikiej [illegible], o [illegible].

5° Zbrodni takie uniknąć tak zwane oczarowanie: – przyjęty stan [illegible] baby Rusinki: –
Złapać węża w lesie lub polu, uwiązać go za ogon u drzewa jakiego tak aby żył i wisiał tam na dół, który pod niego tam chleb

zarowy, wraz pieczywa z sobie niezmiernie silny czad. Tymże nasiąka chleb, gdy się przesiąknie dostatecznie, baba bierze ów chleb i chowa go. — Zwykle wszystkie te baby tutejsze przynoszą całe wszystkiej oktawy. — gdy one do kogo stosują, udrapnie kawałek tego chleba zawsze i idzie tam gdzie ona się pomieni — dotknie siedzenie, lub wody lub w każdy do siedzenia tego sposób lub go rozmaicie widziano, oczywiście, że człowiek pro którem zadana kwiczono to chorenie silnie lub umiera. —

Co do klimatu 40 męczenników bywa w marcu — jakowy jest w tym dniu przymrozek, to ma być po 40 dni przymrozki; to liczbo nieraz zwarza nać na młodych roślinach, niemniej często służą do powolnego obciążania wielkich wód, które są skutkiem z topnienia wielkich śniegów te szczególniej co lat 10 zdarzają się tak że niemało się zadziwiać gdy śnieg do 22 marca lub dłużej leży.

N° 3521. Sekretne natychmiast. Nacz. Zow. Rad. w Radz. z $\frac{8}{20}$ marca 845
do wójtów gmin i Burmistrz. Miast. — w skutek Reskryptu JW. Gub. Cyw.
Gub. Radomskiej z d. $\frac{7}{19}$ marca b. r. N. 145 zawiadamiające wójtów gmin
i Burmistrzów że niższej klasy duchowieństwo potajemnie się z towa-
rzystwem ludzi niedobrze myślących, mają zamiar przez upojenie
chłopów obarczyć ich ozimnie przeciw posiadaczom dóbr i utworzyć
fałszywemi obietnicami, w ich całości nastąpić około Świąt Wiel-
kiej Nocy i rozpocząć w Galicyi [illegible] i okolicznościach przyległych.
Polecam WW. Burm. środki najbaczniejszego śledztwa, przy zachowaniu
sekretu, aby zamiarom tym w razie powzięcia o nich śledztwa
przeszkodzić a na wypadek istnienia w tym przedmiocie rozmów
zmierzających do wyświecenia powyższych zamiarów, donieść się i
JW. Gubernatorowi i Naczelnikowi Wojennemu przez umyślnego. Szczególnie
zwracać baczną uwagę na zachowanie się osób i ich rozmowy, włościanom
i sprzedawcom i na myśl którzy [illegible] [illegible] i wszelkiej.
Rospis [illegible] [illegible]

O Xięciu Karolu Radziwille

jego głupstwa. –

1° Raz przejeżdżając za granicą stanął w pewnym mieyscu, więc pytał się czego tu ludzie żyią, co piją – między innemi powiedziano mu że piją o to tę wodę z tey rzeki – to powiada trzeba Rzód ludzkiey uszczęśliwić – kazał więc [illegible] ile było cukru i cytryn w okolicy, wrzucić wszystko do rzeki i cukier i wyciskać cytryny żeby lud i cały świat pił nie wodę lecz lemoniadę. –

2° Kiedyś pewnie dawał obiady czwartkowe, dla uczonych – ale te obiady dość nudne były, dla rozweselenia ich nayglupszego zapraszano Radziwiłła – raz tedy powiada a wiecie WPanowie że śledzie ludzie mnie są winni, – a w jakim sposobem? – o to takim, że chodziłem sobie spacerem po nad morzem – aż tu wychodzi do mnie śliczna syrena, podobała mi się bardzo – mówię do niey [illegible]; i ja iey się podobałem, z [illegible] ia i ona w morze, ze mnie i z niey porodziły się śledzie i odtąd ich tak wielka ilość. –

3° miał interes niby do Ś Jerzego chciał z nim korrespondować, więc pisał mu o posłania do nieba – nikt się nie chciał tey podróży podiąć bo każdy widział jakowe głupstwo – aż trafił się prosta kobieta który się iey podiął – a to był jego dworzanin – pojedziesz więc? – pojadę – no dobrze bierz więc listy – dworzanin wziął je – pojadę – ale powiada Xięciu że ta tak daleka podróż znaczney summy wymaga bo do nieba się dostać to nie żarty – a wieleż na to? – tyle a tyle tysięcy – kazał mu ie wypłacić – i dworzanin poiechał, ale iak się tu [illegible] do nieba, tylko gdzie mu się podobało. pobawił rok i drugi wszystkie wyszastał pieniądze – w końcu wraca – melduie go Xięciu – ten cieszy się, a ieździłeś

B. Jenos przyjął? — a bardzo dobrze — i cóż ci dał do nauki? nie — a dla czego? — bo powiedział że z takiemi łapami jak X.[ze] Radziwiłł niekorespondowie. —

4. Podróżował był w tłumnym i w poważnym kontuszu wchodzi zwiedzić sklepy, wszedł do sklepu kryształów i zwiedzał kupiec nie wiedząc kto to był, oprowadza go — Radziwiłł, spostrzegł sobie sztab i powiada, ta cała ściana kryształów dla mnie, ale to powiedział przez tłumacza bo sam żadnego języka nie umiał. kupiec się zatrwożył — idzie do drugiej izby gdzie były zwierciadła znów rzekł, ta cała ściana dla mnie — kupiec widząc niepojętą figurę — rozśmiał się — Radziwiłł się rozgniewał i laską tak wywijał wszystko tak się uwinął że wszystko co tylko było wszelkie potłukł. i powiedział do zdumionego kupca — niech kupiec wie, że to Radziwiłł chce do zapłacić — i zapłacił karat. — zkąd powstało przysłowie które powszechnie użyte we Francji o ... na ... stronie „Francuz wytwornie, Niemiec wyperfumowany, a Polak wspaniały" —

5. Jeden dworzanin idąc w węgle przez ... napadł go zbój Rynaldyni i oddał go do ...; lecz że ten nie miał o czem dalej iść do Wiednia — gdzie go nowe ... i ... więc w ... z Rynaldynim, żeby mu pożyczył z jego ... kilka tysięcy dukatów — ten mu pożycza ale na słowo honoru że mu je zwróci — zbój mu pożyczył i ... mu i ... na wskazane miejsce. —

6. w Paryżu zwą dwa hotele i zkąd Grand hotel Radziwiłł i petit hotel Radziwiłł, a przejście między niemi zwał się do dziś passage Radziwiłł. —

7. Miał 12 000 wojska swego własnego — wielu i nie tylko do ostentacyi — czyby niełatwiej było aby Rz. te były wojska posiadała lub on na nie do skarbu pieniądze szafował — 16 — to miał on szalony miecz z wozem — którym nawet wywijać; ani nosić nie potrafił —

8. Siostra jego poszła za Morawskiego — i miała tylko [illegible] — układem familijnym Radziwiłłowie tylko 100 000 zł posagu córkom wyznaczali, zatem i ona tyle tylko miała — ale i tych on oddać siostrze niechciał. całości nie wypłacił, aż ten ostatni Morawski z niecierpliwości jego oporem raz go napadł i tak dobrze zbił, że ten z komisarzowany tylko gwałtowności, by go od obrażeń zapisał mu 6.ciu wsi i oddał w posiadanie —

to najlepszy wyrobił — sprowadził także do Ziemi Świętej i niektóre relikwie dał do kościoła kapucynów w Górze Kalwaryi pod Warszawą — gdzie kościół piękny tym celem pobudowany i reklamowany.

O kościele tym w Górze Kalwaryi —

Po podziale Polski Austryjacy pruscy i moskale na wyścigi kasowali kościoły klasztory i zakony — moskale szczególnie od r. 1815 do dziś dnia, pruscy od 1793 do teraz —

pruscy więc w Górze przepełnionej kościołami których kasowali i profanacyi ponadawali. ten o którym wspomniałem, kupił piekarz z Warszawy na bożnicę — chciał wynieść Świętości — piekarz zgromadził mularzy i ... do rozbierania go — ale tego samego dnia 11 mularzy spadło zwaliwszy i zabiło się — nikt niechciał się już tego ruszać, ale Luter niemiec, powiada to głupstwo byli [illegible] niedziw że się porabiali — wyszedł i sam na kościół wlazł spadł z wieży i zabił się —

Stał więc kościół pustką — cóż znowu go nabył piwowar, lecz nie od góry ale od dołu zaczął go rozbierać, i kościół [illegible] kamieniami rozsypał, z części i na tym gruncie wymurował piwnicy browar i zabudowania potrzebne bardzo porządne. ale cóż, kiedy browar stanął, piwowar stracił majątek i poszedł na dziady, po nim 6ciu innych nabyli jeden po drugim te zabudowania ale kara Boska ciąży, co który ich się imie wszyscy poszli na dziady — dziś więc nikt ich kupić nie chce. i zabudowania te stoją pustkami, nie niszczeją, ale też nikt się nie waży którego z onych —

Pani Kasztelanowa Kamieńska lubiła [illegible] ale starowna zdawna mieszkała we Lwowie, był u niej Józef II cesarz i raz zapomniał ~~się~~ się na swoją mowie [illegible], wszystko wypracowała wybornie, zapytał się jej o zdanie, ona odrzekła że to wszystko tak jak mój [illegible], który dobrze idzie, ale źle bije —

1845) Dziś markiza Radziwiłłowa lubo wielki (ale [illegible] wodzi ciało) to ten nie ma zbiory dzieli [illegible], i rozumiejący, poczciwszy i dobrze [illegible].
~~Radziwiłła~~ ~~cała~~ był z partyi francuskiej — a mianowicie Austryjaka pozwoliła w 1764 r. i on też tułał się musiał wygnany —

Biskup Krasicki — miał nałóg o którym dotąd nikt nie wspomniał
upijać się lubił, ale do poduszki, i upiwszy się — któryby to czynił, przez
wódkę starczyny, lub piwem które mu co dzień w kwarcie do nocy
stróż jego faworyt — o tem mówił i mój ojciec i jego synowie
Krasicki z Baranowa. —

Wiersz Bpa do X. Czartoryskiej w Puławach gdy był u niej, a ta mu
przysłała wyborne piwo na noc, którego piwowar z Puław który
się zwał Cicero. —

Niech Biskup, Księżnie Pani dobrej nocy życzy,
Dziękuje za piwo przysłane od niej.
A gdyby mnie dręczył miała cała nocna mara
Prosi o piwowara. —

O Sonińskim Adamie

Wojażował po Włoszech i był w Wenecyi — zwiedzał kościoły, między
niemi tam jeden w którym niema sklepienia ani sufitu, ale tak wspaniały
tak świetny razem tak wzbudzający do bogobojności, że Soniński
ledwie tam wszedł, mówi do swoich towarzyszy którzy z nim
tam byli; „wyjdźmy, wyjdźmy prędzej z tąd — bo człowiek mógłby
nabożnym zostać!" — on już niedowiarek nie był nigdy
niechciał być i nabożnym.
Umarł też nędznie z wiekiem u swego dawnego sługi który go
do śmierci z litości dożywił. —

Głupstwo Radziwiłła Dominika pułkownika Ułanów 2go X., Warszawy
Była rewia pod Warszawą — on miał ~~[illegible]~~ wstępować ze wsi
którą zajmował pod Warszawą, a strona przeciwna zacząć ją
miała — więc ustępując zapalił wieś mówiąc żeby jej nie
wrócić nieprzyjacielowi — i wieś spalił, ale ją potem musiał
zapłacić —

1845 — kwiecień 24

1° Walecki ten [illegible] z [illegible] i umarł — miał zostać księciem. — bodaj był głupim jak [illegible]. —

2° Wszystkie przybywać pod Warszawę mają pułki podkaliskie [illegible] jest to groźba przeciw Rządowi pruskiemu, iżeby nie będzie chciał postępować w duchu moskiewszczyzny.

3° Bechtyjew odwołany z Gubernatorstwa w Radomiu, a na jego miejsce ma być Zwiatopełski ten, który to Mirska Szczególnego zrobił i wydał Radowi —

Bechtyjewa szkoda, to dobry moskal — ale dobrych nie trzeba, [illegible] zawsze —

4° Mówią że ma granica być otworzoną od strony Litwy i do niej mają być przyłączone podlaskie i augustowskie — raz z kaliskiem wszystkie mają tworzyć gubernię jedną —

5° że Łaszkiewicz pozbywa się Rady administracyjnej [illegible]. i że sam dowodzić będzie armią ~~[illegible]~~ przeciw [illegible] tutaj bez [illegible] go zastąpi. —

6° Wydział Rady Stanu od spraw Polskich pod prezydencją Turkułła ma ~~[illegible]~~ być do Warszawy przeniesionym.

7° o Cisarowie, i ~~[illegible]~~ Galiczynie Dyrektorze Poczt —

Galiczyn ukradł 200,000 zł. zatrzymał otrzymanie pokwitowania a nie wysyłaniu [illegible] — zwołał wszystkich do Warszawy ~~[illegible]~~ pocztmistrzów i kazał im podpisywać pokwitowania nieprawdziwe na całe pieniądze i ich kwoty —

w Grazu pan Statthalter będzie ftałby dał ~~...~~ rozmienichno
Jackowi Ziejcowi aby za niego tym się zaiął, który przy-
tomny, gdy na niego przyszła kolej — niemby podpisał
zażądał odczytać pismo podane mu do podpisu.
Gdy mu go Gallicyan odczytać niechciał, on niepodpisał.
ale w pasyi rzuca się do niego Gallicyan i wota kto by
tobie? — ia iestem ten i ten, niże tego i tego, iestem
urzędnikiem w kommisyi Rząd JW. i ... — wowczas ... przez
niego teścia — by niego ciemiężcę ~~...~~ starszego. —
„A by iesteś wszystki Gallicyan woy, Jakim tym,
takich, dawał —" „nie tym nie iestem odpowiedział ów
ale urzędnikiem KRÓLEWSKIM — i by ~~...~~ i cała
kommisyia, i wszyscy w niej urzędnicy, i niech mnie
by i oni wszyscy całuią w dupę. — powiedz mu to. —
„Jakto? mam ia powiedzieć? — tak iest ia tego chcę. —
mówi Gallicyan. — a dobrze — i wyszedł ów urzędnik i
i zacząwszy od Dziennikarza, co do słowa każdemu
powtórzył słowa Gallicyana. — aż przychodzi do Ceker-
kiana, który ten iest także uwiadomiony i się zarzucił
przed — zwraca do Lekarskiego, gdy mu to co do słowa

powiedział — zadziwiony pyta go, co to być może, i przeto
tamten całą rzecz opowiada — ~~daj mi to na piśmie~~
Podaj to na piśmie mówi Cesarz — nie mogę bo mi
idzie o łaskę o mój urząd — nie nie szkodzi, ja cię bronię
na moją prośbę; — nic ci nie będzie — kiedy tak to podam"
i podał do Cesarza cały ten pasztet. Rozgniewał się i
oddał to do Paszkiewicza. — Ten woła Galicyna i mówi
mu, żeby tę ofiarę nagrodził bo ich Cesarz się dowie, byłoby źle
— więc Galicyn offiarowuje przez Cesarza Dyrektora Kancelarii
temu urzędnikowi 3000, ale on za obrazę tych pieniędzy
brać nie chciał. — Zadziwiony tym Cesarz, każe do Paszkie-
wicza i mówi mu że on 3000 zł. brać nie chce —
— to źle odpowiada Paszkiewicz — ale trzeba nagrodzić —
na te pieniądze, może by on wziął 4000 zł. — a Cesarz
spoglądał znacząco Cesarzowi w oczy. — i mówi mu, „to
„zawsze durak" —

Nowy kodeks wyrzucił Moskwicie — wydarty — mówią, że
Wyczechowski przed śmiercią na 3 dni, błagał Paszkiewicza
aby ten manuskrypt wszystek zniszczył, który mu on
miał przysłać i teraz wyjechał u Cara, że go odszukano.

w Marcu

W żadnym czasie umarł General Małachowski w Warszawie
co i Potocki Alexander — tamten żałowany powszechnie
ten pogardzany powszechnie.

Małachowski był zarówno, waleczny, odznaczał się w Hiszpanii, we wszystkich kampaniach. w 1831 r. w którym dowódzca
Brygady — zawsze przezorny, mężny i dzielny żołnierz.
On sam był graczem, ale ogrywał samych moskali, których
im tym sposobem wojny wypowiadał był szpiegowac.
Córeczka oprócz innych dzieci miał Annę, wielkiej urody, ta żyła
i zawdzięczała dzień z niemi świata i potem poszła za tolza
Leona Potockiego.

Alex: Potocki skąpiec — ojciec jego Stanisław zapisał swemu lokajowi
3000 Zł. Alexander nie chciał ich zapłacić, miał o nie process
a nawet przysięgał. — nie było by dziwnym żeby którego przysiągł
i złego umarł, człowiek który miał z 200000 Zł dochodu.
rocznego — na pogrzeb jego expensowała Synowa z domu Branicka
żona Augusta Potockiego — to dureń, ale żona nie była [illegible]
kobieta, dobra myśląca, patriotka ~~[illegible]~~ ale też głupio zrobiła
że wydała na pogrzeb takiego Kpa z swoich summ 120,000 Zł.
bo syn nie dał niechciał. Było zbiegowisko na to widowisko,
i ludzie mówili między sobą, „że dobrze też i z takiego durnia
diabli wezmą! — był nie cierpiany. — Zrobił majorat dla syna
jedynie dla tego, żeby rasa ojców niewygasła. Majoraty! których szkodliwości
wszyscy uznano, ta się wszczepiła, całe by niedobrze takich na kraj było.

Białostocki pułkownik, teraz gubernator w Radomiu w miejscu Bechtyjewa. — winien swój wzrost iż on za żonę córkę naturalny króla starego przybrał: że to znała ~~był~~ Carowa Miłościwa przeto zarządała posady dla męża tej córki kuzeńskiej, i otrzymał ją. — mnie się zaś zdaje, że powód zmiany iest taki: Bechtyjew iest tu lubiony, i on sam dobry człowiek, teraz się przygotowuią wypadki do których trzeba innych ludzi. — ażeby byli wojnami powstrzymali; żeby powstaniom zapobiedz, trzeba nayodważniejszych użyć! do tego więc ocena Bechtiew niezdatny, a Białostocki całkiem się urodził. — Jest to ten sam Białostocki który w Kaliszu lat temu kilka z Grembickim zdzierał wszystkich się proboszczów.

Jeszcze o Alexandrze potockim: gdy iuż tak parady przy kartach wystawiono, że to wszystko zmieniło się w spektakl na które widowisko bezpłatne mnóstwo się zlatywało prostaków, przyszła i żona uboższa pijana bała i przy kalafalku zawołała: w pałacu umarłego, „i cóż że bogaty i a ubogi, ale tam gdzie stanie ~~[illegible] może być [illegible]~~ przed nayważniejszym sędzią, ta będzie szczęśliwa zbawiona, a ten potępiony, bogactwa ten wiele, ale czoły ani źdźbła. —

z mowy Rollisońskiego posła Bełzkiego — iaka była Polska tem czasem przed Rozbiorem.

Mil □	mill □	osiadłości miasta, wsie	Dymy	Ludności głów	wszystkich głów	Dochod złotych	
	9630.	1414, 28317	1425,918	7,660,787	60741.	38,202,036.	gr 25

Podług traktatów i linij wyznaczona monarchom wzięta.

Mil □	4157½	390, 8783	374664	3055,560	24660,	13,616,946	
Król pruski	1061.	262, 8274	195,016	1136389	—	6,870,486.	
Rosłem przy polsce	44112.	762, 11260	626248	3,468,808	36081.	17,711605.	

od pag. 754. mowy Jegomości Grodzkiego

Charakter polaków czemu winniśmy?

Upodliśmy — obwiniamy wszystko czego tylko dotknąć możemy, z naszych starożytności — wiele mogło z nich być winnem naszego upadku obwiniamy i prawa nasze! — bo stracić wolność narodu całemu to boleśnie przyjmuje — ale czegośmy z upadkiem naszym nie sprawili, to czas naszych i przymiotów — one się wyrobiły skutkami praw naszych dawnych — szlachetność z nich odbita się w każdym z nas! — czemu winniśmy, to bośmy bili serca za każdym pięknym czynem obcym czy swoich — nie mieliśmy co prawda nic bogatszego handlu, ale też nie mieliśmy i brudów z niego wynikających, szczęśliwi zachowaliśmy naszą żywość, przez nią dobiciemy się niepodległości! —

Do każdego czynu szlachetnego każdy z nas drży — skarży cały w sobie dziś zasmucony, i naprawić byśmy pragnęli, jak skutecznie od cudzoziemców wzięli —

Czy strój polski wypada nam nosić?

Dawniej strój polski był mundurem — województwo każde na sposób swój przychodziwały wyznaczony — bo ten był prawami opisany — zatym był on mundurem był szlacheckim ubiorem bo każdy w nim występował w obronie ojczyzny. — dziś go nie nosimy bo i mundurów nie mamy i ~~[illegible]~~ pospolitego ruszenia i nie żołnierzami nie jesteśmy. Myślę jednak że utrzymując że wszystko nie miało udziałowych mundurów, szlachta, że wszystko ciągle miało się i to właśnie strój polski; — przez pamięć szanować go należy a w danym razie walki za ojczyznę się w boju ~~[illegible]~~ przywodzić go. —

Jeden z officerów Polskich miał sposobność sprawić się dobrze Napoleonowi tak że ten go zapytał czy nie ma jakiej prośby do niego o nagrodę jaką? — Sire. V. M. a rendu la liberté à une partie de ma patrie, et je suis largement recompensé.

Nr 13524. Nacz. pow. Radz. w Radomiu d. 18/30 Styczn 1845 r. do WW Gmin i B.B. Miast — Obiegnik — W wykonaniu Reskryptu Rządu Gubern. Sandomierz z dnia 24 paźd./5 listop. r. b. Nr 54,649 Naczelnik powiatu zaleca wójtom Gmin i B.B. Miast, aby w obszarach swoich zaradzili śledztwo majątków i funduszów należeć mogących do domu handlowego braci Lubieńskich i spółki istniejącego w Warszawie, a mianowicie, a mianowicie do Jana hrabi Lubieńskiego, Henryka hr. Lubieńskiego, Tomasza hr. Lubieńskiego — Józefa Lubowidzkiego i Karola Schölte, który spowodu zawiązanej między sobą w spółki handlowej pod firmą „Karol Schölte" mniejszej za cel założenia posiadali [illegible] w dobrach Guzów pozostali dłużni Bankowi Polskiemu znaczne sumy.

O skutku czyli nastąpi z zarządzonego śledztwa Naczelnik Powiatu w dniach najdalej 20. stosownego oczekiwać będzie raportu od WW Gmin i B.B. Miast — Roztkowski —

Sekretarz Powiatu Poszczyński —

Katarzyna II^a Gustaw III król szwedzki

Katarzyna chciała za niego wydać swoję wnuczkę która osobliwym przypadkiem w nim się kochała — ale wymagała Katarzyna aby żona miała swoję osobną kaplicę (grecką) a potem w Sztokholmie — na co ministrowie a ~~[illegible]~~ przy królu szwedzkim, przestrzegali aby nie zezwalał — Zaręczyny miały się odbyć publicznie. Katarzyna siedziała na tronie, ciało dyplomatyczne i wszyscy urzędnicy moskiewscy otoczyli ją — już tylko czekano na Gustawa III, któremu podano do podpisania umowy przedślubnej, i w niej zamieszczono warunek kaplicy, wspomniał wszystkim że on to podpisze, ale się zawsze nie podpisał i nie przyszedł. — Gdy o tym uwiadomiono Katarzynę, wpadła w taki gniew że ją paraliż naruszył, jeszcze na tronie siedzącą, i ona w pasyi wachlarz który trzymała wszędzie [illegible] odwracała gwałtownie po dłoni lewej, i ciągle powtarzała, "Il [illegible] tego to królewska, il me payera ce ce Roytelet" — i wnet ją odniesiono z tronu, ale gustaw wszak robiły przez [illegible] zbuntowanie ze Katarzyną —

Francuzi i Polacy

Lubiono Francuzów dla ich humoru – a chwalono ich i chciano naśladować –
Duchowieństwo, bo tam było mnóstwo bogatych biskupstw – opactw, probostw, więc Religia dobrze była obsłużona, a przytem interes własny kazał im także widzieć promocyje: co do stanu Religii – ścisłość, Francyja należała do tępień heretyków, miała Rzeź św. Bartł. i Albigensów, i odwołano edykt Nantejski. –

Nasza szlachta jednak nie lubiła Francuzów, dla ich wykrzykiwania się wszędzie, dla ich [illegible] i fantazyi, ale za to kochała się w ich królowej i królowie, bo królowie francuscy umieli zdobyć władzę nieograniczoną i zniszczyć sejmy – w Polsce wszystko w tylko im się podobało, a to był miły widok królom wszystkim, także samowładnie. —

Cudzoziemcy podobały się [illegible] paryskie – wszystkim młodzi – i szczęśliwe wojny – kobietom wiersze i mody – magnatom ich dwór i wielkie godności; – a wszystko to szczęście sprowadziło rewolucyja a czemu się podobało – Francuzi [illegible], zwodziciele, były stawać sprawy [illegible] wiary: – a przeciwnie stanęła im o 1000 [illegible] głośniej, bo nie stawa. –

Utrzymuią głupcy że raz upadłe państwo nie powstanie,

a Moskwa zawojowana p. Polaków —
a Hiszpania zawojowana p. Saracenów
a Grecya zawojowana p. Turków —
a Portugalia — — p. Filipa II wybiła się w 46 lat potem

Czerwiec 1845! — Car w Warszawie — zjeździł od Cytadelli, zamek, do szpitala Żydowskiego — udawał dobry humor, sam wszędzie chodził po Łazienkach między publicznością — udawał że iest innym iak dawniey — że trwoga go opuściła — ale ona tym żadniejsza bo jej we wnątrz skryta. ale wybucha przy nayz mnieyszey okazyi — i tak.
Nie zjeździł po szkołach, ale wolał żeby mu przyprowadzono do Łazienek wszystkich uczniów — zgromadzono ich przeciw wymusztrowawszy, iak chodzić maią, obracać się, — i t.p. obeyrzawszy ubiory, kaszkiety, buty, i aby każden miał białe rękawiczki dość że przez ten dzień ich brakło w Warszawie, zgromadzono więc uczniów do 6,000 wszelkiego wieku — od godziny 6tey rano do 3ey po południu na otwartym miejscu stali w upale, czekając przybycia t.... było to w Niedzielę 25 Maia. Dzieci mdlały, pochorowały się, na to nie uważano, nareszcie przybył — okrzyków pokazać całą szkołą stoi. — pierwsza wrzeszcze była Agronomiczna: „a zdrowia! zdrowia, Agronomia, zdrowia, Stanowa, zdrowia, i porządek

dalej — mimowolnie przychodzi na myśl „sławny autor Bibuła, znam" — za nią stało wydział prawa. — To pospolicie powiedział, że się ~~za~~ najgorszy" uczniowie sprawili, i że ale są z Rządu notowani; (cale) niegorszy wszystkim honorowi i t.p.

Wtem Mik. przystąpił do jednego z nich i nuże mu w oczy patrzeć, ten Mikołajowi w oczy tak że dość długo naprzeciw siebie stali. Mikołaj chciał żeby mu ten uczeń plackiem do nóg padł, ale nie doczekał się, tylko zmięszał się sobie i patrzał na Cara, co w końcu do pasyi mocno przywiodło tak daleko, że zapomniał się i o mniejszym, tylko ocucił; umiarkowania i godności, której wcale nie zna swojej, i nuże wymyślać temu studentowi; ty rozbójnik, ty niedowiarek, ty szelma, ty durak i t.p. mowa w samych rosyjskich tym epitetach. — młody człowiek nie zmięszał się, ani zarumienił, bo nie miał czego, stał spokojny i obojętny jakby nie rozumiał czym którym doń przemawiał car. — taka godność była na stronie ucznia głupota na stronie Cara. — —

Po takiej odezwie, wpadł jak kula między dzieci drobne i chcąc niby dać zapomnieć poprzednie wrażenie, takoż zaraz zrobił głupstwo, figlował z niemi, rewidował ubiór i t.p.

iednemu ściągnął szlawiczki malcowi, i zobaczył że ma brudne szyie, więc mu to ganił, na to mu dziecię odpowiedział, ia się umyłem, raz, aleśmy tu tak dawno czekali na W. C. Mość żem się zakurzył i piaskiem się bawiłem, dla tego tylko mam brudne szyie. — {dodał Car że wymusi tylko do 14 lat [illegible] od 14 nie nawidzi [illegible] to prawda że ciało do wzrostu przychodzi [illegible]} po czem Car dziecię rozpuścił, niespytawszy się ani o nazwisko, ani o nic coby się ich tyczyło, nie tak Napoleon szkoły zwiedzał! —

Dzieci się spodziewały podarunku z Ciastek — ale [illegible] nie niedawno przez głodu, zmarznięcia, taiania i głupich słów, a przecie 400 zł na ciastka niebyłoby skarbu zubożyło, tego którego [illegible] milionami [illegible], i sam [illegible] dziesięciom dobrami obsypuie. — ale on takim na nie nie ma, i to boga dziwi, — kiedy kogo P. Bóg chce zgubić to mu naprzód rozum odeymuie. —

2. Zapowiedział nauczycielom które mają pobierać według klass. i tak płaciła do 7ej klassy i na [illegible]. niepłaciła do 4ej tylko. — coż się ma dziać i zarzędam; płacili ci ma [illegible] niepłaciła nieprzyjęta do niczego. —

3. Wojny wypowiedział lapserdakom i brodom żydowskim,
bród już on nieprzyjacielem wiecznym, obwinia je o
liberalizm — a więc i o żydostwo! prostytucyja. — będzie
nowym piotrem Cywilizatorem Żydów
„a także myt, ogolił i potem oblókł Żydów"

4. miał jechać do Kijowa na rewię tam zgromadzonego
korpusu — wyjechał do Puław, po drodze, tu bawił i
w okolicach kilka dni, ten burdel dostarczył mu kilka
dziewczyn, czy go ta nowa Capua zniewieściła, czy inne
zaszły wypadki, dość że nie pojechał do Kijowa, lecz zbyt
wrócił przez Warszawę gdzie jednak nie wysiadał, tylko
przeprzągł konie we Czwartek d. 5 Czerwca, i pośpieszył do
Litwy i dalej — jedni utrzymują że Ks. Albert Angielski ma
go odwiedzić w [illegible], inni inaczej utrzymują — mówił i [illegible]
Szambelan z Puław wywiózł, więc mu się tu nie podobało.
inni mówią że w przeszłości nocował w Łazienkach.

5. W Łazienkach wszystkim przystęp dozwolony, a mianowicie
dla prośby podawań. ktoś sam z córką kobieta i
prośbą podarowała, jak dzień wyszedł na prośby
Adjutanta, odebrał ją, czy jednak się tak obszedł
jak z córką żony Dębińskiego, Bezdalsky tego nie wiadomo.
być może, że nie gotował się do Puław.

9²

6. Rozdał wiele krzyżów, kazał do nich samym podawać;
ale z tych krzyżów już i [illegible] [illegible]. —
„Może który żywa wszędzie, oddzieleni z hańbiony!" —

7. wtorkiem w nocy — dobyto się przez ogród [illegible] do Xiężny Campilianow, krewnej Kaplinewicza 5u złodziei i [illegible] z nami kobieta, uzbrojeni w noże, chcieli ich zabrać 16,000,000 zł które ona ma mieć u siebie, ale ich złapano. —
Ta Campilianow ma syna który się kocha w Obuchowiczownie [illegible] bal [illegible] nawet tego [illegible] sprowadził jej suknię z Paryża, która go 5'600 # kosztowała. ma się z nią żenić — niech sobie wybiorą te same [illegible] na frezlingi. —

8. Mówił mi Bechtygin że Kaplinewicz jest Matuszewiczowa (z tych złodziejów —)

9. Echo Français to dobry dziennik francuski —
wiadomości z Paris. Krosnowski Adolf który się tak dobrze ożenił w Paryżu w [illegible] [illegible] wyjechały z rachunków między nimi [illegible], przyszło do niego na bulwarze Montmartre — i biedaka [illegible] osadzono w więzieniu

10. [illegible] Marszałka we Francji [illegible] [illegible] i z [illegible] niedowolnie [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] w całej familii [illegible] po ogniu do [illegible] [illegible], [illegible], [illegible]

iaki — że u nas w Polsce senatorskie godności były doży=
wotnie, lecz królowie zchodzili prawo i zaczęli je
w spadkach zbadko [?] potworzyły się familie magnatów:
„gatgańskie".

11. Ledóchowska z Klimontowa, z domu Zaleska — znana z nabożeństwa,
była w Rzymie w tym roku i odwiedziła jednego z kardynałów
ze swoją przyjaciółką — i przyrzekła mu przy niej, że
dowie się i donosić będzie dlań wszystko co się dzieje w Polsce we
względzie religijnym, a mianowicie co do ducha każdego
księdza z osobna i tp. — wróciła do kraju i zaraz
zawiązała podobny rapport w liście przez E. Orzeszko wierzonym.
Orzeszko miał 2a listy jeden o którym on wiedział i w tym
nic się nie znajdowało co by kompromitować mogło jego
lub Ledóch— drugi był ukryty w powozie tak że on o nim
nic nie wiedział. — Skoro stanął w Warszawie na Rogatkach
natychmiast do rewizji; jego rozebrano do koszuli; i
powóz całkiem aż do odbicia futra i tp. i list ten [?]
znaleziono. — Skutkiem tego Ledóchowską osadzono w kazamatach
w Cytadeli. — a sprawczynią i donosicielką tej była ta
przyjaciółka, dame du haut parage, co to razem była u
Kardynała.—

Z więzienia pisać niewolno — do nikogo — ale Ledóchowska
znalazła jakąś gotową kobietę (może przystaną ze Księży)
nieznaną nikomu i przez nią pisała do Krzewskiej dziedziczki
Opola, aby ta u Namiestnika wyrobiła jej uwolnienie. —
Krzewska bojąc się skompromitować jechać do Namiestnika
nie zastała go, więc udała się do żony jego i całą prośbę
Ledóchowskiej z listem jej oddała Namiestnikowej, żeby ta
się do pośredniczenia użyła — Namiestnik przybywa, zły
że Krzewska i wszyscy już wiedzą o aresztowaniu Ledóch.
wszystkiemu czego się ona [illegible] miejsca, i tyle — o czem
uwiadomiona Krzewska. Zmyka z warszawy do Opola, a
przyjaciółka na łaskę oddała — i Ledóchowska biedna
ofiara bogobojności; patryotyzmu i serc 9ch przyjaciółek
siedzi w więzieniu. —

12. Syn tej Ledóchowskiej jeden jest Księdzem w Rzymie, drugi,
teraz (maj 1843) ożenił się z córką publiczną w Klimontow-
skiem udawał pana ale gołego przeszkadzały austryaczyzna. —

13. Syn [illegible] którego [illegible] nazwał ~~brodą~~ mordą buntownika jest
młodszy syn [illegible], i gdy nie przeszedł ze wszystkimi
kazał wsadzić do Karcerat, namiestnik się przystąpił do [illegible] i [illegible]
już ich tam siedzi 12tu

14 Krzyżowście także się [illegible] od Lwowa do ~~granicy~~ Bugu, że [illegible]
musiał bryczkę ciężko i zaprzęgano po 10 koni nie mogąc dojechać do.

Kijowa i wrócił się na Warszawę do Moskwy. — głupie chłopstwo w niektórych miejscach padało przed nim na kolana, i dziwiło się że Car może tyle wyjść [illegible]. — jednak z Brzeście był w Kijowie i od [illegible]

15. Niemodrzewie wielki w [illegible] [illegible]

16. Maią być marszałkowie gubernialni w Polsce, tak iak w Moskwie, których atrybucyją że będą w prost korrespondować z Carem o nadużyciach władz — [illegible] to urząd — niewybiorą [illegible] ludzi samodzielnych, ale [illegible] albo głupców albo ciemno oddanych iak [illegible] Aug. Potockiego w Warszawie, Niemojowskiego [illegible] w Radomiu Jezierskiego w Lublinie.

17. Sołtysy ciot pałaszem w głowę Dozorcom w Warszawie i przerąbał mu ię — raz ten drugi sta się do Mikołaia, udał że kaźe dochodzić i karać winnego, naypewniey dozorcami [illegible] w skórę dostanie. —

18. u [illegible] mówiłem z [illegible]. — o [illegible], [illegible] mu, że byłbym dla tego go trzymam [illegible] co dzień patrzał na [illegible] grubiaństwo, iego, który tak doświadczony, on mi odrzekł po cichu: „ił [illegible] ognia. —

19. [illegible] który się z Francyą ożenił, [illegible] się z nią —

d. 20 Grud. 845 wiadomy — chłopa [illegible] wziął [illegible] miano powiesić na drzewie, a niewiedzieć kto. —

96

Czasopisma w Bibliotece w Warszawie

1. Album.

zr. 1698 Mercurius Colonicus

1718 Colnische Bibliothek vid ~~Johan~~ Johan N° 1044

1722 Das gelehrte preussen.

1725 Continuirtes gelehrtes Preussen —

1738 Merkuriusz historyczny polityczny

1754 Journal litteraire de Pologne

ib. Warschauer bibliothek

1768 do 1769. Uwagi tygodniowe Warszawskie —

2 1568 ~~[illegible]~~ dokładny opis poln. p. Opera Ruggiero papieskiego otrzymany o

Zygm. Aug. i. away vid Wolski's Minnaschrift p. 290.

1648 ambas. franc. Brégi de Flecelles o dworze polskim. — ib. p. 243.

Motteville pamiętniki ciekawy Analysiert

Richelieu's pamiętniki;

Bpa Huet d'Avranches pamiętniki —

Czerwiec. 24 do 29. —

z Paryża — wszelkie stronnictwa Polaków we Francyi, przystąpiły do
1. zgody — a to tym sposobem — Czartoryjski zapewnił: że
sam dla siebie i swojej rodziny złożył na bok wszelkie
wszelkie widoki osobiste i wyniesienia, że chce pracować
prawie jedynie dla Ojczyzny, że doprowadziwszy wspólnie zamiary
wszystkich do niepodległości Polski, niech sobie Polacy obiorą
królem kogo chcą, z pomiędzy siebie najgodniejszego — byle
by się zapewniło szczęście i byt. — na takie odezwy
szlachta (byle prawa) wszyscy sobie podali ręce. — niema we
demokratów, arystokratów itp. są tylko Polacy prawdziwi wiedzący
dla — w celu niepodległości Ojczyzny. —

2. Ogłoszona niepodległość nasza ma tylko tak blisko, że
do ciągu ilu się odnosząc — mówią że na adres Izb Angiel.
we względzie niepodległości Polski; królowa Angiel.: tak dalece wiata
się w odpowiedzi oświadczyła, że byt Polski wszystkim ~~[illegible]~~ rządy
uznany za konieczny, i że Polska istnieć będzie. — (To forma
taka nie jest zwykła w dyplomacyi — oświadczenie takie byłoby tym
co wydanie wojny; zatym sposób ~~tego~~ tan otrzymania czego chce
nie jest podobny do prawdy — wszystko podobnego zaś ~~[illegible]~~
ta myśl, ale inaczej obwinięta.)

3. Mickiewicz niema podobno katedry ani w Sorbonnie,
~~ale~~ miejsce w Szwajcaryi: — w Fryburgu:

4. Pierwszego zaśpiewano w Krakowie nieraz jednego ze [illegible]
stawianego całe godziny: — i cóż znaczy ten płacz, — kiedy wszystkie
całego świata nieobecnego, co oni złem uzyskali 1831 r.

5. Polacy na granicy [illegible] — uciekają do Czerkiesów, i ich
przyjmowania, wielu ich po 200 i więcej razem — stamtąd dostają
się do Jeruzalem, do Egiptu i gdzie mogą, piszą do swoich
ale listy takie pod ogromną karą zakazane — chwalą sobie
bawiących w Egipcie i Jeruzalem, wielu się pożeniło i są szczęśliwi:
którego Moskale odkryją z pism na miejscu [illegible], to i ich [illegible]
szybko posyłają do kopalni, gdzie wielu z biedy, nędzy i
niewoli [illegible] kopią się:
Dawniej pospytano tam wielu Polaków, ale teraz bo uciekają,
niewolno nasyłam ich po polsku mówić, bo się Moskale boją aby
się nie zmawiali do ucieczki, a Moskale zawsze byle Moskal i zaraz
i do niewoli, lecz nie zawsze bo i oni także zmykają —
Żołnierz dostaje grosz na dzień, i 3 funty chleba, czasem kaszy i wódki:

6. Co do wspomnienia podróży [illegible] moskiewskim a polskim nie, to
zgłosili [illegible] Moskale aby zapobiedz tym sprawom dalszym:
7 Dymisja [illegible] Konstantego syna [illegible] do Sambora, [illegible]
w [illegible] Gabinetu — bo to sprawa dość niezgrabna —

Polska, Turcyja, Moskwa i Austryja.

Dziś i od lat 100 Moskwa [illegible] podupadłą Turcyję [illegible]
że jej niemczyzna, a [illegible] Austryi bez [illegible] nigdy nie mogła ona
zbiera z niemi [illegible] gdy [illegible] [illegible] prawy [illegible] ją.
Kiedy Turcyja była najpotężniejsza, gdy nikt się jej oprzeć nie mógł i
nie śmiał, wtedy to Polska walczyła z nią i [illegible] Europie [illegible]
zastępy — wszystkie stąd Moskwa czerpała wspierając się Europie,
[illegible] kontenta spokoju [illegible] [illegible] tej strony:
kiedy się potęga przeciw jej [illegible], wtedy to [illegible] — stawa — nie
kiedy im [illegible] [illegible], [illegible] razy [illegible].

Dobra Duchowne ~~pg~~ praw Sejmowych Aktów 1662. i 1667 przedtem a w Sejmie 1670, stwierdzonych od exakcyi i stanowisk wojskowych są wolne, i summy pewne na Zimowy chleb wojsku, nie z powinności ale tylko z obligacyi ku ozdobie, wyznaczonych się pobierali dotychczas wydawały. Vs. od Const 1717r. —

Panna Róża Małachowska oddała ją matka jednemu niemcowi na pensyę do Warszawy – panna 17 letnia do pani Leymann – celem aby się w muzyce wyexercytowała. – zamiast tego kazano jej się uczyć języka moskiewskiego ona niechciała, uważając go sobie za niepotrzebny – oskarżona – niektóra owczesna urzędniczka Abramowiczowa, pani naczelnika żona Abramowicza policmajstra, i kazała dać pannie Róży 30 rózg – pomimo wszystkiego wstawienia się damy jej – z żalu, z nieszczęścia swego panna ta [illegible] tak płakała że w 5 dni zaraz w nerwy popadła i umarła. – działo się to w 1835 r. –

1845. Mikołaj był w Petersburgu – przyjęty go śpiewem po moskiewsku przez cesarzowę – (a niech go diabli porwą) gonił się z dziećmi po ogrodzie – jak baran – o najmniejsze przyjął całe się zawziął, gdy mu jedno powiedziano że jest wysłańca – wzdrygnął się kilka razy spotkał ją w ogrodzie, i zawsze jedna panna, – zapytał się Gubernatorowej, co są jej rodzice, a dowiedział się że ojciec jej jest na Syberyi zamiast prosić go za nim, powiedziała obojętnie, że jest w służbie W. Ces. Mości. – gdy odjeżdżał więc przed dziewczyną chciał go zatrzymać, wołał – chwyciła go za nogi; a car jak cięgi smutno, na bardzo słabe nogi zapomniawszy – więc ich prosił żeby go puściła – zapytał się że którzy bawić nie może, ale powie o nich jak matce Cesarzowej która jest bardzo słaba modlić się za nią modla! i odjechał tyran. –

1845. Lipiec

Szelmostwa urzędników. i kradzieże.

1º Brzostowski Radca prawny zaktualizował swój wyjazd w interesie [illegible]
Zdziechowskiego który wygrał proces z Rządem o kwadratowe [illegible] od [illegible]
otrzymał rozkaz aby ten kwadratowe przysądzony oddał tamtemu — zatrzymał
jak się pokazało umyślnie, bo gdy tamten udał się do jego kolegi aby mu
przecie powiedział aby wypłacił potemu [illegible] — odpowiedział kolega
„niech da 1000 talarów to powiedzę, i nic więcej." —

2. Urzędnicy przy spisie wojskowym w obwodzie [illegible] Żydów zdzierają
aż rzywo, od najbiedniejszego niebożęta niemniej nad 1000 złotych [illegible]
[illegible] na 3ch osób 1º naczelnikowi powiatu. 2º [illegible], 3º urzędnika
do spisu delegowanego. —

3º był [illegible] w Warszawie do kapituły [illegible] która dawał [illegible]
klasie [illegible] po 24 grosz. — [illegible] zmówili się na niego, i [illegible]
[illegible] [illegible] za jego wstąpienie [illegible] lat 29. i w [illegible]
obrony od wszystkich, został wzięty do kamasze od razu, 3go dnia!

4º w ogóle taka zasada, tajemnego, [illegible] pierwszy podatek, na
wszystkie bez wyjątku urzędników, a największy może kilka setek, że
zbadaj prawnie krwi tych [illegible] niemożliwe. —

5. Córka sędziego Wojciechowskiego w Radomiu która poszła za [illegible]
miała bardzo przed ślubem z niejakim Rydzgerem [illegible]
urzędnikiem. — [illegible] od Mirkowa w [illegible] [illegible] [illegible] i [illegible]
[illegible] —

6. Rychłowski August — to nie urzędnik — [illegible] co [illegible] [illegible] Zdziechów
kradł obrok żołnierzy w wojsku 1831. ma krew złotą na 3ci dzień, ale
obok niej ma inne, jest jednak fatalność bo co ma z [illegible] dziecko, i
karze go ochrzcić, to gdy od chrztu wracają [illegible] to dziecko umiera. —
co to znaczy?... wyjaśnić się. —

1845: m

7 Szlachta zbiera gdzie przyjęto dwór [illegible], to się [illegible],
[illegible] [illegible] podli i niebezpieczni – czego pragnie Moskal aby były
w całym kraju, przez [illegible] część ~~[illegible]~~ nie dała się Narodu –

8 Sagtetów że Mikołaj ma wydać ukaz że mogą którzy [illegible] obywatele
których ma 100 dusz ma mieszkać w mieście powiatowym, który ma
500 w Warszawie, który ma 1000 [illegible]. [illegible] się gdy
chłopów zrobią [illegible] adscripti glebae

9. X[ię]dz [illegible] [illegible], miał sobie oddany dyrekcyę komunikacyi lądowych i
Sierpnia 1845: ~~[illegible]~~ wodnych, należało reperować pewną część dróg bitych, których
budowa kosztowała 180,000 Zł: – on podał rachunek reparacyi aż
na 480,000 – gdy to [illegible] [illegible], powiedział, że lepiej
było ~~[illegible]~~ nową budować jak reperować, i [illegible] na [illegible], [illegible]!
złodziej, złodziej! (bo oczywiście że 300000 Zł ukraść chciał
[illegible] gałgan, a my tak ogromne podatki płacimy!!)
w miejsce tego złodzieja mają dać innego gałgana [illegible] [illegible]

104.

Iz dziwić [illegible] większe [illegible] Ludwika
[illegible] i [illegible] Cinq Mars, który był
Jan Kazimierz we Francji aresztowany, który pozwany
który Cinq Mars zabity — który był ożenił się z Ludwiką.
Jan Kazimierz był aresztowany we Francji od roku 1638 d. 14 maja roku — 1640 w marcu
Cinq-Mars był ścięty [illegible] 1638 do 1642 [illegible], ścięty 12 7bra 1642.
Władysław 4. ożenił się z tąż Ludwiką. r. 1644 w zimie. umarł [illegible]
r. 1648 w maju w Warszawie.

Brégy de Flecelles ambas. franc. r. 1645. pisze: „Dziwna rzecz, iż kto w Polsce także został bogatym, zatapiając się [illegible] wyrzeka potrzeba zajmować wstępnie na sprawy publiczne. Królowa Cecylia, 1a żona Władysł. 4. przybyła do Polski prawie naga, cóż powiedzieć, że przez bogatych posagów, które dawała panienkom francuzkim wydając je za najznakomitszych polskich magnatów, przez 4,000,000 które wysłała do swego kraju i przez innych znacznych wydatków [illegible] zostawiła jeszcze po sobie [illegible] gotowizną 8000000 Zł, a uważmy, że nie królowała w Polsce tylko 8 lat. — Wspom. o kobietach p. 243.

Do dawnych dziejów

1. Król miał prawo agrarnego — bo miał Listy Żelazne.
2. Starosta grodzki, do niego szła appellacyja od Magistratów.
[2°] miał exekucyą wyroków sądowych lub [illegible]
3. Subdelegat był tymczasowym komornikiem, zjeżdżał do [illegible] na nowy wyrok — przed [illegible] opowiadano się jego czynności, on spisywał akt [illegible] — przed [illegible] ziemskich a potem zjeżdżał z [illegible] [illegible] — i dopiero swoje [illegible] gdy byli gwałtem pozwani, skarżył się o to przed sądem grodzkim i otrzymywał sprawiedliwość.
4. Appellacyja ziemska szła do Trybunału w danej [illegible] a gdy ta wyroku był niekontenty, szła do następnego Trybunału albo Izby [illegible].
5. Miasta [illegible] królewskie i duchowne mieli sądy swoje [illegible] assessorskie.
6. Już [illegible] miały miasta główne grodowe, a potem te które po tem miały szczególne przywileje.
7. Sąd czyli [illegible] do przyjęcia [illegible] [illegible] świadków [illegible] Instygator z [illegible].
8. Instygator miał obowiązek skarżyć o wszystkie zbrodnie przed sądem i ich dochodzić [illegible] [illegible] — i on pilnował aby skarżony nie [illegible] [illegible] i ich nie zostawił. bo

Zwykle skazany na śmierć, skoro tylko przeczytał wyrok wnet [illegible] zapróżniony i zmysł [illegible] lub zachwycony po wyroku [illegible] wykonać.

9. Kara śmierci była za grabież w obrębie Jurysdykcji Sądowej.

10. Żadnego był wypadku zabicia przez Pana chłopa lub kobiety w którym zdarzeniu Pan za chłopa płacił Zł 100, za kobietę Zł 50.

11. Świeżo był jeden Gordon Radomski, przyszedł do niego [illegible] o Rabinek Żyd, który wnet [illegible] zabić pewnego Pana w [illegible], [illegible] [illegible] i [illegible] powieszono mimo wyroku [illegible] [illegible] lub [illegible] być [illegible] — do [illegible] kryminalnego Magistratu [illegible] [illegible] i [illegible] swoje miejsce [illegible] [illegible] lub [illegible]. Gdzie było [illegible] tam [illegible] [illegible] zbrodniarz [illegible] w Radomsku, miasto [illegible] Radom, [illegible], [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible]

i 18 [illegible] 1845 opowiadanie [illegible] [illegible] [illegible]

Cronique Scandaleuse

a Zaciorkowey ktora do poźney starości swinia ptaszka tym który
iey obt.... mowiac sleplenita. — sarei jednego prostrzegla młodego
officera od gwardyi gościnskiego — miała pewne rangpartie, wsparata się
rzeczonego officera — umowa wkrotce nastąpita, i ten officer poszedt do
Zaciorkowey, meldnie się, — sturba nie chce go puscić, 'dopiski się nie
nazwie, i gdy to się trzy razy opiera o Zaraz — a ten koniecznie wnijść
chce, — w końcu prowadzi go w pusie zwycięzca sporem officera.
Ten wchodzi, przystojny i młody. — ale wchodzi do iey gabinetu wzisty
i z korzeniem bandurazym w całey okazatości — gdy to zobaczyta, zyta
się ktoś wasan iesteś — iestem Gościnski, zaproszony do lizany przez
tą i tą, i stawiam się, — „ no dobrze, ale wasan zapnij się. —
ten ani słucha tego i prosto w targi — iestem zamowiony, i gotów
ich liżana widzi, ale ani grosza iak 100 # za iedan raz. " —
no, no tylko wasan zapnij się — zgodzony — Gość zapina się
i mowi — dobrze, czy liżana potrzebuie mnie, czy nie? — " no, dobrze,
ale wasan za wiele chcesz — dam Wasanu 50 # — ani grosza mniey
nad 100 ## — ale, bo widzisz wasan to za drogo — dam 75 #. — nie,
widać że liżana nie chce, kłaniam się — (i chce odeyść) — no, no
widzę że wasan za prędki i uparty iesteś, poczekay, no wasan —
dam 80 ##. — ani grosz mniey iak 100 # — i po krotkich targach
prowadzi go do budnaru — a wiec obtapiajcie wasan — " Gościnski
rusza do dzieta — po skończoney operacyi, wstaie Zaciorkowa i
powiada — dobrześ wasan robił ześ się targowat i drożył, bo
dobrze obtapiasz" — i wyliczyta mu ta Baba 100 ##. —
a miata wtedy lat 77. — na tym się nie skonczyta. — Zrekomendowała go

tatwiéy drugiéy tayżarce ich Jana Stasiwy Gołocki żdomi Gościnny — i te
iné Gościnski ttumił, co tak dalece publicznem było, że gdy mirowi
by kupiwy Stasiowi Potockiemu kupiec przyniosł rachunek, a w nim
zamieszczone było np. „dla S. Gości: jubka ptedna" — to on płacił
co należało, a z rachunkiem Gościnskiego odsyłał mówiąc: „niech
to moia żona zapłaci." — i tak nayrządniéy wypowiedź się te bezc:
To też w 35 r. Gościnski był starcem, a[illegible]
censtwa odbywały. —

i rydzikiem —

Sierpień wiadomości. 1° powstanie w Saxonii zmianowicie u Dresden
iest to sprawka agentów pruskich przez dworowi Saskiemu, który
stoi z prusami w opozycyi. —

2° Moskale sprawy w kraiu maią, potbiéra[illegible] ich nie 1 grosz dziennie
ale 11. groszy żołdu. — i ztego się żywić maią, a nic[illegible] ciężarem
chłopom i wieśniakom nie są. —

3° opowiadał mi kapitan Zwoyski mosk. że oni porównywaią bitwę
pod Ostrołęką, z bitwą pod pruską Eylau tak była morderczą,
a w połku grenadierów iednym liczącym 5000 ludzi, skorpusu
Sacken[illegible], wymieniał mi tytuł iego i nazwisko, w bitwie
pod Ostrołęką 4998 ludzi zabitych było i tylko żywi wyszli
praporszczyk 1. i podporucznik 1. — tak morderczy bóy był.
w ogóle liczył samych zabitych moskali w tey bitwie 10,000 ludzi.
wyższy prawił 200 officerów i 3000 ludzi rannych, [illegible] i [illegible]
wszystkich byłem w tym boiu, i mogłem widzieć lubo nieto czytam. —

Była tu w tych stronach i Cadkamlung [illegible] [illegible] aua Bialska
pasierbica Dybiczskiego potomna, — ta się [illegible] ogromnie z młodym
Eugeniuszem podkanclerzem. — a siostra iey w Warszawie, zwierzchnym lepszym. —

Początki wieków

1. – Jezus Chrystus – August cesarz rzym.

100. Trajan od r. 99 do 118.

200. Septymius Sewerus prześladowca Chrześcian od r. 193 do r. 211

300. Konstantyn wielki – od r. 305 Imperator. a wydzierżył? [illegible] do r. 337

400. ~~Teodozyusz odnowił wszystko Rzymskie [illegible]~~
Teodozyusz, Arkadiusz, Honoriusz, ostatni władcy państwa Rzymskiego. Attyla

500. Teodoryk odnowił państwo Rzymskie. Chlodowic [illegible]; Faramund

550. Lech w Polsce –

600 Mahomet. – Rzym [illegible]

700. [illegible] – Pepin – Herakliusz – [illegible] ~~[illegible]~~

800 Karol W. Koronowany przez papieża.

900 Alfred W. Ang. Alfons Wielki [illegible] wybory królów

1000. [illegible] w Rzymie, Otto III – [illegible] ~~[illegible]~~ Bolesław Chrobry. – Hugo Capet –
Kanut kr. Duński.

1100. Grzegorz VII najważniejszy papież. Henryk IV. – Bolesław Krzywousty – wojny krzyżowe

1200. ~~[illegible]~~ wojny krzyżowe. – ~~[illegible]~~ –
Ryszard Lwie Serce 1199 – wzięcie Konstantynopola przez Łacinników

1300 Filip Piękny – templaryusze zniesieni – Hus, reformatory. Łokietek

1400 Joanna d'Arc – [illegible] Francyi przez Anglików ~~[illegible]~~ Małgorzata [illegible]

1500 ~~[illegible]~~ odkrycie Ameryki: Luter Ferdynand i Izabella. Henryk 8 kr. Angiel.

1600 Henryk 4 ~~[illegible]~~ Jezuici – ~~[illegible]~~ Filip II kr. Hiszp. Elżbieta Angiel.

1700 Karol XII Ludwik 14 kr. fran. ~~[illegible]~~

1800 Napoleon.

[illegible] od Babuni wnuczki
od Młynarza pieska
od podszywiącego koni,
tego Cię Boże chroń

Październik 10 R 1845. — Mikołay przetłumaczał od Catani swego Bordelu na Radom do Włoch gdzie iego żona pojechała do Palermo, chora umierająca prawie, niemogąca wytrzymać ani zbrodni, ani klimatu, ani męża; ani kochanków petersburgskich.

Wiadomości Kurjeru — piszą Niemcy po gazetach o swoich zwycięstwach, dano generałom chrzty który się niechcą, i tak Pasek generał otrzymał pochwały, chrzty, a tymczasem Czerkiesy złapali go w niewolę, żywcem ze skóry obdarli.

o Polsce i Moskalach — w jednym towarzystwie generałów i officerów niektórych moskiewskich znajdował się półkownik czy generał Polski: mowa była o Turcyi, Niemcach, podziale Turcyi i tp. środkami nasuwające się z Polakami — w końcu ów officer Polski powiada tyle złego, tyle cierpień obie strony sobie wyrządziły, że oddając Polskę, a związki polityczne innego rodzaju byłyby mogły zastąpić niewolę i tak ziszczą się wasze i nasze nadzieje. — Na te odrzekł [illegible] że ma żonę i kocie dzieci, że ma tam i tu majątki, inny, że ma te i owe nadzieje, inny i wszyscy razem, że to co mają najdroższego gotowi są poświęcić, prawie niżeli przyjąć tę myśl, aby każdy Polak zwrócono całość bądź sposobem. —

Nard Cecylii Renaty do wsparcia od [illegible] i [illegible] [illegible]

Nr. 18. 1841 r. —

Testament [illegible] [illegible].
Powstanie Jana III [illegible] [illegible] [illegible].

1831

1. Straus Leben Jesu — powstanie w Lipsku
2. Cecylii i Ringe — w Halberstadzie i [illegible] [illegible],
3. O Romanowy, [illegible] [illegible] [illegible] rodziny
4. [illegible] [illegible] [illegible] urzędy jego co do 1e powiatu polskiego —
5. [illegible] Lelewel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
i [illegible] Rozciszewski N. J. [illegible] [illegible] — [illegible] [illegible]
[illegible] był [illegible] agentem [illegible] 54 lat [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] — Rosja [illegible] był agentem [illegible] (Rosja [illegible] [illegible] o Lelewel [illegible] —)
6 Zaleski był [illegible] moskiewskim — [illegible] [illegible] [illegible] o [illegible] dla niego
7. Dybicz był przychylnym sprawie polskiej, [illegible] jego całe —
8 Gielgud [illegible] [illegible] [illegible]
9 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 34 [illegible] [illegible]
10 zabity [illegible] jego [illegible] 45 000 zł. i [illegible] —
11 [illegible] [illegible] do [illegible] i [illegible] jego [illegible] [illegible] do [illegible].
12 Lelewel wydał o [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] i [illegible] [illegible]
był agentem [illegible] na [illegible].
13 o [illegible] [illegible] [illegible] 1848 r. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
14. [illegible] Potocki [illegible] jego 1805 aby go [illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~
[illegible] — i 1840 r. [illegible] [illegible] [illegible] był [illegible]
w [illegible] [illegible] [illegible] — [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
a [illegible] [illegible] w [illegible] [illegible], aby [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] w [illegible] i [illegible] —

Katarzyna przymierzyła połóż koronę prawie, czy nie bliżej do kwadry – zaprowadzono pod więzienie. zdał się tym ułudzie i nie i Targowice widzieć.

15. Chodkiewicz ogłosił ze Czarto... jest Synem Repnina –

16. Kościuszko jest autorem książ Kołłątaja –

17. Ostrow... wydał wyrok ... Litewskie na pijarach Rohi...

18. Józef ... wypowiedział się zwarszawy miał być pod ... oddany, ... przez Jandrowa do Galicyi.

19. Skrzynecki ... po ... Moskali warszawy ... 2 dni ... w ... Ekonom ... Austr. – gdy była ... Exc... w pięknie ... pięćdziesiąt ... do Wiązowna –

20. ... Lisowski ... Kościu... ... przedtym ... Kazimierzu.

20. ... Lipowi ...

21. Wolski ... do Francyi –

22. Napoleon, proponował ... Litwy ... w Litwie ... Napoleon ... polskiej ... Alex... ... nie ... ... i się nie ... ale ... nr. 1812 ... wyjazd Moskwy.

23. Rozwadowski ... – ... ... o ... Komisja ... się ... ... opisanie Rożny ... ... od ... ... na ... tylko ... ...

24. Co to był Lelewel?

25. ... Ton ... ...
Joachim Lelewel ... ojczy

26 Bem w Litwie [illegible] d. 6. 7. w czasie ataku do Warszawy –
przybył późno – po czasie gdy [illegible] były 5'4 [illegible] i [illegible] [illegible]
nie [illegible] [illegible].

27 Krukowiecki – Dembińskiego odstąpił, [illegible] i cały nie [illegible]
[illegible] [illegible].

28 Mochnacki; [illegible], [illegible], [illegible] w [illegible] [illegible].
29 Dybicz [illegible] i [illegible].
30 Lelewel [illegible] życie.
31 Francuzi [illegible] i [illegible] [illegible]:
32. B[illegible] [illegible] [illegible] do [illegible] Zaborowskiego.
33 X. [illegible]; [illegible] na nim [illegible]. [illegible]
[illegible] w [illegible] [illegible], [illegible] &c.
34 Lubiński [illegible] [illegible] [illegible]
35 [illegible] ze [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
36 [illegible] [illegible]
37 Dybicz [illegible] i [illegible] [illegible].
38 Czartoryski [illegible] Wied[illegible] [illegible] od [illegible] [illegible] [illegible] aby [illegible]
[illegible] na Alex [illegible] niepodległ[illegible]; 4[illegible] postało Dep.[illegible]
za co miał sobie [illegible] [illegible] – [illegible] [illegible] [illegible]
mieszkanie, i [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ale na [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

39 Zamoyski [illegible] Cesarz [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] i [illegible] [illegible] aby [illegible]
[illegible] do X.[illegible] [illegible] był [illegible].

40 O [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] i [illegible] [illegible].
Co mówił przy [illegible]
41. [illegible] [illegible] 14 [illegible] [illegible] do Biblioteki [illegible] z [illegible] [illegible]
42 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
Bracia [illegible]

43. Mazé Józef. bitwa pod Raszynem —

44 Godebski zabity w bitwie, X. Fedyn. w Raszynie

45 Kubelkiewicz. że sam skąd [illegible] nie nie wyprowadzał

46 Eysmont umiera, że go wyszczygał na pochlebstwo. —

47. pomysł kuratorji Wileńskiej. za to rozkaz [illegible], powrócić, wydać pisma [illegible] którym się złotego [illegible], i z [illegible] wydanie

Monitora a potem [illegible] poczęte

Monitora celem aby. wyjaśnić Pani Kaśka i Grabowski. [illegible] wydać celem

zaprowadzenia [illegible]

48. [illegible] obcej [illegible] przywdziany za opiekuna Jana Grabowskiego — że umiał umiary podział na 34 [illegible] i został go po 3 [illegible] z niastkach [illegible]

Do sprowadzenia wypisania z Akt K. Obl. tych korrespondencji [illegible] z Księgami

prawdy i świadków, i powtórzenie ich bezimiennie Mik. co sprawiło że ten

Jest opiekunem Grabow. w Paryżu

49. Jeruzal. i Lwowie umierają, chcę by mu dawano [illegible] [illegible] odmawia.

udać się do Lwowa, car przyszłe, [illegible] [illegible] papier [illegible] i tam dotąd.

50. Pankratiew umiera że zginął [illegible] za tych powiatów zbrodni —

51 Korsak na obiedzie o Zapisie. w czasie bytu [illegible] wyjechał.

Kord. zostawił rozkazy skąd ciągle za bitwą pod Oresuną dostał tytuł Księcia.

52. D. D. Zawady Szybier Dział w tabelach. A. Ikonnikow pisał w Londynie.

53. Seweryn Rzewuski prosił aby się bronić. Złotniki tylko chciał w [illegible] tego oddać

Kamieniec pod. ale musiał, — wyjechał do Galicji i tu [illegible],

Syn jego wałkoń arab. — zabity po bitwie Sagnowej [illegible] do Warszawy [illegible] 2°

[illegible] tworzyć [illegible] [illegible].

54 Żona jego z domu Lubomirska ma 2 synów obu [illegible] w [illegible] — [illegible] umarł 1831.

pochowany pod Mogiłą Kosc. [illegible] w Litwie autor [illegible] Beaty [illegible] X.

ta Rzewuska, księżna, mieszka w opolu, chodzi ze swym pieskiem

którym [illegible] obsypany złotem umarł, teraz ma ciągle

córeczka pani woltera, powiada się i mówi co dzień i codzień [illegible]

każdemu — iże ona księżną moskiewską, ona to wydała Lederchofa.

55. [illegible] pierwszy był który nakazał, ale każdemu gdy był w kościele,

tak jego [illegible] zgromadził się z prośbami i postanowił swe [illegible], on [illegible]

im [illegible], kazał ich znowu przy kościele [illegible] i [illegible], że to [illegible]

całe święta naprzykrzać się Bogu.

56 Mikołaj [illegible] się [illegible] by go nie zamordowali.

57 Carowa też była chora z [illegible] [illegible]

58 [illegible] Białoskich [illegible] w [illegible], bo [illegible] była [illegible]

[illegible] tego domu.

59 Poniatowskiego, skąd? [illegible] —

60 [illegible] pisać [illegible] i dorzucić [illegible].

61 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

62 Wodzicki, Lipska — [illegible] z dworem do swego [illegible]

63. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. — [illegible] [illegible]

[illegible] im aby uważać od tego miejsca do oczu innego widzieć —

100 [illegible] [illegible], [illegible] — (o tem [illegible] [illegible] [illegible] —

64. [illegible] [illegible] „[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] — o [illegible] się na

[illegible] [illegible], [illegible] — [illegible] —

65. [illegible] i [illegible] [illegible] — [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

66 Biblioteka [illegible] w domu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

wywiezione do [illegible] z niej dziś [illegible] w [illegible].

67 [illegible] jego [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] było [illegible] w [illegible].

i [illegible] się od [illegible], jego [illegible], [illegible] [illegible]

aby się [illegible] na [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] i [illegible]

jego [illegible] [illegible] i [illegible].

68. Krasiński Wł. Michał pierwszy [illegible] prawo „polskiej mowie" —

69. Król Poniat. bawiąc w Krakowie, koronacja jego, [illegible] na 3ch [illegible]
1° że [illegible] 10 [illegible] zakutym i cały [illegible], 2° że
3° że [illegible] niechybko ~~[illegible]~~ [illegible] ale mieszkam —
pow[illegible] po jego elekcji na Rusi Czerwonej ale [illegible] z Czartoryskim —
ubiór polski ma król nosić; a on [illegible] koronacji, ubrał się [illegible]

70. Śmierć Poniatowskiego za [illegible] rozpadł się, [illegible] przyszedł [illegible]
w [illegible] cała [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] i [illegible] [illegible] zaraz.
z [illegible] [illegible] go przywołał do siebie i [illegible] w [illegible] skonał.

71. ~~[illegible]~~ Niemcewicz u Cara [illegible] ze [illegible] o zwolnienie [illegible] na [illegible]
Tow. Przyj. Nauk. — zamiast tego powiedział, że gdy go Cesarz pytał, co robić
odpowiedział nic — czy [illegible] co, odpowiedział nic. [illegible] czego? [illegible] nic
[illegible] — Car [illegible] i [illegible] się, i [illegible] ze [illegible] [illegible]
[illegible] dał im 8000 do funduszu —

72. Moskiewskiego [illegible] [illegible] Paszkiewiczowi; ale [illegible] wybrać miejsce
któreby nazwisko go jako moskala [illegible]. [illegible] 6 W[illegible] [illegible].

73. Kto ~~był~~ jest Paszkiewicz polak czy moskal? —

74. Jak się arystokracja [illegible] [illegible] do Tow. pr. Nauk — to [illegible] [illegible]
na [illegible] —

75. Michał Radziwiłł zwariowały i cały dom [illegible], [illegible], [illegible] — [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible].

76. Dominik [illegible] zwariował o pieniądze — bił [illegible] i [illegible].

77. Dambrowski pogrzeb 1841 [illegible] ze mną

78. [illegible] — Bracz[?] Moskal i [illegible] [illegible] w [illegible] pod [illegible] —
[illegible] —

79. [illegible] [illegible] po polsku w [illegible] W[illegible] [illegible], [illegible] malarz
[illegible]

80. [illegible] umiał dobrze po polsku — w 813 r. mówił po [illegible] 2a [illegible] [illegible]
[illegible] się aż [illegible] [illegible] odpow[illegible] w drugim pokoju [illegible]

~~87.~~ zły Cafsza gdy coś mu przyrzekał, przed ostatnim przybyciem
kiedy wyjeżdżał z powstaniem — sobowego bindaków zmyślanie.

83 Krzyżanowski Adryan kiedy dnia 29 8bra 1845.
{ acta mallanscie,
almanach de la Cour 1803: Petersburgski
o ordynacyi ostrogskiéy
manifest konfed. Barskiéy 1768 r. vol. gruby
Gazety z lat 1764.

Osińscy — zastępca księcia lego wyjazd
Syn Moraszy zaszczyt tej
Jezuita —, gdybym X prosił robiła i tak.

~~Postrzegam~~,
Gortow naczelnik wojenny w Radomiu. Rutkowski Antoni trzymał wieś Białobrzegi nad Wisłą należący one do dóbr dawnych skarbowych; rosnący przepisy na włościan. Matuszewicz — ojciec, zięć do syna, ten je odprowadził Rządowi — po 1831 r. Chłopi tam zawsze tego przyczyną dóbr Rządowych swoich niektóre podtat nadawanym im uiszczenie powinności, skąd ciągłe tłumaczenie karanie chłopów z jakie od Urzędów Austryjackich, przez X. Worsinskiego i dalej.
w folwarku Białobrzegach nieodrabiali po 1. dnia pańszczyzny jaki byli obowiązani (bo niechcieli); Rutkowski kończąc ze śmiercią tych ludzi nie mógł tej robocizny — Radziński o tym dowiedział, zganił mu to surowo — i zesłał Gortowa aby tych ludzi zmusił do powinności; cóż się dzieje? gdy przybył tamże, od chałupy do chałupy chodzili, kazał kozakom, tak chłopów jak i Baby i dzieci. — konie kozaczkie uniosły się Moskali, —

przenocował — nazajutrz wstali jak świt zbliżał się więc i chodzili po nad Wisłą, ranek był śliczny — wschód słońca cudowny — Rudkoski zachwycił się — a Gostoń powiada prawda że śliczny wschód słońca — szkoda że nie ma konia w dupę dać! — (To istnie moskiewskie!!!)

Gotowin kamerdyner. Xże Czartoryski i wojewodzicowa —

Gotowin [Dyrektor Spraw Wewnętrznych] miał zwyczaj że go co sobota kamerdyner ćwiczył rózgą, czytał do polityki [grzechu], czyli dla tego aby lepiej [?] dość że był ćwiczony —

Gdy Czechowski walili Moskali — Mikołay rozkazał gdzie głowy wyszukać i wybrał Gotowina na dowódcę wojska moskiewskiego ~~[?]~~ w Polsce — ale uczynił uwagę, że on ~~ma tam~~ posłuszny zwyczajny że go lokaj ćwiczy — i że to niemożliwie śmieszne na wodzu — hu, zaiste to chciano mówić car — więc padł zamiar na koncept; żeby wymówić i ćwiczyć tego lokaja — nakłonił takiego drugiego zaufanego

Zwyczajnie do ćwiczenia się, to tym sposobem utrzymywano byłej jego godności — Kradzieży mu ani z lokaja swojego

Gdy się to rozeszło po Warszawie, aż w śmiechy —

a wyszamerowana, lubiano tały przyszywać na prawo i lewo
bo i panna nie ich dosyć — zawsze śmiał się z tego
przy Xięciu Krzysztofie — a on mu rzekł, — Jako to Panie
Złotnicki, zawsze masz co przyganiać Cesarzowi —
a przecież on w tym wypadku nic nagany niezasługuje —
patrz Panie — Cesarz karał ukarać lokaja w Gatczynie
ćwierczyt. — i to dobrze zrobił, bo widzisz Panie
Cesarz posłał go do Osmkinsów w kamizelce, a go ćwierczył
był — za to że i go ćwierczył był (Rossée) wcześnie
go Cesarz do Petersburga i sam go wyprawił i te
rozerwał — uważasz więc Panie, że tyle ćwierczenia
by nieżyczność tego bieżny uratował. dla tego sam
lokaja ukarać kazał.

Ogiński tak się zbłaźnił, po 1831 w którym to roku był
prezydentem Warszawy — i potem go Moskale uwięzili —
Że w którym tyle zgadywał, że nawet wierszyki
krzyczano; a którego razu Ogiński był [illegible] [illegible]
zakazał u siebie bywać.

[illegible]

Stanisław Grabowski (który w jesieni teraz umarł), ten głównie przed r. 1831. będąc ministrem wyznań Relig. – chciał we współ z Kalinskim i Stanisławskim, Jezuitów sprowadzić do Polski – ale kto się temu oparł? zgadnijcie X. Dr. Szymon[?] Bp Sandomierski wszystkim im przeszkadzał. – Chciano uspokoić Jezuitom otworzyć kolleg. ale się nie dał, i wyjechał z Warszawy do Sandomierza – tam [illegible] nasadzili na niego pewną damę, i prosząc aby do niego pisała i namawiała o Jezuitów – on tak się odezwał: „Cały wasz kościół, a nie mówię już wasze duchowne" –

X. C. Woyk. Bp.

i na tem projekt Jezuitów upadł. –

---

prowenienzja tego Grabowskiego –

Niedawno Sekretarz Szydłowski miał 3 córki i kilku synów – jednej z tych córek upodobał sobie Poniatowski dla pięknych oczu bo zresztą brzydka była – więc wszystkim sposobem uwiódł ją i zrobił się brzuch – z niego był ten Stan. Grabowski. – gdy to się stało, wydał ją za mąż za ubogiego Grabowskiego szlachcica Litewskiego, którego zrobił potem Jenerałem, i żył z niego żoną, z którą miał jeszcze kilka innych synów i córki.

Zaś rodzeństwo tego Grabowskiego z nią wszystkie wyszły, księżna, Xiąże, i zrobili się z tego wielkie ludzie do wielkich dworów. –

jedna się siostra poszła za [illegible] Kickiego i została żoną dzielnego generała w 1831 – Teraz i tp. –

Królowie polscy

Zgadzam się z starymi wieszczami dotąd że Królowie polscy mieli ograniczoną władzę. — Jeżeli ją taką mieli, widzimy co dokazywali, cóżby byli wyprawiali, żeby byli mieli nieobszerniejszą — wszakże widzimy ostatniemi ledwo cię popuszczono, co zrobił? Stał się pierwszym promotorem podziału kraju, a on o czem myślał? o ziemi choćby takiemi Kawałkiem jak kapelusz jego przystrzyżonej byle nad nią panował.

druga połowa z Sobolewskiego i nad owczarni połowy — a brani byli przeważnie wszakże wojewodami kasztelanami i po- byli więc to Senatory nie z zasługi lecz z drugiej. a wszystkie dla nich wyjednywała to Grabowska, — ale to nie była Gra-Boska, ale Kara Boska — a raczej gradia: belska.

122

Syn Morawskiego Dyrektora koronnych przychodów i skarbu.
wielki umiał, ale przytem był głupiec wierutny — naturalnego
wszystkiego ani za grosz. — Miał dobra w Opoczyńskim
które mu ojciec wypuścił — gospodarował w nich, ale
zawsze mu się zdawało że go ludzie kradli — był stały
Ojciec pisał do niego w sierpniu czy we wrześniu 1843 r.
aby do wszystkich przyjechał do Warszawy — to ~~[illegible]~~ wyszło by się —
odebrawszy ten list wzywający go — obrócił się do [illegible]
i mówi; jaki też śmieszny ten mój ojciec — chce
żebym jechał do Warszawy — mówi i tak kradną gdy jam
tu jestem, a cóżby to było gdybym tam pojechał — i
tak to zgadawszy wygranie dobra ojca wziął do siebie
ze sobą w tego wyjechał. a to aby [illegible] kradziony był;
i wyjechał do Warszawy — co gorsza że ojciec jego bardzo
bogaty, a on głównym był spadkobiercą. —

na początku Listopad. z 10 dni szły [illegible] obywatelskie ogromny to
cyrkuł, [illegible] na X^o Stelwa żona Michała która miała
wracać z Włoch do Lublina — nie wiem czy wszystkim [illegible] dla czego?
aż [illegible] [illegible] [illegible]. że one [illegible] na [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] że [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] to miała być [illegible] w roku 1844.

Cronique Scandaleuse 122a

10. Przed kilku laty (1840 do 1843) może nieco wcześniej, która mieszkała na rogu Ulicy Kapitulny i Podwala, pani Żelnerowa gdzie się odbywała wszelka orgia, rzadko wraz pani warszawskich to święto ~~te~~ kobiety te pod pretextem udania się do kościoła Kapucynów wyszczykały się do tejże Żelnerowej tam więc czekał na nie umówiony gość i dopiero odt.... się ile mogły. U tej Żelnerowej odbywały się kolacyje orgiji i wspólnego rodzaju barkanalie.

11. Bitwa Paszkiewicza z żoną.

Mostowski Gł. Karpinski, lub podobnego nazwiska, był w przyjaźni z Paszkiewiczem i na wielkiej stopie, posyłając z Litwy syna do Warszawy, zalecił przeto między innemi, rekomendował go Paszkiewiczowi, i prosił między innemi, iż by dał mu pieniądzy trochę aby go Paszkiewicz zaspokoił, a on z wdzięcznością nowie:— Paszkiewicz niewdzięcznie prosi młodego Karpi aby bywał u niego ile razy i kiedy mu się spodoba. — po krótkim czasie strawiwszy pieniądze, udał się do Paszkiewicza z prośbą o awansowanie ich — a wiele ci trzeba? — tyle i tyle. — będziesz miał we włosach, przyjdź o godzinie 10 rano. — w czas naznaczony przychodzi ale go officerowie w sztabie będący ostrzegają żeby nie szedł bo się tam często sprawa odbywa. — co tam mówi, kiedy pan mi kazał być o tej godzinie, i wolną fantazją wali — ostrzegający go mówi, a kiedy chcesz iść do ich. Jakoż poszedł, drzwi otworzywszy z fantazyją wpadł do pokoju i osłupiał. cóż to widzi — ich się który [illegible] bije z tęgą panią żoną — ile tylko wszystkiemi co tylko ma pod ręką

1226

Stało się źle, — bij nie bij — czym było tym się biło,
a Łaszcz w takiej zupełnie wściekłości gdy się ocknął tak, że nic
niewidział, nie niepamiętał co robił, co mówił. Gdy wstąpił do
ktoś w chodniku, rzuca się zapamiętale nań z bronią, i tak zdyszanego dwie
kułaki w chodzeniu, że ten wypiera się tyłem na drzwi, które
tym czasem wybite nagle otwierają się i uderzony pada na wznak
na schodzie drugiego pokoju i głowę sobie rozcina.
Łaszczewicz nie zamyka drzwi i waleczny Bodzio znów rzuca się na
Łaszcza — nowa walka — tym razem zraniony wraca całe
nieprzytomny wraca do siebie, głowę goli, plastry przykłada, chowie
na ranę i owo pusta kieszeń.
W kilka dni przypomina sobie Łaszcz, że ów młody miał być po
pieniądze, a nie był. więc w owym czasie pokojowca każe wołać
Słowiańskiego — przychodzi — i daje mu zlecenie, aby szukał owego
młodego i powiedział mu, co to znaczy że nie był u niego.
Leci prosto do Hotelu Angielskiego — i widzi tego człowieka z ogoloną i
obwiązaną głową — mówi mu o zleceniu Łaszczewicza — Byłem prawie
świadkiem z moich odwiedzin o to się — pokazuje głowę. Bądź co bądź
idź do Łaszczewicza — powiedział — gdy przyszedł i zdziwionemu Łaszczowi
niemiał, opowiedział swoje awantury — on mu na to, — w naszej
przeszłości, idź tu zważywszy do ojca, bo Władysław bardzo nie
może — i nikomu niemówić o tym zdarzeniu (wszystko wykaz
kiedy nie wszystko widział, co się stało) — powrócił na drugi gwiży
ów młody — długi popłacił i wyjechał.

122 c

12. w Dubnie mieszkała stara Księżna Lubomirska wdowa i miała 2gą córkę
a przy niej guwernantkę. pod Dubnem stanęło obozem wojsko
moskiewskie, generałowi bywali u starej Księżnej — Benigsen między
innemi; — Księżniczka młodsza kochała się w nim, i generał przekupił
guwernantkę tak, że ta Księżniczkę wzięła do obozu — wypatrzono.
Zrobił się natychmiast odgłos i matka się dowiedziała, nie posyła
po córkę, sprowadzono ją po nocy pobytu w obozie; — guwernantce
dano 400 rózg i wypędzono, zaś iż tu sobie zaszkodziła córka kurwa;
Bawił tam gł. Walewski, i chcąc zaraz sprawić przybył sam
a wszystko wyznał mu Walewski, — Księżna wie powiada matka
że jest u niego starszy chłopiec, inny walczy — wydaje córkę za
niego, i tak się też stało, ślub niebawem nastąpił — Był to ten
sam Walewski który się i zaraz ożenił się powtórnie z Warszawską wówczas
Hiszpanką Małachowską — powtórnie ta Księżniczka rozwiodła się z Walewskim
i poszła za kogoś innego — Z pytaniem się Walewskiego, czy
kurwa Księżny ona tak długo. pytam się czy ma z czego?—

13. — o chłopach w Galicyi — w r. 1844 na jesieni głoszono, że
chłopi się zbuntowali w Galicyi i że mają panów wyrzynać, oraz
się tak miało. — Starostowie cyrkularami i stara Rada wiedeńska
rozkazała powiadomić szlachciców wiejskich sposobem pewnym ostrzegał
ich, że Panowie mają zamiar chłopów wyrzynać, żeby się udali,
żeby Panów cięli, i za to rząd będzie wspierał — takie insynuacyje
były w całej Galicyi. Ale szlachcic nie wiedząc bez — udał się
do Panów, z zapytaniem, co sobie ma myśleć, i na zapytanie Panów

122d

co ich tak do podobnych kroków powodów, opowiedział cały wypadek z Kreishauptmannem. — Ustawiał więc Ziemsky wykrzykiwaniami im, że to rząd sobie w interesie swoim aby wzajemnie nienawiść zwiększyć, aby się znienawidzili, że więcej chłopów niż panów a zatem to [illegible] by rządy im, że chłopi są potrzebni panom, a ci chłopom i tp. — tak że chłopi także się dali przekonać i teraz biją sobie na [illegible] [illegible] wszystkich wspólnie.

14. Wiedz w Poznaniu Niemców, a we Lwowie Niemców aresztowano a to rzewnego powodu, że z Polakami! —

15. Gdy Mikołaj prezydent p. Warszawy potrzebował zmienić 8000 fl na złoto, nie mógł ich dostać, że [illegible] [illegible] po 24 gdy zwykle jest po 19 g 20. tak bankierzy umieli sobie [illegible] — choć na tak dobry [illegible] —

16. Gołowin rodowity Moskal, wychowany przez Moskwę. — Był on urzędnikiem dyplomatycznym długo bawił za granicą, i pisał wzmianki między prawem, a ukazem, swobodą a niewolą później przestał całkiem podróżny za granicą, i [illegible] i pisał [illegible] jego hasły był szpiegom moskiewskim. Rząd więc [illegible] ~~[illegible]~~ chciał sobie zapewnić jego osobę, i został wezwany aby wracał do kraju, pod karą konfiskaty majątku i podobnych zagrożeń, — zatrzymał długo aby mógł ile można swe fundusze z Moskwy wydobyć, zaś gdy ostatni termin powrotu minął, zabrano mu majątek, a on ogłosił cały wypadek

a pismach zagranicznych — oświadczył, że woli wszystko porzucić
a zachować korzyść swobody — niż wrócić pod tyrana, pod
Mik. okropny, przeto, w szczodrości obrzydzi swego tyrana, że on
wyznaje i dowiedzie co to jest mostwo i niewoli i tyrania.
i też wydaje powtórnie w Bruxelli stosowne pismo, gdzie dowodzi
od Cesarza wystawia to państwo, wydaje jego tajemnice szkody
tak dalej że rząd Cesarza jest balsamem w porównaniu
z okropnościami dowiedzionemi wystawionemi przez Gotowiona —
To dobrze, niech przecie raz nauczą się żyć, co to za mordercy
tyran wraz z systematem niemi rządzącym. +

121 f

122 b.

Krakowiak przez iednego Chłopa śpiewany na weselu
Szut gór w Bieniszkach gdy tańczyli w [illegible] 1845

Moia matka — dayże mi cię
Bo cię oczy przewytkiewu —
przewytkiewu, przewytkałam
przewytkałam przewyspałam —

1 Xbr 1845. Wiadomości —

1. Otwarcie ks. prus. —
2. odstąpieni od papieży.
3. Ciężki wyrok.
4. Słowa we Wrocławiu.
5. Nadzieie nasze o przyszłości
6. Trzebowski.
8. o abdykacyi Metternich
9. Kauhar i Szamil.
10. Żelazowa w Warszawie na część tęczy kapitan. — Prudnik
11. o biciwach żony Czaski z Moskwą —
12. Lubomirski ostatnia w obronie Mosquera prawa w Waleskiego
13. o chłopach galicyi i o kraju kajdan naznaczonym
14. areszt w Poznaniu, Lewon i warszawie. niewinny zpolowani
15. Gotowani aut[?] [illegible] [illegible] od Cesarza.
Jasnowidzenie 32 pod Amsterdam, [illegible] i [illegible] od[?] wszystkich.
Polska ciekawa bydzie, ostatni tej prawdy, przysięgami się w swoj polce, prawie o Mikołaju i Filipa — franc.

1. Król pruski ma 2 mil od Berlina zamku Kiistryny w piaskach
wielkich — upodobał go sobie, iuż opuszczony od ciągu
przodków, kazał go wyrestaurowac i w poniedziałek ciądził
tamże na mszę do kaplicy zamku — po mszy robił tam honor
starym Generałowi pruskiemu sekundowanemu ie u niego bywał na
kawie. Pewnej niedzieli wieczorem poszedł się w kaplicy i drzwi do niej
były otworem, wchodzi sobie krewe służący do niej tylko za filarem
modli się, gdy tak się modli, niemyślnie i żywiem, wchodzi do tej
kaplicy pastor, co generał skrył, i kilku innych osób. Skarb iedny
tylko wiedzieć, kto to tego filara i rozmawiali się o sposobie zamordo-
wania króla — w tym pastor opowiada, największy sposób
trzeba to co poniedziałek na nabożeństwie, a potem u generała na kawie, dać
mu trucizny w kawie i pozbędziemy go się — zgoda — przyszedł.

a pewnie wszystko słyszy. — kazać po pocztowym umówić wyższej.
chaplicy i odźwierni w sieni gdy chodził zamknięte, teraz znowu
stały otworem. Szewc się wymyka, leci na pocztę, tu otrzymuje
konie na trzy — leci do Berlina, melduje się w Zamku, nie
chce go puścić — bo król śpi — chce zaraz mówić koniecznie
w bardzo ważnym interesie — wpuścić budzą go — on całą rzecz
opowiada królowi — tak ważna mówi król sprawa musi być
sprawdzona, przeto nie miej za złe iż tu w zamku będziesz miał
wszelkie wygody musisz jakiś czas bez najmniejszej z nim dotknięcia
kommunikacyi pozostać — tak się stało, adjutant służbowy
otrzymał rozkaz dodać mu straż i pokój w zamku. —
Na zamku porządek, żeby nigdy nic — król jedzie do Lipiny
po wszy. — mówi do Generała że będzie u niego na kawie, teraz
uszczęśliwiony żeby podwajać gorliwości i gorączności w zaprosinach.
Król jedzie, chwila się zbliża — podaje kawę, — w tym król odzywa
się do Generała, w tej chwili odpadła mi ochota pić kawy, ale ty
ją za mnie wypij, po królewskim wezwaniu — widząc ten stary
gł. że nie wykręci się rad nierad, pije kawę — nie wypito
pół minuty — zginął, tak była zatruta ta kawa — król się
przekonał o prawdziwości doniesienia i pewien wyjaśnić odkrył,
śledztwo nakazał, i wydało się że to Mikołaj Car Mosk. podmówił

tych mękarzów, aby się króla pozbyć; ale się nie udało. — odtąd bez wiary między niemi, tak że Mikołaj — dawał cały za rano do włoch nie chcąc — Berlin tak uwiedzie —

2. przed wyjazdem do rzymu do włoch Mikołaj utworzył sobie zamiar wydziwić się z papieżem, i porozumienia się z nim w sprawach katolicyzmu w polsce, i oświadczył: że jeżeli papież nieprzychylnie na jego propozycyę, to on zupełnie zerwie z katolicyzmem i z nim zerwie, i sobie będzie co mu się spodoba. —

3. Jeden tylko stanął we włoszech najwyżej aż porozumiał się z abd-el-kaderem dostarczył mu pieniędzy, armaty, że Tunis, wypragnął przysłowie dla legionu utworzonego z największych łajdaków europejskich i podług okolicznych a to tym celem, iżby francyję zatrudnić w Afryce tak aby niemogła w Europie nic działać przez wzgląd na cały ... w interesie przywrócenia polski. — rozgniewał

4. Gdy umarł przez pożyczki Mikołaj, umiała tam być żywia; i nienawiść za sprawą dana do niego i powiły jego tak że z listów miał być zaraz wymawiany sam, stamtąd wiadomość przez swoją kłótnię ostre tajemnej między jeszcze.

5. Mówią tutaj — że francya, anglia, i prusy zarzadaty od Mikołaja zwrotu prowincyi polskich, koniecznie — że jeżeli nie zwróci, to będzie przymuszonym, w zamian mu polska ma otrzymać mołdawię i wołoszczyznę — on ani słyszeć o tem niechce, — chyba że otrzyma turcyję i konstantynopol. — o czem znowu nikt słyszeć niechce. — w końcu oświadczono mu, że jeżeli nieprzystanie na propozycję, to mu siłą odbiorą co nie jego. on też jadąc do włoch miał zjechać w Wiedniu osobiście z córką przez Otyję ... Ar.[ks] Stefana petatyna, tego, aby przez nią działał na dwór austryacki, iżby ten nigdy niedozwalał zwołać polski, a powtórnie przez jednomyślnie córkę, ... jeśli zaś osobiście tegoż dworu, iżby przez niego na zawsze trzymał widoki austryi ale mu się to nie udało dotąd, bo wszystkimi siłami ... w Austryi —

opiera się potęgami W. K.ª Księcia z Olgą, a potem tego Księcia
nielubi wcale i radźby go się pozbyć, podobno nawet że się już pozbył.

7. Taki uroczysty wiersz nastąpił w Niemczech, że w pismach publicznych, a na ich czele Frankfurckie, dowodzą potrzebę niepodległości Europy z podaniem Polski wyjątkowo mające, przekonywając, że Europa bez Polski istnieć nie może. Pismo to jest wszystko cenzurowane.

8. Częstokroć chodzi, że Mikołaj lękając się losu który go czeka, będąc zamordowanym przez Moskali, oświadczył chęć złożenia korony na rzecz syna — a sam chce osiąść we Włoszech gdzie nawet niedaleko Palermo w pobliżu willę kupił za ½ miliona Rubli i tam ma zamiar osiąść — wywiózł sobie milion Rub. sr. rocznie dochodu i wywiezienie wszystkich swoich kapitałów z Rosji.

9. <u>Kantor Szamil</u>. Szamil jest swoje wyjątkowe w kantonie stał się [illegible] Gdy gł. Gudowicz ~~[illegible]~~ Anapę zdobył, po najzaciętszym — opór mieszkańców i wszystkich, którzy całe [illegible] wycięci. Rodzina Szamila wymordowaną została co do duszy, on tylko niemowlę z niej został ocalony przez adiutanta Gen. Gudowicza, i po różnych przygodach dostał się do Petersburga, gdzie na dworze Aleksandra został wychowanym. Alex zwał go synem, Szamil tego Batką czyli ojcem — gdy czas nauki przyszedł, uczył się wybornie — głowa okazała się niepospolita, zwłaszcza [illegible] nie szczędził aby wyuczył się wszystkich do tego nauk potrzebnych. Gdy wyrósł na męża — podróżował kosztem cara Mikołaja. [illegible] ostateczny jego [illegible] i postanowienie.

co mu Paley robić — mówiąc że w Anglii otrzymał wszelkie instrukcyje
[illegible] tylko potrzebował. — Zbiega więc do swoich jeszcze w 1831 r.
gdy i powstanie wszczynał przeciw Moskalom — i dziś jest na czele
[illegible] tego wszystkie bić, i niszczy Moskali. — Ostatnie jego czyny były
następujące — gdy Woroncow objął dowództwo w tamtych stronach,
Szamil, udawał że się da łatwo pokonać, za każdym okazaniem się
Moskali cofał się, i tyle tylko oporu stawiał ile potrzeba było aby
swoi dużo nie tracili, a Moskale w zamianie zachwycali się, że pokonali
opór jego — gdy to się dzieje, gazety głoszą o tryumfach moskali, [illegible]
[illegible] [illegible] i tak tu dał był Książe Woroncowi, tak [illegible]
Książętom Woroncowom. ale też na tym koniec, — gdy się Moskale tak
oddalili od brzegów swoich i zaawanturowali w góry, i Szamil
mógł [illegible] działać, wystąpić ostrożnie Moskali za
[illegible]; niszczy wszelkie zapasy, żywności; a tylko w tych [illegible]
zostawia się, burzy zamki i twierdze, tak że neque locus ubi Troja
gdy się Woroncow o tem dowiaduje, śmie w tył [illegible] kolumny
jedna po drugiej, aby odpór na [illegible] dać Szamilowi — on
to też oczekał. — a która kolumna zeszła z gór napadał na nią
i wyrzynał tak zręcznie że następująca jedna drugiej nie mogła
dać pomocy, był więc silniejszy przy każdej w szczególe — dziś [illegible]
zawieszone broni przez Moskali — całe go było ziemia, gdy Szamil
tak wyciął wojsko moskiewskie, że ani rotmistrza nie ma, który by mógł
przy wojsku stawać. — 10 generałów zabił był 300 officierów także
[illegible] wróć [illegible] — i tryumf wolnym ludom, tryumf zawsze i
w przódy!!!...

128

Pełnomocnictwo dane Flemingowi do uspokojenia [utworzenia] [illegible] datowane we Wiedniu 3 Czerw. 1697.

a 27 Czer. t. r. ze pola Elekcyjnego zaprzysiężone przez Fleminga

Dyplomat ~~[illegible]~~ Elekcyi przez Radziejowskiego prymasa wydane 16 Czer. 1699 r.

Trwanie Sejmów po śmierci Jana III

Sejm	konwokacyjny	zaczął się d.	m.	r.	skończył się d.	m.	r.
	Elekcyjny	—	—		—		
1. 2 niedziele	Koronacyjny w Krakowie; Krzysztof Stanisław Zawisza marszałek sejmu			1697.	—		
2. 6 niedziel	Pacificationis w Warszawie	d. 16 Czer.		1699.	—	d. 1	Sejm t. r.
	Stanisław na Radzyniu i Jezierzycach Szczuka Ref. kor. marszałek sejmu						
3. 2 niedziele	Extraordynaryjny Lubelski	d. 19 Czer.		1703.	marsz. Michał Serwacy Korybut Wiśniowiecki hetman WXL	d. 9 Lipca	t. r.
4. —	Sejm generalnej konfederacji sandomierskiej przez Stany całej Rz. na walnym zjeździe warszawskim	d. 4 Lutego		1710.	marszałek konfed. i sejmu Denhoff.		
5. 2 niedz.	Sejm Extraord. Warszawski	d. 5 Kwietnia		1712 r.			
6. —	Sejm pacificationis Warsz.	d. 1 Lutego		1717.			
7. 6 niedz.	Sejm walny ordynaryjny w Grodnie	d. 3 Paźdz.		1718.			
8. 6 niedz.	Sejm walny ordynaryjny Warsz.	d. 2 Paźdz.		1724.			
9. 6 niedz.	Sejm walny ordynaryjny Warsz.	d. 28 Wrześ.		1726.			

Pisać dzieje każdego ludu ~~jest~~ jak Polski, jest to pisać dzieje nie wypadków samych ale serca ludzkiego, jak gdzie indziej piszą dzieje monarchów i ich czynów, ministrów w stosunku do narodu i monarchy, tak u nas należałoby każdego dobrze zrozumianego szlachcica i jego charakter pisać ~~dzieje~~

Przypisy do panowania Augusta II

z Voluminów Legum —

wybrany na Sejmie 26 i 27 Lipca 1693.

we wsi Piekary na granicy powtórzył wyznanie wiary Rkatol. w kościele Parafialnym, i tamże osobiście Pacta Conventa poprzysiągł.

14. Wrz. t.r. pogrzeb Króla Jana III w Krakowie,

15. koronacya Aug. II., i przysięga na utrzymanie przywilejów i praw Rz.

Sejm walny trwał 3 niedziele — koronowany przez Biskupa Kujawskiego — postanowiono, iż pro urgente necessitate sprawy wojenne do Sejmu pacificationis przystąpić odłożone;

na tym było postanowiono: —

Pospolite Ruszenie, ogłoszono aby mieli sobie przygotowane rynsztunki, iżby za 3mi wiciami stawać na koń. —

Potwierdzenie praw równych WXLit. z Koroną, a w tym zapomnienie wszystkim Litwie: 1/3 10 milionów na wszystko w domu wolności wszystkich —

ten artykuł paktów był wykonany —

Rzecz Sejmu, którym przyrzekła Rzeczpospolita Aug. II. że przy koron. wiary ojczystej, praw, swobód i wolności, osobliwie ozdoby Królestwa tego strzec będziemy &c. —

1699. Sejm Walny pacificationis Warszawski 6. niedzielny. d. 16 Czerwca. —

przedstawiano Pacta Conventa: w konstytucyi.

Art. 1. Król za siebie i Żonę swoję, wyznawać ma Religię Rkatolick. i na potem nikt obrany na tron nie będzie, któryby tej Religii nie wyznawał —

nie ma obierać ani obierania następcy żadnym sposobem ani wpływem uczynionym na Państwo, następcę naszego, Króla wsadzać; a to dla tego aby zawsze oznaczone czasy po zejściu naszym wolne obieranie Króla w Stanom Koronnym i WXL. według praw, przywilejów i konstytucyi de Libera Electione uczynionych, postanowione według dawnych i teraz i przysięgą

dla czego i tytułu Haereditas używać nie mamy i następujący po nas Królowie Polscy osobliwie wszystkie prawa de Libera Electione to warujemy aby Domus nostra Regia ullam successionem & praetextum proximitatis ad Regnum sibi nonpraesumat. Dla czego Liberam Electionem którzy my Liberis Suffragiis wolnego Narodu na tron evecti, a oraz praerogatywa wolności Jus aequalitatis inter concives Regni jako najpierwszy fundament i najpierwszą ozdobę, osobliwie Matki wolnego Stanu Rycerskiego inter Jura Cardinalia tyż R.P. trzymać i observować będziemy, ani ich żadnemi nomenclaturami familii, Domów, Hrabstw, Margrabstw, Xiążęcych tytułów tłumić i ubliżać nie dopuszczemy, ale za równo wszystkich, iure aequalitatis szlachtę censebimus, solo officio ex meritis patriae designato distinguente personas. —

Dóbr żadnych nabywać nie będziemy w R.P. a gdyby się [illegible] te zaś tako do dyspozycyi R.P. oddane mają —

II. że w R.P. niemało jest Dyssydentów, przestrzegając przykładem naszych antecessorów, aby na potem żadnych sedycyi tumultów, z tej przyczyny pozrywania albo niezgody w religii nie było, co jest warowano w Konfederacyami Warszawskiemi, ma być pokój między Dyssydentami zachowany ten my cale trzymać wiernemi czasy będziemy i obiecujemy — bezwzględu na jakie bądź protestacyje prawom tym konfederacyom. integra wszystkim Dyssydentom in religione Christiana pace et securitate, tak jako dawnemi prawami i konfederacyjami warowano i opisano jest. —

rozdawaniu zaś Dygnitarstw, Urzędów Ziemskich i Starostw grodowych continuum usum & antiquam praxim przez poprzedników Król. Pol. sacro sanctè zachowane punktualnie zachować obiecujemy exceptis Menonistis Anabaptistis. Quakerowie, którzy pod to prawo Dissidentibus in Religione Christiana służące podpadać nie mają i owszem wszystkie prawa i statuta contra Arianos ferowane w całości zachowamy.

Co do wyznania greckiego utriusque Ritus, lubo cokolwiek na tej Elekcyi dla innych poważnych i trudnych spraw umieścić się nie mogło na przyszłym da Bóg koronacyi naszej sejmie, według praw dawnych utriusque partis przy prerogatywach et utriusque ordinis na to wyszłych [illegible] się omnibus dispositionibus & dilationibus per commissarios utriusque gentis nieodwłocznie przywieść obiecujemy. Także Dóbr

przetożonstwo Duchownych Religii Greckiey personis incapacibus według praw dawnych dawać niebędziemy, ani per cessionem trzymać dopuściemy & archiepiskopstwa do Metropolii Kiiowskiey nieprzywracać, dobr ie metropolii należące iaka antiqua Jura przytkniemy obiecujemy.

III przysięga nasza: Pacta conventa summaryczne, zebrane, na których przysięgę pierwszego razu dwa miasta Marszałkowskie Assessorów, ~~wszystkimi~~ wobec wszystkich stanów, aby cicho, głośno, osobliwie które nadaremno nieposzło, przeciw uczynione były i koronowanie domowiące się wolno, aby by wszystkie przeznaczone contribuere było i przysądzić nas wolne życie. —

Żeby justicia distributiva obrazy ambicyi obywatelom niepodawała, tedy my przy konferowaniu Honorów całe i Beneficiów Duchownych obrazy wyrażamy, Juramentów żadnych prywatnych odbierać i submissiones inscriptas wymagać niebędziemy. —

A iesli byśmy komu, za promocyą naszą na królestwo, — przez nas albo subordynowane osoby co obiecowali, y asseqwowali, tak w koronie całe i w W.X.L. i Prowincyach, annexis, to ma być nullitatis nec attentans promissum ad implere tenebimur sub nullitate.

IV Honory i dygnitarstwa wszelkie pod pretekstem żadnych acceptować sub nexu juramenti, niebędziemy, a kto by się ważył co ofiarować za urząd i dygnitarstwo całe i dawać, tym samym czynem niebędzie nie tego otrzymać o co się starał, ale ipso facto pro incapaci ma być wymieniony, i taki na czyje być wołaniu pod sprawiedliwością ma się sprawić; i od wota żadney prolekcyi nie wszystkie wał.

Także urzędu eiusdem nominis suprema ministeria status i.t. Buław pierwszy Laski Marszał: obu stron albo podskarbstwo tak w koronie i.t. w W.X.L. ani natolemnie Oficiów, dygnitarstw, starostw dziedzicznych, według or meritis czyja lub antecessorów ich dawać i konferować niebędziemy. — ale szlachcie tylko samey bene meritis, & stale vigentibus, Terrigenis. —

Jedney zaś osobie nad dwie starostwy pełnowładnych, albo dzierżaw znacznych (w co Jurysdykcyne starostwa incluri niemaią) także Biskupom ofiarowanie więcey nad dwie juris communicativo albo starostw prowentowych wyrażamy szczególnie (których posesyi według prawa sunt incapaces) trzymać się niebędzie godziło.

V. Królowa mieszać i udawać się niebędzie ani w sprawy R.P. ani w promocyę osób —

Zaś Król, promocyi przez Białogłowy dworskie i osoby (ani [illegible] nawet) cudzoziemców mogły czynić ani przyjmować niebędzie.

Obowiązuie się nadto Urzędników większych i mnieyszych dwóch iednemu, ani dwóch przywileiów na ieden urząd, i wakans ziemski w Koronie i W.X.L. nikomu dawać, ani praw ante actualem ascensum iednego bo iem drugiemu konferować niebędziemy.

Dygnitarstwa i urzędy przy dawnych prawach i w całości zachowamy. prerogatyw i prowentów żadnym wymyślonym sposobem uymować nie pozwolimy, i żeby się nawet prywatne osoby nie udawały przestrzegać będziemy. Ekspektatywy Urzędników wielkich koronnych, aby były do skutku przywiedzione warujemy. Wakanse nie wcześniey seymów wydawane niezydały w 6 niedziel a w czasie seymów przed wszelkiemi sprawami zaraz rozdawać.

Incompatibilia które w prawach i konstytucyach są opisane, t. i. Laske marszałków, pieczęci, podskarbstwa, [illegible], et aliorum sub nullitate Privilegiorum dawać niebędziemy.

VI. Pacta & foedera z postronnemi Państwy y Pańskiey ponowić, i o utrzymaniu pokoju z niemi staranie uczynić — sine tamen praejudicio R.P. & avulsarum provinciarum powinni będziemy. — & avulsa od Państwa tey R.P. według Praw Naszych y R.P. należycie rekuperować, y ze uszczerbku stron ab intra & extra o uspokoienie iey wszelkim sposobem staranie uczynić obiecujemy nieopuszczaiąc wszelkich środków do uspokojenia R.P. i iak nayleppszego iey szczęścia.

VII. Prowent z Mennic do R.P. należy tedy Król ani następcy iego przywłaszczać go sobie niemoże nigdy, monety żadney bić niekaże choćby za radą Senatus Consilio. ale ordynacya mennic tylko na Seymie uchwalona być ma — co przy ordynacyi i dyspozycyi R.P. ma zupełnie zostawić. Że zaś przez zawarcie przeszłey monety i zawarcie Mennic srebrnych do wielkiego niedostatku i zniszczenia R.P. przyszła, przeto starać się ma aby mennice iak nayśpiesznięy mogły być otworzone —

bez possessionatos

VIIII Posłów w legacyach tylko szlachtę possessionatos posyłać ma — Instrukcyi na piśmie wydane być mają, a powróciwszy z funkcyi relacyją na piśmie Senatowi zdawać obowiązani i nie nad instrukcyją niedziałać —

Na legacyą do Rzymu, tylko osoby świeckie wyprawiać wolno —

Na niższe stopnie dyplomatyczne niewolno używać żadnych Cudzoziemców tylko szlachtę bez possessionatos —

Cudzoziemców ani nikogo z osoby naszej, ✗ na wyższe generały i nobilitacyi promowować niebędziemy, tylko tych których hetmani i Stany koronne zalecać będą — i nowo kreowanej szlachcie do 3go pokolenia urzędów żadnych dawać nie ma, prócz dobrze zasłużonych wojsku i którzy by substancyi swej nie łożyli i całości Oyczyzny bronić będą — albo ze starych cudzoziemskich familij do wyższego stanu przyprowadzonych —

IX Kleynotów RP zastawiać ani do skarbu otwierać niepozwoli chyba za zezwoleniem całej RP. Kleynoty które są w skarbie koronnym może używać ale ie podług inwentarza ma zwrócić za życia tam kiedy lub po jego śmierci jego rodzina nie umnieyszać ale przyczyniać ie obiecuje —

X Cudzoziemców żadnych którzy by byli ani do Rady ani do Sejmu RP, ani do Radów i spraw nie ma przypuszczać, ani im godności starostw, dzierżaw i wakansów wspólnie dawać — stosownie do konstytucyi 1607r. aby się w żadne Instancyi negotia i promocyje nie mieszali — nie dopuści pod wieczną przysięgą Króla

XI Dwór wedle dawnych zwyczajów i Panowi królewskiemu przystoyny mieć ma, ale z pomiędzy szlachty RP prócz mizerny obsługi w kuchni. Dwór obiecuje chować i stać ~~pr~~ obiecuje —

~~XII~~ Królowa również dwór swój ma mieć złożony ze stanu szlacheckiego i Białychgłów dworskich swego nad 4. osoby mieć niemoże.

Gwardyi, niewolno mieć Królowi więcej nad 1200, starszy nad niemi tylko szlachcic z RP — który nietylko Królowi ale i całej RP przysięgą wykonywa iest iak i cały dwór pod jurisdictią Marszałkowską. Gwardyie te tylko ze skarbu nadwornego królewskiego zapłatę odbierają.

Dzieci krolewskie w prostey Linii te maią prerogatywy iakie mieły dzie-
poprzedników króla.

XII. Zapewnienie wdowie po Krolu, i iego dzieciom dobr własnych. Jednakże aby na Seymie aby Krolowi i Rz. przysięgę wierności wykonali; a gdyby cała sprawa tycząca się osob królewskich przypadała, powinna tylko Krolowi i Senatowi na Seymie przypadaiącym należeć będzie; w dobrach dziedzicznych, tych ktore trzymaią od Rz. administratorowie ich maią być płacone, ktore dla tego wcale prawowici należy dożywocie ~~Kr~~ Krainowych, tenore ani Krolowa wdowa ani iey dzieci niemogą temu przeszkadzać.

XIII. Oprocz pokoiowych do żadnych spraw cudzoziemskie niewolno, pisma urzędowe (Rz. przywileiow i uniwersałow) tylko być mogą wydawane w Języku Polskim i Łacińskim, a nie w żadnym innym ięzyku, pod utratą Kancellaryi.

XIV. Z Starostwa przynoszące 30000 intraty maią być oddane na powiększenie funduszu (utrzymania) Artylleryi; gdy żaden iey ma być ... ani przy rachunkach skarbowych na każdym Seymie zdawane być maią.

XV. Woysk cudzoziemskich sine speciali consensu & scitu Rz. na Seymie wprowadzać w kraie Koronne i W.X.L. & circa omnes provincias niebędziemy — ani bella offensiva podnosić i prowadzić, ani supplementow żadnych Autoryi tak Kwarcianego iako i inszego woyska obuydwoch Narodow, i żadnych woysk przywolanych zbierać, przyczyniać i zaciągać ad quosvis (quod absit) motus civiles, ani za granicę wyprowadzać, sine scitu et speciali consensu całey Rz. niebędziemy y wywodzić za granicę niepozwolimy — A ieżeliby kto kolwiek pod Tytułem i na imie nasze inscia Rz. et motu ludzi zaciągał ... za Listami od nas przypowiedniemi, takowego pro infami & perduelli ac hoste patriae deklarowany i każdego innego y znosić iako gwałtownika prawa i pokoiu pospolitego pozwalamy i owszem takowych capita invindicabilia censeri powinny.

a lubo by z iakiey okazyi potrzebować ram przyszło przeciwko komu
w tym Państwie Woyska, czego Boże zachoway, w tym Raz JJWW. Hetmani
obojga Narodów, ani pomienione Połki, Regimenty, Szwadrony, i Chorągwie
Ituntać niepowinni być ani granic przechodzić żadną miarą tak woysko WXL
do Korony ~~[illegible]~~ i wzaiemnie i prowincyi do nich należących oraz JJ. Hetmani
Oboy Narodów przestrzegać powinni sub refusione damnorum —
Cudzoziemskiey maniery ludzi nabierać, nawet et Senatus Consulto zaciągać
bez pozwolenia RP. niepozwolony —
Woysko zaś obojga Narodów według dawnego zwyczaju husarzów, pancernymi
~~petyhorcami~~ Petyhorców, ciężkimi arkabuzerów, kozackich Chorągwi i tp.
~~cudzoziemskiego~~ autoramentu
trzymać będziemy którym szlachty za obersztem dany dla ~~[illegible]~~
~~Ludziom~~ Cudzoziemcom Listów przypowiednich wydawać niechcemy, a ieśliby
które Kancellaryi wydane być miały, żadney wagi mieć niebędą.
Regimentów żadnych przystępniani Szwadronów y Listów przypowiednich ~~[illegible]~~
Konfirmować niebędziemy, tak Senatorom iako i Stanowi szlacheckiemu —
a ktoby kolwiek bez przypowiedniego Listu naszego Chorągiew mieć ważył się
ten eo ipso Infamii y [illegible] karaniu powinien —
porządek iak naylepszy wprowadzić woysko aby było
~~Karność~~ woyskowy ~~wprowadzić~~ — ~~[illegible]~~ porównawszy się ze Stanami
w Sejmie tworzącymi. ~~Dobra~~ wspólnie Duchowne obrządku Ritus całkiem
[illegible] od wszelkich ciężarów [illegible] woyskowych uwolnić —
Żołnierz ma być karny, obchodzić się ma przy swym Żołdzie, nie ma mieć
dozwolenia ani w dobrach Królewskich ani Duchownych obrządku Ritus nieczynić
oppressyi —
wszystkie które były skonfederowane (przed elekcyią) amnestyią, zupełnie i
wynadgrodzenie taktowną i Stanów RP., we wszelkich wypadkach iakie by iuż
te wszystkie wewnątrz czasie się dopuścity.

XVI. Naysędzież sygnowanych zadwornych, wszelkich innych żadnych
Fawarów nikomu niedozwoli Król, ~~[illegible]~~ a to przez przywołanie pierw iak
iest w Registrze wpisana. ~~[illegible]~~ Sekretów pisane poprawować nie mogą
ani ich do kolwiek poprawy nosić — ale zaraz po wydaniu onego
ręka wprzód obu Referendarzy podpisany być ma.

a Sądom tak Seymowym ideo i innym [wszystkim] ile vigor suus redibit
obligujemy się. — W czem ile oraz a Ministris Status, do
których to należy przestrzegać [illegible] attendencyą, na nich
zasiadać y Juridice Kurlandzkich in terminis circumscriptis
praeviis intimatorialibus nieopuszczać deklarujemy. —

w Sądach Zadwornych według opisania praw Skrzynkowych ex
sententia Panów Senatorów i Urzędników przy Nas będących
postępować i deliberacyi 3tia dnia expediować, y wszystkie sprawy
które in deliberatione przez Króla Jmci przeszłego nie decydowane
zostały, decydować będziemy. —

W sprawach wszelkich ad quaevis subsellia inter concives Regni & MXL
zachodzących, żadnej stronie instancyi dawać nie będziemy. Gravamina
wszelkie, praejudicia przez wyjazd z Miasta Toruńskie poczynione
na przyszłym da Bóg Seymie polecone uznamy i irremissibiliter
osądziemy. —

XVII. Dóbr Naszych Ekonomicznych, ani Starostw, ani solnych i ży-
metrycznych Regni Koronnych i W.X.L. skarbowych pisarstw polowych
pisarstw skarbowych in genere wszystkich Administracyi Lustracyi
skarbowych, ani myt etc, komor arendować nie pozwolimy, chyba
szlachcie — wyjątkiem wszelkich ludziom mianowicie Żydów. —
tez komendy po Miastach Dobrach Królewskich, Ziemskich, Szlacheckich
tylko szlachcie. —

Dalsze są warunki Ekonomiczne co do Dóbr Stołowych
aby niemi rządził dobrze, na nich Synecur nie dawać
rozróżnienie Dóbr Narodowych od Stołowych —
po Szwedzie odłączenie ~~starostw~~ Ekonomii Nowodworskiej i Grawedskiej
od Sukcessorów Jana III

O deliberacyi Drabantów i względem prawom pod Nowem
i o wyprawie ludzi, także o wszystkie inne zachodzące potrzeby
z Marszałkiem Jmcią Brandeburskim konferacjami i przez kommisyi

(o uspokojenie ich)
ex vi Pactorum starać się będziemy, a mianowicie Jura, privilegia
Immunitates, Powiatow Lemburska i Bitowa, tak dawno iako i ...
prout per omnia sub immediato dominio Regni, ciesząc utebantur
aby iuxta Jura & Constitutiones Regni konserwowane były, przestrzegać
będziemy, i żeby obywatele tameczni szlacheckiego ~~roda~~ stanu ultra
consensum zgody na ... ... poddanemi agrawowani nie byli
interponemus authoritatem Nostram Regiam do ... ...
Starostwo Puckie od ... Jana III wykupić kazał swemi pieniędzmi
przywrócić i takowe konferować szlachcicowi ... ...
względem ~~...~~ nie czyniemy urzęd ... przez administratora
Dóbr (narodowo) ... i ...
XVIII aby ... ... które dawniej były ... ... a ... ...
... ... przemocą się do ... ...
... ... — także aby ... ...
~~...~~ i Oświęcimskie od ... ... wolne były ... ...
... przy ... tych ... ... pod Krakowem
urząd podstolskiego koronnego ... ... dochodami zachować. —
Propozycye przez Ablegata naszego proponowane ... i ... panom
in praesentibus ... ... wyrażone że ... dotrzymamy
Verbo Regio spondemus & sacramento Juramenti confirmabimus, i cokolwiek
ex re & commodo ... proficuum będzie, juxta omnia pacta Antecessorów
Naszych Królów polskich ... ... obiecujemy
Te propozycje te po ... — przez Ablegata ... Augusta ... ...
oblatarum & depromptarum tenor sequitur ejusmodi. —
Że na lat 2. przed ... się o ... w podróży do ... ...
... prawidła Rex Catholicus esto — aby ... ...
... ... Orbis ... i ... w ...
... ... Ottomańską ... ..., na wszystkie
... by ... ... pogrom ... ... beneficos
... ... i ... ...—

1. Że niema się co obawiać, aby familia swoy byt większy wym
Król JMć bo mu swoie państwo dla iednego syna i tego wraz
z innemi prowincyami ustąpieni swego czasu onemu ustąpić może.
„ To iuż sam tylko łaskawy wzgląd stały na dobro Rzplitey, iako na potrzebne
civium interessa obróci, aby oyczyzna miała obronę, zaspokoi Wiarę,
Stan Rycerski ukontentowanie, cały Rzplitey Ekonomii Rząd dobry
osobliwie prawa i swobody Oyczyste, wolności całego Rycerstwa
do którego congenito semper amore, nienaruszone gaudeant
catorsią, tudzież Pacta Conventa in viridi zawsze były &
inviolabili observantia ad famam & utilitatem publicam
dirigente principe —"

„ Wakanse generaliter wszystkie nie pod frasunkiem sprawiały ale
2. pretio virtus & meritorum będą rozdawane, aniby się taka
labes in delicato pectore N. Elektora znaleść mogła, którego
generositas tales detestatur względy i obwencyie, zle jura
privatis crescunt & varia damnis. Owszem od tego tronu
oddalone indecora lucra, gdzie hoyna munificencia Kardanum
wiernie służącym nie skąpo udzielała łask, ani zawiedzione
Emeritorum usłyszanie żyrliwość, gdzie każdego merita zaraz po
znane, i nieodwdzięczonem przeminiatur dobrodzieystwy." —

3. In publicatione tantorum onerum prawie nieopłacone zostanie długów wszystkich
ofiarowane na tenczas 10,000,000 zł. wypłacone i to zaraz —

4 „ odebranie Kamieńca Podolskiego, przy nienastraszonym męstwie, i odważ-
nie biorąc na się N. Elektor, iuż nie słowne obietnice, ale wszystko swoie, i
Artylleryia ustąpić, in expugnationem iego przeznaczone, nawet zdrowie
i życie swoie saluti publicae devovet. aby którzy były przez łatwy,

i około K^a. pieczołowanie, nim impendo zdrowie swego tak wielkiej szczery prawdziwą sobie w Rycerskich wolnego Narodu piersiach miłość ugruntował.

Niemniej Podole, Ukrainę, Wołoszy, Multany aby mógł od Cesarstwa Rossyi aggregare, czyto Jure belli, czy in respectivam poleciu interprimas curas mieć będzie, żeby nie tylko pomyślne złotego polecie wyświadczał czasy, ale i Państwo N. K^a. in antiqua[m] amplitudine Sarmatii Imperii rozprzestrzenił, & quod avulsa przywrócił K^a. w czym unicum studium suum exercebit.

5. Obiecuje 6000 wojska swoim kosztem utrzymać dla K^a swoim kosztem, lub w tym sposobie wystarczyć na wyżywienie tylu wojska sumy, i te oddać pod rozporządzenie Panom K^a.

6. Jeżeli przez zamianę którey części swego państwa na prowincyą całą zagraniczną a przyległą K^a. krajom będzie mógł dojść, i tę do Krajów Polskich przyłączy.

7. Monetę dobrą w zamian za złą zaprowadzi, (i tu się wyraził) „samą wspaniałością Geniuszu Pana tego naprawi i commercia ad floridissimum przyprowadzi stanu.

8 Szkoły Rycerskie na wzór onnie młodzieży szlacheckiej do nauk matematycznych we wszystkich częściach ~~kraju~~ Korony swoim kosztem wystawić (szkoły kadetów i induzmiennie[?] mat zaprowadzi.)

9. Fortece wszystkie wieku najlepszym porządkiem conserwabit, i wzniesie według nowych odkryć sztuce wojny.

„A tak gdy N. K^a. desperatego wspierając i dobroci Pana niezwyciężonego w męstwie i odwadze multis obligationibus ad Semetas[?] in Europa Domos obligatum, albo całkiej ludzkich depeadencyi obnoszeniu przez wolne głosy na tron swój podniesie: pobłogosławi samo niebo tak szczęśliwej elekcyi: iako E. Bóg połączył Vi[?] Italum polentis

dekluruią się, wotowawszy N. Elektora in sinum & gremium powszechnej Matki Kościoła Bożego, tak i dalej manu tenebit.
Doda Szty ad ampliora tejże S. Religii & gloriosi Regiminis incrementa zostawiona [illegible] N. Elektor non cupidiore dominandi która cunctis affectibus flagrantior bywa, ale Sole Orthodoxae Fidei zelo & pretiosissimo, libertatis amore na tę się konkurencyą odważył. iedyną wszystkim Bogu [illegible] ufności że zagrzeie serca Liberrimae gentis, nalitowi suffragii Eligentium z niewoli affectus magnorum Civium, i do pożądanego Vota & desiderii [illegible] Elektoria przywiedzie końca
Ill qui dirat sincerae fronti, quam genu nisi [illegible] gentes.
Nuncius i Biskup [illegible] [illegible] Centus
maią powinność i że zrobił wyznanie wiary S. Katol.
10 Artylleryą [illegible], do zdobycia [illegible] usque przyiedzie sprowadzi kiedy po niey odebranie albo ią odda pod dowod [illegible] generała Artyl. Koronny, albo [illegible] RP wyprowadzi.
Miliony na zapłatę wszystkie [illegible] na zad na inną potrzebę iść niemaią — tylko dla wszystkich.
11 Jest [illegible] na dat [illegible] [illegible] i [illegible] wydawania iey warunki. to iest [illegible] Ruskie i WXL. które [illegible] [illegible] Brzeskiem Litewskiem —
Podiras i [illegible] wszelkie będzie wolno [illegible] brać na [illegible] ziemskie in [illegible].
Kommissia w [illegible] Krakowskiej Bochny i Wieliczki uniwersalnym RP [illegible] w czasie [illegible], trzymać [illegible]. i [illegible] pretensyi Tenutari[illegible] obliwiadowa i [illegible] Skarbu do [illegible] — aby ich na drugiem [illegible] [illegible] —.
Bez względu na osoby w tym interes mieć mogące obiecuie [illegible] wszystkiego [illegible] się przyprowadzenia [illegible] [illegible] podeszłego [illegible] i [illegible] wypełnić —

12 Rozgraniczenie między X. Mazowieckim i Prusami Książęcemi więcey
iak przez 20 konstytucyi Seymu zalecone przywiodę do skutku
które Trzeci Seym w WXL zaprowadził i rozgraniczenie w Koronie RP wedle
praw dawnych zachować obiecuię —
uczynienie starań wszystkim
13. Kommissyi przez WXL i dotyczonych Rewizyi potwierdzeniem tudzież
circumscriptionem ministeriorum, separatyzacyi i Lubawsyi Miast
wyiąwszy indemnizacyę w tym ludzi ubogich, przywrócenie stołu królewskiego
i ~~tenut~~ i dóbr stołu królewskiego które między kwarcianami podlegać niemaią
konserwowanie deklaruię równie i ordynacyi Testamentu WXL cum omnibus
in niey expressis contentis.
14. Seymu koronny utożyć obiecuię Jura Exorbitantium a to pro salvo dio Ecam
swobod i wolności — tudzież pro meritis Exorbitantiarum —
Lubo Seym taki za poprzedników Aug II był na owszech Seymach zamówiony
iednak nieprzyszedł do skutku
Na który to Seym dzisiejszym szlachta ma się ziechać, i że cum lub przyczyny
swobody powszechne utrzymać
15. Jura maiestatis RP & supremi Dominij Portuorum & Maris Baltici
in integrum restituemus, i wszystkie Regalia dotrzymać obiecuię —
i których wieki by przez przywilej iudebile bez wiadomości i konsensu
RP otrzymane w czym takowe derogatum było to więcey mieć żadney rzeczy
ani nas obligować może i konfirmacyi na takowe przywileia wydawać
niekazany, a wydane, pro nullis censebimus. —
16 Jura Patronatus Nostri ad Biskupstwa, Opactwa, probostwa Collationi
Nostrae regiae, i wszystkie Duchowne Beneficyia inviolabiliter zachowamy
i prawo o nich in integrum intra de Cortefanis ad Executionem
effectivè przywiedziemy, i przeciwko tym którzy bez nominacyi Królewskiey
iakimkolwiek sposobem na Beneficia pomienione wdzierać się albo wdzierać się
będą, intrudere oppositionem przykładem Antecessorów Naszych Królów
Polskich czynić będziemy. —

17.

a że kontrowersya de Jure patronatus Regio Opatów niedawno
obrzymie zaszła między Ebrimia nominacyi Królewskiej, spondemus
iż Jus manu tenere & procedere aby nominati, jako Jura
jest na opactwo od Jana III przyszli do ich posiadania, oprócz
Opactwa Oliwskiego które Szlachcicowi tylko Duchownemu ma król
Aug. II. konferować —
A oprócz według praw dawnych, Legacyi do postronnych ~~Dworów~~ Gabinetów
o swoim kosztem odprawować mają, oprócz Szlachcica gdzie tylko może
być post ani świecki w Ambasadzie —

17. Indemnizacyą Dóbr Ziems: X. Bracławskiego Województwa manu
tenebimus, a o aktualny Ewakuacyi Kozaków z tamtych Krajów
o fortyfikacyi M. Winnicy i uwolnieniu od Kozaków ze stronami
ich ich najprędzej konferować będziemy —
aby wszystko kozakami szło dobrym porządkiem według zwyczaju 2ch
kommissarzy z Miejscowych, Urzędników Ziemskich W. Kijowskiego i Bracławskiego
wyznaczonych, którzy ta kommiss: sprawiedliwość pokrzywdzonym wymierzać
powinni. o skutecznie uspokojeniu Ukrainy, starać się ma, i wszystko
Zaporoże, in obsequio Reipublicae conservabimus —

18 ponieważ most pod Warszawą byłby bardzo wygodny stanowi Rycerskiemu
kiedy accedente Consensu ordinum na pamięć go mieć będziemy

19 o Talmudzie i ich skarbie wszystkiemu pod komendą Polskich przestrzegać
będzie —

20. przyjęcia miasta Krakowa Stolicznego, i o sposobie ponawiania go
upadającego pomyślimy na przyszły koronacyi naszej —

21. twierdze ufortyfikować, a szczególnie i wyrestaurować (cale najprędzej opatrzyć i ufortyfikować) a szczególniej
Lwów jako przedmurze Chrześcijaństwa, przywilej jego potwierdzić
mianowicie w do Dysydentów i Żydów, iż żadnym z nim sposobem mieszkać
niewolno, drugim zaś ich wyłowionych na inne przenosić się zabroniono
a Dowódca twierdzy nigdy nie ma być Dissidens. —

22. Żydom niewolno być Myt Komor, Arend, ani i ziem urzędu w Sądach
Dóbr Królewskich i Ekonomii, ani być tylko przysięgłym;

przyswoiczony tym samym za infamia ogłaszałsi i podlega
wszelkim prześladowaniu, nemogąc się o siebie przed Sądami upomnieć,
ani w nikim nawet stróża znaleźć protekcyi –

23. przyjęte miasta i miasteczka wszystkim potwierdza.

24. Iż dla zawarcia prawa na ten czas Rzpl, do naprawy wszystkich exorbitancyi Stanom koronnym i WXL. cum annexis co prowincie przyjść nie mogło na teraźniejszy Elekcyi;

de modo Justitiae distributionis,
o porządku podczas Interregnum
de Correctura Jurium,
compositione inter status,
de Commerciis Gedanensibus

zostawaty ten czas Stany Rz. że co kolwiek za Antecessorów naszych królów Ich ex orbita wypadło, przeciwko prawu pospolitemu, wszystko to w Elekcyi sejm wprawić i do exekucyi swojej przywieść, tak iżeby się w ni czem prawu pospolitemu nie odrogowato, a niedopuszczeniem prawu inaczej interpretowa tylko iaki które w sobie brzmią, ani na exempla przeciwne wypełniać bez exorbitancyi Dyssydentów i wszystkiej statutów w mieście Gdańsku i Toruniu i w inszych miastach Koron. i WXL. y prowincji cum annexis ponieważ na sejmie Electionis teraźniejszym traktowane być nie mogły, upatruie na sejmie koronnym obiecuię –

A iż się wszystkie inne iak się wyżej nadmieniło exorbitancyi i gravamina na sejmie Elekcyi stronicy ani opisać nie mogły, tedy kontynuowanie ich do przyszłego Sejmu Exorbitantiarum takież i słuszne żądania wszystkich miast Consilio per scissum oddawany, które przed inszemi wobec odprawowane być mają.

25. A na ostatku wszystkim prawa swobody wolności wszelkich osób ~~przywileia~~ przywileia, statuta koronne i WXLit. & annexarum prowincyi, wszystkim Stanom, Duchownym Romani & Ritus Graeci Uniti, świeckim Incorporatis cumque annexis provinciis, Academiae Cracoviensi Zamościensis iako i miastom wszystkim nadane i juste & legitime nadane – wspólnie wobec i każdemu z osobna i arkusz wszystkie

na koronacyjach Krolow Jm Alex. Zyg. 3. Wład 4. Jana. Michał i Jana III postanowione & coaequationem Jurium atq Ordinationem Trybunału, Sądów Repartycyi i Lokacyi Woyska W X Lit. na Seymie Elekcyi teraznieyszey, do Rzg Koronacyi i na drugich Seymach za wspolną wszystkich Stanów zgodą umowione i postanowione będę trzymać, w cale chować, i one in omnibus eorum punctis & clausulis, conditionibus, nexis & gieligamentis adimplere, tudzież i Literas confirmationis Jurium & Cartorum dać exemplo Praedecessorum Nostrorum y przykładem Jm III obiecuięmy —

A ieżelibyśmy (czego uchoway Boże) co przeciwko Prawom Wolnościom, artykułom i Kondycyom wszystkim wykroczyli albo czego niewypełnili, tedy Obywatele Korony obojga Narodów od posłuszeństwa y wiary nam powinney wolnemi czyniemi wedle konstytucyi anni 1609. — de non praestanda obedientia —

Na tym Seymie 1699. wydana przez Prymasa Uniwersał Elekcyi d. 16 Czerw.

Ubezpieczenie dostoienstwa naszego i uspokoienia Stanów RP.
Iż wszystkie partye zgodziły się na Aug II i Stany dla tym przystoynieyszey koniec drugiego Seymu między sobą miłości i zgody tak in statu Civili iako też in militari zachować niewzruszony i należytą sprawiedliwość zawsze we wszystkich wypadkach, przyrzekamy i któreykolwiek kondycyi którakolwiek co przeciwko nam albo Elekcyi naszey iawnie czynić lub skrycie zaczynać chciał albo protestacye tworzyć dawać wazył się, pro perduelli & hoste patriae deklarowany i na wieczną pamięć iego postawiony i zaciągi wszystkich prywatnych osób znosić obowiązuią się.

Żadło wspólnie pisane ab... i ... Elekcyi Aug 2. przeciwko amnistyi.

Przeto zaś przyrzekł wszystkie Pactów Conv. punkta dotrzymać, woyska swoie wszystkie cudzoziemskie wprzod od czasu Elekcyi zaciągnione wprowadzonego pod gdańsk, a potem generalnie spieszne pod Kamieniec i dla odebrania

Wołoch i Multan zatrzymane, a z powodu ziemi zatorone w kraiach Rz.
we 2 tygodnie wyprowadzić z nich po słusznej deklaracyi, wraz z 6000 ludzi
[illegible] dyspozycyi Konsula. —
Cudzoziemców od boku swego oddalić deklarowni przez 6. niedziel potrzebuiąc
do spraw swoich, i iż żeby w żadne sprawy Rz. ~~[illegible]~~ wdawać się nie mieszał
a iżeby kiedy kolwiek ultra Consensum Rz. całey, contra praesentem Constitutionem
czy ex Senatus Consilio czy też quo vis colore lub z cudzych praw lub
[illegible] [illegible] zaciągnione wchodzić, chorągwie podnosićważył się — ludzi
po 4tej niedzieli wyjścia, gdyby niewyszedł z granic Rz., wszyscy mają prawo wsiadać
na koń siadać przeciw uzbroionym ludziom wszystkim i tego za obrazę Maiestatu
karać pozytywnie niezwłocznie. —

Zostało wszystkie i trybunał skarbowy, ale wszystkie zawsze zależeć wszystkiej
Rz. i W.X.L.
Deklaracyi o podatkach na przyszłość. ~~[illegible]~~
Żeby trudności na przyszłość zapobiegać w podatkach (nie) powszechnym orzekładzie nie były
ani na wieczne czasy być wiązała, lecz taryfa podatkowania zawsze uchwalić
prolongowana, według tey taryfy zarówno nieodwrotne nie ochraniając się
iakiekolwiek taryffą sumy wyjątki podatkować i żadnej Konstytucyi podatek
deklarować będą powinny, ale nie przez Deklaracye sumy całej [illegible] i
sumie podawały
Elbląg w Summariuszu Volumina Legum pag. 255.
[illegible] urzędnie tych ostat dla wszystkich.
Jus patronatus, że go przyprowadzić w [illegible] zaraz po słusznej.
Alternata Laski, przy przyszłym pod laską Małopolski, gdy po tym pod laską W.X.L.
w grodzie —
Expulsyi w Summar. Vol. Leg. p. 120.
o przestępstwach po trybunałach, jeżeli na nieszczęsnym trybunale
na czyją bądź stronę odpowiada, traci capacitatem honoris, zaraz
summę [illegible], płaci 2000 marków. Skazanie [illegible] [illegible]
słusznemu — i takie kary przez trybunał mają być naznaczone —
Bezpieczeństwo [illegible] (pod względem policyjnym) Ubezpieczenie granic
ziemi Lęborskiej (pod względem oddzielnej od [illegible] [illegible] [illegible])
utwierdzenie praw i wolności szlachty powiatów Bytowa i Lawenburg będzie
w [illegible] u X. Brandenburskiego aby w tym prawa ich u niego wyjednać
[illegible].

Zwrócenie Korabiów Litewskich i Brandeburgii WW. — ponieważ z turkami pokoy zawarty, a ~~[illegible]~~ korony ciężar korzystnieyszy być, będzie, że dobra Ziemskie i miasta w Starostwie Biskupstwa litewskiego — przeto niegodziwie... do usług RP. tak korony iako Litwy zwiąże, co Stat W. Kor. w 2 miesiącach do Sejmu do skutku przywiedzie.

Expectatywy wszelkie zniesione aby nie czyniono wielkiej i ich względem drugich i niemnożenia niepodziałów —

Marszałek Związku Woyskowego Baranowski który na przeszłym Sejmie przez Instygatora Kor. był pozwany, aby sprawa iego z swoią pokończona na przyszłym zaś aby podobnych Związków ~~niektórych~~ każdego Starszego na artykule i konsyliarzów za infames & pro in viridi a-bilibus Capitibus deklarowano, a którzy takowego Związku byliby wynagrodzeni

Sprawa Hetschera byłego poczmagistra Gdańskiego do przyszłego Sejmu odłożona który wstrzymał expedycye donoszące o zajęciu Elbląga przez Kr. Brandeb., i przeto uwięziony sobie był postmagistra Brandenburskiego.

Miejsce traktatów w Karłowicach, stawiona być ma kaplica pod wezwaniem N. M. P.

Libertacyja Woiewództwa i kamieńca Podolskiego od podatków na lat 10, że wszystkie zniszczone tego kraiu po turkach, i aby forteca była naprawiona —

O Zbiegłych Poddanych Woy. Podolsk. aby ich nigdzie nieprzyimowano a zbiegłych wydawano.

Unia wyznania Greckiego zachęcona się dyzunitów do niey — i aby to im korzyść przyniosło, wyznania unickiego zniesienie wszędzie należy do wszystkich urzędów miejskich —

Fundacyja na wykupno więźniów polskich w Turcyi przez JMści Bidzińskiego Woj. Sand. 100,000 Zł. —

podobnież aprobacyja Woj. Ruskiego, i na ufortyfikowanie miast Lwowa i Przemyśla.

Pogłowne zgodzili: aby płacone one dobrą prostą monetą licząc 5 szostaków na złł 1.

Relacyje tabelli kwartowey, Mateckowski posłał Woj. Lub., nie mogąc iey zdać dla śmierci pod sejmem, przeto oddana do rady poszło komisarskiej odesłana na ... nr 1. —

nowy poseł do turka wysłany się; (czy nie Bobrski?) —

Kommissyje do ograniczenia od Szląska Woiewództw Wielko Polskich, XX Zatorsk. Oswięcimsk., do Węgier względem Tokayskie ograniczenia —

Kommissy Mazowieckich, Podlaskiej WW. od Xięż. pruskiego ograniczenia które nigdy nie doszły bo Elektor ... ani X. Brandeb. swoich komissarzy na ten czas nie zesłał. —

Deputaci do Elektora, do Brandeburskiego — aby przestrzegał poddanych elektorskich we wykonywaniu praw i swobod Rz. P.

Z i powinniejsze urzędnicy mieysowe, także recess spraw niezałatwionych do przyszłego Sejmu —

Podobne konstytucy dla WX Litew — oprocz wielu mieyscowych — i gdzie uwagi deklaracyi Wojew. Litewsk. co do płacenia podatków lub nie, płacenie ich, gdy w końcu wszyscy zgodzili się i zarazem na ich ostatek —

3ci Sejm 2go niedzielny w Lublinie — na istanym prawidle zawartym

Dla obmyślenia securitatis publicae który ten Sejm ratyfikowany i approbowany (mówi król)!

~~[illegible]~~

Pospolite Ruszenie odsyłane do sejmu od którego kiedy będzie się miało wszystkiem wyposażyć —

Oświadczenie się i ubezpieczenie stanów Rz. król sprawą z przyrzeczeniem; Radziwiłł zadał detronizacyi Aug II. Ale on się oświadcza że o niey nigdy myślę naród Polski nie chciał, zgodą zgodnie najwyższą sejmową powszechną na wieczne czasy, aby od żadnego postronnego Króla ... in posterum, usurpari niemogła, pro nunquam acceptabili et semper detestanda deklaracyją quod cremus, konstytucyi ... 1607 1631 — i 1670, contra Cives similia fomentantes reassumuię —.

Przysięga Rotha postanowienia Sandomierskiego –

"Ja N. przysięgam P. Bogu Wszechmogącemu w T. S. J. iż przy wierze S. Katol. przy dostojeństwie króla Jmci Augusta II przy wolnościach i swobodach naszych przy całości Rzplitej nierozdzielnej, życiem, krwią i substancyą stawać i tego wszystkiego bronić wedle sił i możności mojej obowiązuję się i powinien będę. A ktoby kolwiek przy królu Jmci jakimkolwiek sposobem przeciwko stawać, faworyzować, praktyki czynić ważył się, i tego społecznym Rzplitej obowiązkiem trzymać nieprzyjaciela takiego pro hoste Patriae mieć i na zguby jego powstać deklaruję – i dobra takiego powinienem donieść i poddać królowi Jmci ad confiscationem in bene meritos, (cum adjuncta do niej na zgubie surowszych clausulą) i żadnym sposobem nie wprowadzonych utrzymywał, ani contra Regiam Majest. moliebar, nec unquam moliar." & "przed jakim kolwiek sędzią lub urzędem grodz. wszyscy mają tę przysięgę wykonać sub poenis de hostibus compertis, ci którzy są przy królu zostali i wszystkich tego ponieważ po upomnieniach tak Sandomierskiego Toruńskiego i Malborskiego postanowienia mają 6 niedziel czasu do powrócenia do króla.

Dyploma Augusta III. Wszem w obec i każdemu komu o tem wiedzieć należy, teraz i na potomne wieki ludziom oznajmujemy. Przeszłym Dyplomatem naszym, na zjeździe walnym Rzplitej Rycerstwa pod Sandomierzem między Wisłą a Sanem zgromadzonego danym stanom Rzplitej. Iż jako wolnych narodów obrani gospodarze i na tym wysokim posadzeni tronie to najpierwsze mieliśmy staranie aby prawa ojczyste swobody i wolności w całości nienaruszyli, tak gdy nas jedyna intentio przy pogodnych okazyach ad recuperanda avulsa impulit, co się pomienionym stanom Rzplitej nierozdano. Wyjmujemy żadnym sposobem sinistras impressiones i niesłuszną nieufności naszej delineacyą, a kontentujemy liberum bellatorumque populum który swoje na zasadzie wiary S. kat., dostojeństwo naszego

i całości tey oyczyzny na sercu niesli, słowem naszym Królewskim sacro sancte przyrzekamy. I Stany R.P. upewniamy, iż wszelkie pretiosa Jura Libertatum & Immunitatum tudzież Pacta Conv. dotrzymamy i nienaruszenie zachowamy z tym się obowiązuiąc, iż po skończoney iakiei kolwiek sposobem woynie szwedzkiey zaraz auxiliares woyska nasze wyprowadziemy, i nigdy onych w granice korony i W.X.L. niewprowadziemy z postronnemi żadne foedera bez R.P. zawierać niebędziemy, całkiem się do zawartych, inscia Republica nie mamy, toć gdyby także per imaginationem obtenui miały, te ex nunc rescinduntur & annihilantur. Dokładamy nadto iż woyny żadney inconsulta tota R.P. podnosić niebędziemy, ani pod Imieniem Króla Polskiego ad exteros Principes exoticas wysyłać personas, i osobno Consiliarios Saxonicos według Konstytucyi pacificationis 1699 removebimus; oświadczamy się zaś przed Bogiem światem i tą całą oyczyzną, iżeśmy in praejudicium libert. R.P. przez żadne osoby nie traktowali ukrytemi sposobami i żadnych zmian bez R.P. traktatów nie przyimiemy. Erogowanych sum tak ex occasione tey woyny iako i przed woyną, tudzież i przenosin do Warszawy, ratione szkód w ekonomiach naszych nigdy nie wspomniemy, ultimarie cavemus Statum R.P. iż post pacificationem ab intra & ab extra Patriam stoimy sum których Exorbitantiarum, a których Authorów i Konsyliarzów woyny szwedzkiey i wszystkich Partyzantów, o których wiadomość mamy, wydać zechcemy. Które to Dyploma nasze dla lepszey wiary i wagi nietylko ręką naszą podpisaliśmy, ale sigillo pieczęcią stwierdziwszy i przez koronną przysięgą zobowiązaliśmy.

Datum pod Sandom. d 22 Jan 1702 r. Panow. nasz. 5. r.

uwagi moie z tego wiadomości

Obrona Rzeczypospolitey

Król szwedzki widział siły R.P. tym że ogłosił się iż wchodzi w traktat iako przyiaciel — wszystko tak ale iednakże tylko wymierzył zbroynych po województwach które tenie zaufały że celem pozbyć się takiego przyiaciela gdy ~~wszyscy~~ wzięto się do obrony, iuż za późno było. Król szwedzki miał przy sobie stronników, miał Kr. Polski w szwedzkim obozie ostrowicki naystarszego

a gdy od Aug II i jego zas: i Rze przyszły deputacye do Kr. Pruss. do
Warszawy, on „przyjmawszy ie za ważne, uspokoiwszy in praeliminaria
i obiecawszy swoich naznaczyć kommissarzy, powracając swoich odbieżył,
i miasto traktatu na woysko auxiliarne nasze pod Chotkowem
tempore quo jud: iis occupabantur uderzył, a potem Toruń obległ." —
żeby więc zapobiedz podobnym niewiarę, „woysko koronne według ostatniey
„kompaktu postanowioney do swoiey liczby redukuiemy." —
zaś tak onemu tak kolegia iak barzo wyszłości deklarowano — na co
uspokoiono podatki
__Szeląga pospolitego__ 4ty szeląg od karczmy Litwie pewnie miało wino i tyż
nalano 2. naznaczono. na wszystkich bez wyiątku
na __zaś ta woyska stanyt zasługę__, naznaczony podatek rozdzielony stosownie
według taryfy z r. 1676. —
Trybunał skarbowy, od Litewskiego i innych wyznaniu; __Libera__ naznaczone
na Liberacyą zastawy Elbląskiej 200,000 talar. na koronę przypada podatek
naznaczony od kot intygne tak [?] po talar. 2. lub 1. stosownie do wielkości klasy I i II.
Oddanie __skarbu koronnego__ od śmierci podskarbiego Malczyńskiego stał między
do tąd oddany — a w czasie woyny szwedzkiej Przebendowski Biskup kuyawski, który uniósł
za granicę, prośbę do oddania go naznaczeni kommissarze
__Bezpieczeństwo__ X Xiąż Tryb. Lubel. i piotrk: tamże do forty Zamojskiey
— do forty Częstochowskiey miało być przewiezione
__Deputacyą__ do Bolesławiec w większy liczbie naznaczeni —
na __potrzeby__ liberny naznaczony na lenno wojsko podatek 100,000 zł.
Boglówne zyskownie 105'000 fp. naznaczone
i __trzymy Tyleśnia__ wyprowadzić tabory wszystkie. (nie ie wszystkie auxiliarne)
a dowód wprowadzić Kolekcie —
__Pozwolenie odiazdu na prezy__ „dogadzaiąc starego Rze affektacyi naszey ambicyi
„dla poratowania zdrowia extra Regnum, upatrzywszy czas pogodny,
„post ratyfikacya Rze in assistentia kanów, Rad, urzędników stanów koron. i WXL
„absolwować się mogło; postrzedłszy zgodę X autor i tak praesentis conventus Nam na to
„zezwolili, oraz dotrzymanie wiary, i całego według prawa bezpieczeństwa warownego.

miastom Lwowowi dziki za walecną obronę, Lublinowi zaś za podobną 151
ofiarę poniesioną, podnosi się do równi praw i przywil. z miastem Krakowem
raz miastom pruskim a mianowicie Gdańskowi i Elblągowi pod karą perduellionis
aby niedostawiały potem wojsk szwedom, i aby od wszelkich korrespondencyi
z ich stroną wstrzymali się, a zrabowanych w Polsce rzeczy iżby do szwecyi
prowadzić niedopuszczali. —
Kommissye do rozgraniczenia i inkwizycji pogranicznych naznaczone iak na
przeszłym sejmie, kiedy drobniejsze miejscowe mniej ważne części skasow.
i reszta spraw niektórych ostrożnych niektórym kazano do przeszłego sejmu.
Deklaracyje sejmików Relacyjnych.

We W.X.Lit. Konstytucje tegoż sejmu.
Auktoryzacja subsydiów i prorogatio podatków extraordynaryjnych. —
Cło generalne wszystkim i od wszelakich towarów zostać ma do lat 2. —
~~[illegible]~~ podymne do ośmiorga powiat~~[illegible]~~, Monopol tabaczny
Siberyjny [illegible], czopowe, szelężne, pogłówne żydowskie, od [illegible] —
i oprócz tego po 4 zł wymianą na ten rok iedno dozwolony, aby
wszystko zatem zostało —
Na odebranie Elbląga 100000 tal. podatek toż od intrygów [illegible], papier [illegible]
ukazanie
Tryb. Skarbowy WXL we Litewskiego i zostanie wszystkie naznaczony
odnowienie konstytucji tak wtórnie iak w WXL. aby dobra ~~[illegible]~~ Królewsk.
żadnym ciężarom niepodlegały.
i odesłanie do przeszłego sejmu wszystkich przedmiotów,
raz do całej ilości wszystkie Rzł doprowadzono — we [illegible].
Sejmiki Relacyjne WXL i powiatowej dzieci ku poszanowaniu co do podatków uchwalonych.
Ustanowiony Instruktor wybierania cła; prawdziwie Jagodny i umiarkowany.
najwyższe cło gr 10. przypadało od kopy [illegible] a
najniższe po gr. 1 od Rzpy papier do obwieszczenia —

Zniesienie generał. Sandom: konfed. przez stany cały RP.
na sejmie walnym Warszaw. 1710 r. Relacyja po wygnaniu ze przeniesienia
Aug. II ma
(a iak prędko) rozproszeni przez Nas, i stany RP. mimo unionis et inseparabilitatis, obowiązki wypełniać nie mogliśmy, i po wymuszonem od tak długo oddaleniu się naszem, memores pietatis fidei & salutis publicae, przyśliśmy do Królestwa polskiego powrócić i z powszechnym stanów RP. uzwoleniem, chętnym staraniem, i ukontentowaniem wtórej korony oddali." —
niemogąc wiele na zgromadzeniu Sandom. pod zwyczajnego sejmu formami, zawiązał się nimniejszy w konfederacyi. —
(Uwaga,) niedziw król mieszkał, zapobiegać opozycyi we widokach swoich przy
ich wszechmocności, niemógł się mieć przy większości
oburzeniu i ...zwróceniu ab intra stanów RP. —
(Król) potwierdzony w elekcyi; bo dotąd stany zgromadzone z przeto i cały RP.
umieniem znając się prawdziwemi potomkami dawnych i swych przodków, [illegible]
którzy wolno królów sobie panów swych obierali, nigdy nie cierpieli extremam
violentiam impositionem & alienam dependentiam, ani kiedy dopuścili
korony i berła Polskiego wprzywłaszczać & clandestinas involvere transactionis
kassują wszelkie akta przeciwne konfed. Sandomier. a mianowicie konfederacyi
(Relacyja) Warszawskiej pod imieniem wielkopolskiej pod dat. Jak Broniesz d. 19 Br. 1704.
wszelkie oraz akta, pisma i tp. w skutek ~~...~~ cum usurpata Electione et
Coronatione osoby Stan. Leszcz. które za upadły sejm lubelski, konfed. Sandom.
walnej Rady grodzieńskiej, pro Rzesz. Patria & producti deklarowały, również
skrypty, traktaty zborowa przeciw i tp. — praecipue foederis Varsaviensis
i ~~Alt~~ Altransteladiensis transactis cum praesenta abd. i catione & quovis modo
et colore wypadłe ratyfikacyje, takie prawne kroce S. Rhodis, i t. ~~...~~
zbory rad, i subterfugium od registra assensioni, manifesty delata in contumaciam otrzymane; i ab akta & „tak wszystkie wolnej Elekcyi Koronom
„i Rzplitej stanowczym przeciwne i szkodliwe Instrumenta. A osobliwie
zawieszenie osobie declaratione & de 11 absolucionem od posłuszeństwa.
także manifesty tak antecedenter quam subsequenter zaniesione osobliwie
(cóż to?) ostatni w grodzie Warszawskim: roku blisko przeszłego (1709) uczyniony i trybunaty
Koronny i W.X.L. ze wszystkiemi ab alvinga, tak ex serie controversiis
prowadzeni iako & in contumaciam otrzymanemi Delictami & actis eorum
ex nunc annihilowały, skasowały; in perpetuum skassowały & pro nullis
irritis, eliminatis, ac eliminandis ze wszystkich ksiąg i grodów deklerowane,

153

„niemniej & ipsum publicatum Interregnum ob promovendas
na ten czas rationes inevitabilis necessitatis publicae pod niebytność
naszą, speciali jednak intuitu utrzymania nas na tronie Polskim
tudzież ad manutenendam Generalną Confoederationem Sandomirską
ogłoszone, in rehabilitationem, Possessionem & recognitionem legitimi
& incontestabilis Dominii Nostri, resolwowały i wszystkie jego actus
juribus panowania Naszego respective derogantes, pro nullis inva-
lidis i nieistniejące uznały."

Żeby zaś mała liczba nieumiała wystąpić na podobne wypadki
żeby do podobnego nieprzychodziło współrządzenia, zapewniły Nas
Stany RP, iż o bezpieczeństwo prawa pospolitego, gdyby całe same
Bore z osoby naszej pozbawione było miało, opisane szczególnie uchwały:
1567, 1607, 1609, sacrosancte observare et pro lege przyswaja-
mieć będą, tak żeby to sobie jedno albo drugie nie śmiało arrogare
województwo, co do wszystkich Stanów RP należeć powinno."
i który powinien był Aug II sądzony być miał do ponowienia
mu przysięgi. –

Dotyczy [illegible] tym który przy nim pod jego niebytność obstawa-
ć mianował, Sztembokowi Ar. Biskupowi Gniezn. który po śmierci Radziejowskiego
został prymasem – Hetmanom, Ministrom Stanu, i Marszałkowi Konfed.
Sandomirskiej – a kiedy po takiem zamieszaniu przez Aug II do panującego
powrócił stanu, to on wraz z prawo i swobody wolnej Elekcji przyrzekł
zachować, jako najugruntowniejszy warunek, ale nawet te wszystkie z jego
strony Akta, które kolwiek i jakiegokolwiek sposobem mimo wiadomość
naszej i woli Stanów Rp. przeszłych czasów stawały, jakoby leonem supra ab
ordinibus Rp. expressemy, znosiemy, kassujemy i umarzamy. „Bo wiadomo
„Bogu, wiadomo całemu światu że co się działo z nami y stało się non nostra sponte
„lecz ipsa urgente necessitate, uczyniliśmy ipso a & inconsulta Rp.ca panowanie
„nie mogli, ani do powszechnych obowiązków a nemine alio dispensari –

i iako od pierwszych dni panowania naszego indissolubile nexu
spoiliśmy się z Stanami RP. i usilnym pieczołowaniem starali ~~się~~
abyśmy na terenie Civium bezpiecznie recumbere mogli, i wszelkie
wykorzenić dyffidencyie, które Nas per sinistras impressiones ab
amore populi oderwały; i społem razy zgodę, nie tumultem
i gwałtownym do Nieprzyjaciela przywiązaniem się uspokoiwszy
wybuchnęły tandem in apertum incendium przeciwko zwierzch-
ności naszey i całey RP. Tak teraz z miłości Oycowskiey wszystkie urazy
nasze, i ~~całey RP~~ któreśmy od niektórych obywatelów naszych ponieśli
i to samo nierpięta Oycowsko w wieczne puszczamy zapomnienie.
y tym darujemy & omni plenitudine securitatem nietylko od Nas
ale i od Nayiaś. Cara JM Moskiewsk. Kolligata Naszego obiecujemy,
którzy nam przystoynym przeprosiniem ubliżone posłuszeństwo znowu
oddali, salvis injuriis particularibus privatorum & Causis crimina-
libus respectu violentiarum tudzież salva immutabili & irrevo-
cabili in suo robore dispositione Honorum & ministeriorum i artykułu
WXL. i tych Dzierżaw na których summy & jura communicativa
iuxta obloquentiam Konsty. Seym. Lubelsk. zostawuiąc się; i któreśmy
przez nas stawaiącym ipso actu oddali & e converso. Dobra
naszy, i także Oycowskiey, przeciwney stronie assystuiącym przed tym
a teraz fidem & obsequium Nostrum wyznaiącym circa pacificam
possessionem Bonorum i summy na starostwa wniesionych, tudzież i
Dzierżaw Juribus communicativis podległych zachować & instantaneam
reinductionem seu retraditionem in rem JW Woiew. Wileńskiego i całego
Domu iego we spół ze Stanami RP. przyznali, non obstantibus
sectatis, przeciwko samym i assystuiącym im w którymkolwiek sądzie
in contumaciam, na te czas oblatis, kiedy ad Judicium comparare
ani secure inter civiles mieszkać w Oyczyźnie zostawać mogli, które ad
presens znosiemy & suspendimus ad disjudicationem RP. serias
partium controversias in regolio principali, salva vindicatione
Jurium & praetensionum pro parte infirmatorum & creditorum
in minoribus & maioribus subselliis WXL. sine quibusvis dilationibus
słowem naszem Królewskiem & sub sacramento Jurisjurandi Stanom RP.

obliguiemy się i ślubuiemy, iż nieinaczey tylko iak wolnym Narodowi
nam od Boga powierzonym, i który nas z taką chęcią i miłością obrały
i utrzymywać na Solio Regali przywrócił, wedlug starodawnych praw i zwyczaiów
wedlug starodawnych praw i zwyczaiów, significanter iuxta obloquentiam
& tenorem Pactorum Conventorum panować będziemy, które całe in omnibus
punctis, articulis, Paragraphis & Clausulis odnawiamy i utwierdzamy
i one praesenti omnium assensu przedłużować de verbo ad verbum
zlecamy; tak pro maiori securitate futurorum & satisfactione
postulantium z osobna Dyploma nasze stronom RP offiaruiemy.
które izba nasza poselska i przyięciami tak Kor: iak WXL utwierdzone
inter eadem sancita teraznieyszego walnego ziazdu inserere, y sam
orginał ad Archivum regni oddać pozwalamy"

Żeby zaś ussposobienie wewnętrzne dospokoyności i trwałość bytu i obronę
ab extra tym mocnieysza ~~bytu~~ i skutecznieysza bez żadney przeszkody
nastąpiła in casum przez Boże znowu iakich machinacyi przeciwko Dostoi-
eństwu naszemu przy tem poparci Gener. Konf. Sandom. i utwierdzeniu
oney we wszystkich punktach sądy wniey postanowione contra quosvis
in futurum motores & Novatores Turbarum reassumuiemy i naznaczamy
ad Normam Legum o praktykantach in similibus Sancitarum &
extendarum. Przytem chcąc pokoy pospolity i bezpieczeństwo inter Cives wspólnie
assekurować, sądy wszelkie, trybunalskie Sadworne nasze, ziemskie, grodzkie &
aliorum subselliorum, ad antiquam Cursum & usum suum przywra-
camy. Jura maiestatis & Magistratuum RP. ad veterem orbitam
restituimus, znosząc wszelkie abusus Prawami dawnemi Konstytucyiami
i zwyczaiami, — osobliwie odprawowanie sejmików bez uniwersałów naszych
pogotowiu i ziazdów prawem zakazanych, nikomu się czynić niebędzie godziło
zastrzegamy, i ktoby chciał w przeciwnego molir, tego pro hoste patriae
deklaruiemy. A gdy tak chwalebne dzieło ~~RR~~ Rzeczy pospolitey i generalney konfederacyi Sandom.
utwierdzamy, i wszystkie w niey obowiązki authoritate teraznieyszego walnego
~~Sejmu~~ Ziazdu popieramy, co kolwiek ~~iednak~~ wniey postanowienia pro interessu
et in favorem Opatowskiey na ten czas Konfederacyi woyska Koronnego ukrzywy authoramentem

stanęło tak ordynowaliśmy i deklarowaliśmy. Iż ponieważ Hetmani Kor. teraźniejsi dali tak ważne dowody dotrzymanej exemplari zelo wierności, i statku przy dostojeństwie naszym, przy prawach oyczystych, tedy według Traktatu na trybunale skarbowym Lubelskim &ca mocą konkluzji walnej rady grodzieńskiej, z wszystkiem zwyczajnego urzędu Hetmańskiego, we wszystkich prerogatywach temu urzędowi z prawa należących, całkowiciemy i nienaruszony mieć chcemy & pristinitate tychże WW. Hetmanów Konstytucyą Aa. 1659, 1673 & 1690. zapewniamy y cokolwiekby się contra tenorem pomienionych Konstytucyi któregokolwiek tylko etiam ultimae instantiae in praeteritum stało, to wszystko nullitatis vitio subjacere powinno.

Dyploma Regium, utwierdzenie wszelkie prawa & Pacta Conventa Aug II Zaroczystaki: K. & &ca

Wspomniawszy wobec i każdemu zosobna K. o. w. x. Lor. i n. p. c. oznajmujemy, iż chociaż zaraz skorośmy tylko wolnemi wolnych Narodów głosami na Tron K. wyniesieni zostali, wszelkie prawa, swobody, wolności i immunitates

a. naprzód in Pactis Conv: b/ znowu przed Koronacyą naszą in finibus Regni.

c/ y na Seymie szczęśliwej Koronacyi naszej sacro sancte & poprzysięgli, i nienaruszenie one dotrzymać d/, zachować na Seymie Warszawskim Pacificationis obowiązali się, a potem przez solenne Dyploma nasze, iedno

e/ na zieździe Walnym pospolitego Ruszenia pod Sandomierzem między Nią Jana zgromadzonego. f./ drugie podczas postanowionej generalnej Konfederacyi Stanów Rzeczypospolitej, rzetelnie assekurowali, Że iednak przez fatalne cały Rzeczpospolitej zamieszanie rozdzielone studia in contraria Civium genius, niestrzyżne dyffidencje i praktyki, natychmiast wprowadzone malorum semina, zapalony przez Domowy wojny, Jurium Majestatis Nostri i wszystkich praw i swobód z fundamentów wywrócone, postronnych potencyi wprowadzenie & sceleris w tej zacnej RP nieslychane detestandorum actum attentata, przyszło nam invitis ex irrefragabili necessitate z państwa RP miejscem tylko, a nie sercem ani affektem, oddalić się. Teraz zaś z dyspozycyi Boskiej, za którey wszystkich państw y głów ukoronowanych sortes zawisły szczęśliwie zwyciężywszy wszystkie adversitates i od tey mitey oyczyzny ad vota publica Obóz nasz powróciwszy gdy uważamy nieprzygasłą i nieprzerwaną Panów RP przy dostojeństwie naszym przez poparcie Generalnej Konfederacyi Sandomirskiej żarliwość i serce

otwarte szlacheckie serca, i iako się znaią synowie do Oyca, Elector & Populus
do Nas Krola i pana swego, choć w tych ciężkich okolicznościach, gdy nam przyszło
poniewolnie dla przyimowania ludzi Naszych auxiliarnych, Dobra Ziemskie
dziedziczne consistentiami onerari na 6 miesięcy Zimowych ad ultimum
mensis aprilis ~~tego~~ roku teraznieyszym. Co wszystko iako wdzięcznym
(mod 173), przez przypis na stron. Co wszystko tak wdzięcznym i pełnym
Oycowskiey miłości sercem przyimuiemy, & ad immortalem liberae gentis
gloriam przyznawamy, tak chcąc i pragnąc aby to wolne Krolestwo, w nieo-
kraiowanych wolnościach swoich bezpieczne zostawało, praesenti Diplomate
nostro stany Rzeczypospolitej quam firmissime upewniamy, i ubezpieczamy
iż nietylko, Civibus paternum chcemy zawsze świadczyć amorem
& Legibus reddere honorem, ale oraz assekurujemy, iż teraznieysza
ludzi Naszych Cudzoziemskich lokacyja, podług przywileiu Kazim. W. Antec.
naszego w Statucie Korony wyrażonego, niema isć, ani trahi powinna
in ullam sequelam tak iako Libera Respublica nullis unquam
Regibus tributaria fuit: dla czego że wszelkie prawa wolności swobody
Praerogativas & Immunitates dobr Ziemskich Dziedzicznych, tudzież
Duchownych i Krolewszczyzn secundum renovata Gal. Conv: przez teraznieyszą
9/ walną radę, skutecznie dotrzymamy, i nienaruszenie zachowamy, tak
przeszłe Dyploma nasze iak i nayświeższy KK & Pol. Antec. naszych
ponawiaiąc fidem majestatis nostri, eo nomine invadiamus,
a oraz deklarujemy, że te wszystkie nasze Auxiliarne iako nayprędzey będziemy
mogli, indilate do Saxonii wyprowadziemy, i po skonczonym da Bog
Traktacie, więcey ich ~~na~~ in viscera Regni wprowadzać, i sustentamentu
pieniężnego i prowiantowego potrzebować niebędziemy, i żadney nowey
woyny quovis colore et pretextu, inscia & inconsulta Rzeczpospolitą, podnosić
niebędziemy, ani nowe iakie foedera cum vicinis stanowić, bez woli
i konsensu Seymowego, i cokolwiek ex illicitis avulsis ~~Regni~~ Rzeczypospolitej
za tuszę i pomocą Boga Rządzącego, z tych nieprzyiacielskich rekuperujemy
tedy to według przysięgi i powinności naszey Krolew. iako to [illegible]

tey Rzpltey oddamy; i w krótkim czasie seym walny z stanów Rzpltey statu
integra & illaesa generali Sandomiriensi Confoederatione ztoczyć przyrzekamy,
(Uwaga Jak on się trzyma konf. Sand. – wszystko przeciw niey co nieprzyiaciele
oyczyzny ustawy, i wszystko wręcz teraz i na dal mieć chce.
bo ona iego stronę przeciwników:) chcem tey antiquam formam
status przywrócić, i w ozdobach dawnych uti liberam & legitimam
& sui constitutivam ac Dominam Jurium suorum iak nayleppiey
ufundować; i uchylimy od tronu naszego. Salvum Jus vetandi
uti pupillam Libertatis deklarować tak i teraz omnimodam
securitatem vocis activae warujemy: i kiedy Libera et Generosa
(Uwaga / pierwszy to Król sam przez nadaie sankcyą takiemu
prawu, które po dobrze zrozumianym statuta Aleks. wytłumaczeniu.
snadno mogło być obalone:) – civium pectora conjunctis animis
& unita virtute przy dostoieństwie naszym pro celebri Zelo &
fide generalney Sandomirskiey konfederacyi statecznie stawaią
i my ich także in quamcunque fortuna nieodstąpiemy, ani się od
interessów Rzpltey etiam in adversis strzeż Boże casibus & quibusvis
revolutionibus nieoddalimy, które per omnia extrema do ostatniego
życia naszego termina bronić i utrzymywać obowięzuiemy się, wszelkie
zaś przeciwne prawom i wolnościom & veteri statui tey Rzpltey niekor-
respondujące procedury znosiemy, abroguiemy deklaruiąc że integritati
immunitatum tey cney Rzpltey żadnym sposobem praejudicare niemogą
ani powinny wiecznemi czasy, w czym wszystkim stanom Korony Pol.;
W.X.L. i prowincyi inter powołanych iak naybezpieczniey czyniąc
warunek, wszystkie contenta tak teraznieyszego iako & anteriorum
Diplomatum wypełnić & inviolabiliter zachować spondemus a to
sub Ligamento Art. Conv. i poprzysiężonych obowiązków naszych
a osobliwie Nexu Juramenti Nostri Regii, któryśmy podczas szczęśliwey
koronacyi naszey uczynili. &. &. d. 4 Lutego. 1710. Toruń. 13.

w tym akcie pomimo skutki iesz on nieprzyznaie?'

To następuje na nowo wydrukowanie traktatu Conc..

Potwierdzenie wiecznego i Dozwolnego traktatów z Moskwą

Ponieważ Imieniem JCMci pełnomocny Poseł WW Kniaź Dołhoruki potrzebuje po nas i RP. ponowienia traktatów ostatniego wiecznego i Dozwolnego, osobliwie teraźniejszej wojny przeciwko Królowi Szwedzkiemu ogólne zupełnej mocy danej sobie ustnie i na piśmie deklarował i upewnił, iż pomienione oba traktaty z strony JCMci we wszystkich punktach, artykułach i Garantiach, także późniejsze obietnice, Deklaracje i Assekuracje ~~wszystkie~~ dostatecznie wypełnione i dotrzymane będą: osobliwie względem ewakuacji wojsk Moskiewskich wyprowadzenia niedotrwałego w kraj Nieprzyjaciela albo do państw swoich, oddania fortec, dział do Rzeczypospolitej należących, zapłacenia milionów obiecanych na wojsko i w innych punktach, tedy na tym fundamencie i pod wypełnieniem tych Kondycyi na pokazanie zobopólnej i szczerej przyjaźni Naszej i Stanów RP, pomienione traktaty obadwa salva integritate Wiary S. Kat. utriusque ritus Latini & Graeci juxta statum & conditiones których, od prezentes zostawać się, nie tylko powagą teraźniejszego Sejmu Walnego utwierdzamy, konfirmujemy, & inter Sancita Consilii moderni ingrossować i wydrukować pozwalamy, ale też i na Sejmie da Bóg przyszłym, toż samo wypełnić deklarujemy; w Traktatowi Karłowickiemu z Portą praejudicare nie życzymy.

traktat ten 17 [illegible] Grzymułtowski za czasów Jana III. b. nieszczęsny patrz w Szczeli tom XIII p. 96. — (patrz w nim) r. 1686

Traktat Powtórny z Moskwą
w Imię Trójcy Przenajświętszej

Nad tym traktatem [illegible] rozpisał. a Aug II uwolnion swojej przy przysięgach [illegible] który po [illegible]

Drugi traktat zawarty 1704 r. 30 Aug. w Narwie ratyfikowany był dopiero w Lutym 1710 r. który nie był dotrzymanym?

Traktat powtórny z Moskiewskim państwem — w Imię Trójcy Przenajświętszej

dobre to [illegible]

W. wo. i K. K. o. t. i. w. n. — Ponieważ całemu Chrześciaństwu
wiadomo że Korona Szwedzka, bez żadnego sprawiedliwego pretextu upatrzywszy
porę i pogodę kiedy Rz. pol. i Moskwa trudnościami i wojnami
implikowane były, podniosła swoich przeciwko [illegible]. Jakoż i samą nawet
od Korony Polskiej i [illegible] wiele prowincyi i ziemi odjęła i odebrała.
a i teraz król szwedzki pod pretextem zmyślonego przyjaciela z wszystkiem
[illegible], wszystkie nieprzyjacielskie wypełnił sposoby. Nietylko z skarbów
Dobra Królewskie, i Duchowne i Szlacheckie złupiwszy ale też i prawa wolności
polskiej [illegible] się prze[illegible], a fundamenta wywróciwszy
coś większego i gorszego umyślił, gdy żadnych między nimi ~~[illegible]~~ od prześwie-
tnych Monarchów proponowanych traktatów i akceptować niechciał, tedy
Aug II ([illegible]) i cała Rz. obojga narodów, i CJm. Wiel. Kniaź
Piotr Alexiewicz ([illegible]), aby tak [illegible] całemu światu [illegible]
społnemi i złączonemi siłami windykować mogli, ten [illegible] przymierze
społeczne nieprzyjacielowi aż do skończenia wojny postanowili, z strony Aug II
Tomasz z Działyń Działyński Woj. Chełm. z strony Piotra, [illegible] Alex: Golowkin
de Defensivo & offensivo [illegible] niżej opisany i wyrażony —

Art. 1. Kolligacya Defensivo & Offensivo, która zacznie się z potwierdzeniem
obudwu Monarchów, (: wraz z całą Rz. :) a trwać aż do skończenia
wojny z Koroną Szwedzką podług tego niżej opisanego [illegible]
[illegible] prowadzić, obligują się wojnę, ze wszelkiemi [illegible] sposobami, lądem i
morzem jak który z nich być może, i [illegible] fundamentalny, bezpieczny obudwom monarchom i państwom i pokój [illegible]
nie [illegible] — który to wojna nie szczególnym [illegible], ale wspólnym
[illegible] korzyści, tak wprowadzeniu wojny jak i w traktowaniu o pokój, jedno
przyjaciela powodowani, jeden drugiego monarchy interessa [illegible] mieć

Art. 2. we względzie prowadzenia kompanii, wszystkie wodzowie, lub [illegible]
szczególni komendy obojga stron [illegible] się, we wszelakich [illegible]
[illegible] zawisie i kombinować powinni być

Art. 3. Żadne ze stron umawiających się szczególnego z wspólnym nieprzyjacielem
traktatu zawierać nie ma, ani w żadne [illegible] wdawać się Kommunikacye,
nawet gdyby [illegible] lub [illegible] od siebie lub przez pośredników, szczególny
pokój, który strona offiarował, przyjąć go jedna bez drugiego nie ma;
ale jedna drugiej rzetelnie donieść [illegible] wspólnego nieprzyjaciela [illegible], gdy
do traktowania przyjdzie [illegible] obu Monarchowie traktować mają.

Arty 4. Ponieważ Król i Rz. teraz przez nieposłuszeństwo swoim Kozakom Paliejowi sam w dopełnieniu i wykonaniu praw swych, przeszkodę mają, przeto prosza aby mieli o pomoc Cara. dla czego Car. bierze to na się, że Paliy z tym czy dobrym sposobem zniewolonym będzie do zwrócenia forteci miejsc, które w tym roku 1704 w Ukrainie zajmie w ziemi. — i owe Car Królowi i Rz. całe nayprędzey być może a najdalej w przyszłej wiosny kampanii zwróci; — pod warunkiem że Paliy otrzyma amnestyją, jeśli dobrowolnie te twierdze oddał —

Arty 5. Car wszystkie forteće miasta i zamki które w całym Xięstwie Inflandzkim i przynależących do niego ziemiach co kolwiek do Rz. należało i co jeszcze do dziś weźmie i nie dał wszystkim być przez Cara, teraz Królowi Aug II i Rz.tey bez nagrody zachowa odda i ustąpi.

Arty 6. Aby Car przyjaźń do Aug II i miłość ku Rz. okazał, więcej ~~[illegible]~~ niemożności czynienia zaciągów obcego Autoramentu — piechoty 12000 sposobem Cudzoziemskim uzbrojonej, pod komendą Aug II do wojska Rz. (oprócz posiłków w W. X. Litewskiem danych) póki ta wojna szwedzka na fundamencie tego traktatu trwać będzie, z tuszącym dostatkiem tak Artelleryi, prochu, amunicyi, jako i dostatkiem strawy, bez wszelkiej zapłaty od Rzpltey, nagrody, dać obiecuje. —

Arty 7. Lubo Car dosyć wiele dowodów przyjaźni Kr. i Rz. Polskiej oddając licznego i moderowanego posiłkowego wojska, prowadząc dwa albo i trzy razy przez dywersyją wojnę, ażeby wiele kosztów przyjęciem dla Rz. na opanowaniu zamków fortec, jednakże aby tym swoj większy pokazał affekt jako i Król Augustowi II deklaruje Car, po skończeniu tego traktatu, przez posła swego u dworu JKM bawiącego, rzeczywiście dać na Rok 1705 za potwierdzeniem JKM bez odwłoki, pod mocą tego traktatu, wojsku przez ręce JW. Hetm. Działyńskiego woj. Chełm. posła wiel. i pełnom., Rublów na Moskiewską monetę rachując 200,000, co wynosi na Polską monetę 2,000,000, inkludując w to zamówioną podług umówienia z Xięstwem Litewskiem summę i już daną im z tym traktatem 30,000 Rubl. wziąć owe dając od Carskiego posła na wojsko Rz. — która to summa na co innego nie ma być obrócona, tylko na wojsko Obojga Narodów, ma być wydana przy komissarzach moderatorach ~~[illegible]~~ przez ręce tegoż pełnomocnego posła, sposobiąc, aby tez wojsko

na przyszła da Bóg kampanią r. 1705 iako naysposobniey do operacyi woienney przez oś woienne wyiść mogły. Którego woyska Rzeczpltta z W.X.Litem podług postanowienia Seymowego, regularnego i dobrze moderowanego kawaleryi 21800, infanteryi 26,200 R.L. mieć powinna. wszystko takie póki woyna ta trwać będzie, i owszem w dobre znayduiąc się będzie deklaruie się i obliguie Car na każdy rok po sobie, ieżeli w Marcu, gdy woysko na kampanią wychodzić będzie po 200000 Rubl. Moskiewskich, to iest po 200000 sp. które przez nich będą wraz z mianowanego posła Jom. Dziatyń — W Ch. przy kommissarzach Moskiewskich na woysko koronne iako W.X.L. albo przy Królu i całey Rzpltey ⅔ woienne oddawane bydź maią, za które summy rzeczy wszystkie potrzebne Car, tak do Króla iako i Rzpltey tako też y W.X.Lit, przez swego dotrzymania wszystkiego traktatu mieć niepowinni.

Ar 8. A iezeli Król i Rz. woysko tak przeciw będzie ze swoich zamiarów wyrugują tedy obowiązuie się kr. i Rzpl, aż do zawarcia wspólnego z nieprzyiacielem pokoiu, wspólnemi siłami w państwach swoich woiować, i fortece dobywać i każde woyny tamże przenieść, —

w Narwie 30 Sierp. 1704.

Bezpieczeństwo dóbr metropolii kiiowskiey y archimandryi Peczerskiey, tudzież osób wszystkich stanu świeckiego y duch. Rusk. —

kommissya do odebrania Białey Cerkwi, fortec i mieysc Ukraińskich, iako i innych, tudzież y armat według traktatu od Cara wyznaczona według opisu Laudów do Rzpl należące —

Obrona Rzpl. Gdy szwecya dotąd nie przestania się do pokoiu, nieskłaniać się przez pośredników — ale zostawiwszy cokolwiek wszystkich Rzpl zatożone abominabilis desolationis po sobie zostawiwszy vestigia & ruinas ruinarum, i na dal kroki zamierzone swoie nieprzyiacielskie obkłada „z tym narodem, któremu przeszłych czasów zadney okazyi Polska niedała”, tak przyszło się uspokoić niemożemy; zabiegaiąc dalszym ab extra niebezpieczeństwom, tudzież dla zaborów oznacz się od siebie, „ iako sposobu dalszey woyny uchwalone, tak tym końcem komput woyska koronnego seymem Lubelskim postanowiony & iis scripto ad archivum regalowany i determinowany

„ cum certa distinctione et qualitate ejus, w rzeczy samey wystawiony mie-
chciano

(Uwaga żołnierz od 1703 r. niebył wypłacony, żołnierz takiż niewypłacony złamany.) „A że uchwały i podatki tego Seymu skutku swego niewzięły przez co i żołnierz niemógł bydź stały, i w porządku przysposobiony ani proporcionalne siły przeciw nieprzyiacielowi congerowane, a przeto Rzp. niemogła niemogła mieć justum praesidium exercitus, ani tak dobrze zaszkodzone wszystko należyte zostały, przeto stanowią stany w swym porządku po tak cięzkich czasach

Regularnie i punktualnie zapłatę Kwartatowa wojsku koronnemu ze skarbu koronnego ~~Kwartał ...~~ który chcąc nieszczęśliwości publicznej z niezgody niepłatnego wojska pochodzące ~~Oyczyzny~~ Oyczyzny wyprowadzić, bez preiudycyi Seymu który, iak nayprędzey Aug II obwieszczał się zwołać, postanowiono

1. Szczególne całkowite dobra wszystkie Królewskie Duchowne i Ziemskie bez naymnieyszego wyiątku kwartatową do skarbu wnosić mają.
2. Co grosza od wszelkich towarów i wszystkie płacić mają
~~...~~ z małym wyiątkiem
3. Myto od rzeczy Bydła w całym państwie prócz na potrzeby domowe placówki, od wołu f 3. od krowy i jałowic f 2, od wieprza karmnego f 2. od skopu f 1. od cielęcia gr 15 o świni gr 12. od jagnięcia gr 6.
4 Depositoria po Miastach, per Leges Antiquiores specyfikowanych cum interposito rigore confiscationis reassumują (patrz Summa Voluminis Legum dla obiaśnienia.)
5 Na wyprawy żołnierza Coll. ze 21 dymów według taryffy 1661 z dóbr ogólnie wszystkich, po fl 240 na rok pierwszy, tak aby po fl 140 wchodziło do skarbu 1go roku a z 6 100 zostawało na żołnierzy przy województwach, na rok zaś 2gi po f 60 na wybiór do skarbu a po f 100 przy województwach na żołnierzy.

gdzie by wszystkie obwody się brać rozróżniano, tam woysk i ziemia powinne suplementować środki swoie wyprawy, w czym officerowie wszelkie wiemi uporządkować grosz umieć —, wszystkie podatków ona następuje cor. 6. (tamże po Generalney wodą 17.. woisk auxiliarnych stosowne do przygotowania Aug II etc

skarbu raz zasługi których w skutku Sejmu Lubel. 1703, pomimo

nawet niewypłacone, odkładaią się do Sejmu przyszłego, ale

aby Likwidacya pretensyi tak żołnierzy ~~ich~~ (całe, i owszem owe aż wypłaty) ~~przynależnych~~ do żołnierzy

(albo ~~nawet~~) na Trybunale Radomskim mogła nastąpić —

Trybunał Skarbowy w Radomiu uformowany na 30 maia 1711 r.

~~[illegible]~~ przed nim był takiż był dawniej 1697 r. był on tym

czym dziś iest komisya Likwidacyi i obrachunkowy formą cięż

(przez ~~wybory~~) tem był raczej sądem administracyjnym —

(Sprawiedliwe narodowi, z zaznaczeniem komisyi skarbowej z Sejmu

nadaty do niego Likwidacyi zaległych podatków, skargi na poborców

w spólnego wolnie tak rozległego i tamże wszelkich, skargi na żołnierzy

o wspólnego wolnie nadużycia, co do karności wojskowej zbiegów

tych którzy pieniądze na wojsko pobrawszy ich niewypłacali i t. p.

Hiberna zaś Zimowy dla woysk koronnych i Rz. komisyi do iej separacyi

~~[illegible]~~ postanowiona — hiberna zr. 1709 z obrachunku i skarbowy

dla dyrekcyi tylko do 2 lat zawieszona

Opisanie Milicyi Regularney cum disciplina militari

Woisk Koronnych —

1° Stany zapewniaiąc w całej mocy regularnej wszystkie wypłaty

z nowej niniejszym nadużycia wojskowe i z stałej, porcyi

koniej skarbu, (których niema we prowincyi, a liczą się) ustawy, kontentacyi

i alias bądź rozwiska nadużycia, zwalniając się na uchwaleniu

dostatecznych podatków i onych do skarbu koronnego wniesieniu

aby taka płaca wojskowa regularna i punktualnie co kwartał

dochodzić mogła takiej armii Rz., przeto ponawiając prawa karności

wojskowej, że powszechną zgodą na wieczne i polowne czasy i na stanie tych

zacnych i ogromnych narodów, przyimujemy za prawo i porządek, zadnym

wyiątkiem i sposobem nieodbite, aby odtąd żołnierz na woie y przykład

porządnych królestw i Rzeczypospolitych cudzoziemskich, czy de proprio, lub w ciągu

niemieckich, lub na sposób polskich, albo węgierskich albo kawalerii

jakimkolwiek tytułem przystoynych, płacąc każdy swój tylko całe w stanie —

1° i nowych [illegible] komisyi Lubelskiej uchwalone w krótkim [illegible] naywyższych

ekonomii i sprawy —

„za same tylko siano, sieczkę i słomę zyskiwą, i 2 garce owsa na konia którego
„przystawie szeregowego rachując od godziny do godziny po 6 groszy, żadnych nie
wymagiwać podwód, koni wołów, ani iakim kolwiek pretextem prowiantów
tylko za pieniądze, ani trzydniowych ani na Pisarzów, lub Deputatów
gospodnego lub kołowego od Młynów, niewyciągając, ani żadnego karmienia
komenderowania i wstaw, tak w stanowiskach iako i w przechodach nie
uzurpując, i na to tak z Oficerów iako i stanowiska, których Officer
Namiestnik albo Komendant mając kwit de satisfakcione powinien
odbierać" (Kwartalnego mostowe chorągwi miesięcznie.) +
„A iżeby czy to Chorągiew, czyli Kompania czy Regiment czy Dywizya
kwitów nie miała, tedy z zasługi onych skarb Koronny przy każdym kwartale
płacy wszystkiej, za złożeniem Regestrów, poprzysiężonych posessorstwa
koni, wrócić i zapłacić powinien — a rotowrzony kwit Possessorów pro
prosoluto potrąci" —
Że zaś Regimentarze przystawowych uprzywilejowanych i nieuprzywilejowanych partyi
wiele nadużyć gwałtów i rabunku popełniali czy to sami czy ich
ludzie przez to, dozwala się ich o wynagrodzenie szkód do sądu pociągnąć
w końcu opatrując dobry porządek ustanowią aby więcej nie Rotmistrzowie te porucznicy
swoi przy chorągwiach ~~rozstawać~~ swych się znaydowali, a ieśliby którym nagły
wypadł przypadek aby to czynili za wiadomością ~~Hetmanów~~. pod karą
amissione szarży i żołdu — warują się rozszerzony wszelkie
nadużycia —
O Kryminałach, kupach swywolnych — i Regimentarstwach wolontarskich
dywizyi, tudzież uzurpacyach cudzych dóbr, Honorów i Chlebów tak
w Koronie iak i WXL —
„Że w tak przeszłym zamieszaniu naybardziej mała publica
accrevant kupy swywolne i Regimentarze wolontarskich dywizyi
którzy rozpostarłszy się na wszelką swywolą pro libitu suo bez listów
naszych przypowiednich & sine authoramento Rz. Partyie swoie
zebrawszy, exclusa omni Legum reverentia & postposita

Reipublicae authoritate różne bundy robili, albo się z układy Hetmańskiey
wytamawszy po Polsce Węgrzy i cało we zawojowanym kraiu
grasowali i Talialami swemi ciężkiemi a nigdy w wolnym narodzie
niepraktykowanemi extorsyami i dymowemi porcyami usprawami
i wielkiemi exorbitancyami dobra Ziemskie Duchowne i Królewskie
per calcata Jura Cardinalia aggrawowali, kontrybucyami nieznośnemi
obciążali i one wyciskali, y kommissoriaty sobie more exotico
wystawowali i na zniszczenie wspólney matki Oyczyzny przez
niebezpieczeństwo nastąpili — i na [illegible] gdańskiey Ryskiey
Królewczyzny i innych skutki szlacheckie ze zbiorem [illegible], skarb
bydła zabierali, dobra miasta i miasteczka Zamki i dwory
niszczyli, zaieżdżali, palili, osoby szlacheckie i Senatorskie [illegible]
jeszcze sekwestrowali, i w niewolę zabierali i w swoie ręce oddawali.
Acta publica Regni & archiva cum suis depositoriis psuli, i po
drogach publicznych różne excessa i wiolencye robili, non profanis
non sacro abstinentes, gdy kościołom i świątyniom Pańskim nie prze-
puszczali i w klasztorach mury i fundamenta łamali, depozytów
szlacheckich szukali, one gwałtem dobywali i zabierali; mordowania
zaboystwa i inne tym podobne, kryminalne występki przeciwko
osobom czynili tak że nulla publica, nulla domestica securitas była.
Więc żeby złym do dalszego złego, a dobrym do [illegible] na takie
impunitatis niezostawiona się droga i zabiegając dalszey ludzi takich
swawoli i niewinney oppressyi in libera & [illegible] Republica
tych wszystkich z wspólney amnestyi exceptowani, pod surowość Konstytu-
cyi generalny Sandomierski i innych
bez względu na forum poddani — i w tym w ziemi podać powinny
wszystkich takowych excessów —
od takiey odpowiedzialności są tylko ci wolni, którzy zawarci są
w ustawie „Ubezpieczenie stanowska" t. d.
Co do tych natura i ci którzy po oddaniu się Aug. II. za spólnie, cudze substancye
i dobra naieżdżali, odbierali, skarby sobie pod pretextem cudzych
kaduków, i konfiskacyi ob usurpatore Korony naszego rozdanych
usurpowali, bez sądu i prawa bez konwikcyi legitymis possessoribus
wydzierali: ~~po~~ i żeby dla przykładu surowo byli karani.

Także i ci którzy Libertacy, kwarty, ustawy i inne całego bydź narodu
nienaruszone extorsyje wybierali i assygnacyje uzurpując sobie władzę
Hetmańską i Regimentarską dawali
Ci którzy Dobra za dekretami trybunalskiemi przysądzone i poddane Ludziom
RP zajeżdżali, także i ci którzy różne expulsyje attentowali Dobra i
Starostwa de facto i gwałtem jakiem kolwiek bądź sposobem i pretextem
odbierali, — aby Sądy takowe Kwarty bez względu na żadne cognitiones
Juris, albo inne dylacyje, i interpretacyje
A lubo prawo 1609. zakazuje ipse privata autoritate chorągwi podnosić
wojsk zbierać, a kupami chodząc szkody tylko czynić, a tym bardziej zniepoko-
jeniem Obywatelów tyranię albo do prostu ludzi za granicą, wiono wolę Naszą
i cały RP przeciwko prawu facto chodzić, a wszyscy w 8 tygodniach
się sami stawić przed Sądy Konfederacyi Generalnej — czego gdyby niedopełnili
za nieprzyjaciół Oyczyzny albo turbatores Pokoju pospolitego deklarowani —
a żeby się to na dal nie praktykowało, tedy takich grodowi Starostowie
i Sędziowie mają chwytać i na wieży sadzać — albo przynajmniej
bez wszelkiego osoby respektu (to wymierzono na Leszczyńskiego) i owych we
wieżach osadzali & Juriam i nieodwłocznie exekucyje czynili, tak
jak prawa Oyczyste na tych gwałtowników pokoju pospolitego sądnie
Legum, infamiae, colli, confiscationis Bonorum, liberae captivationis
& inviolabilitatis Capitum już dawno postanowiły. —

Immunitas Dóbr Duchownych Ziemskich & Summaryus Królewskich

Że względem zaszłych nadużyć i extorsyi przez tych ich uprzywilejowany
ustawić mają wszyscy pospolicie prawo upominać się Juris
Krzywd, Oblikownych wynagrodzenia Swoim się obowiązano, karny
prawo jako w reakcyi.

Skarb Koronny. — w przeszłych nieszczęśliwościach Skarb przez wszystko
intruzów uzurpatorów, ~~wszyst~~ si et raptores tanquam communi spolio
utebantur i wszyscy prowenta RP privato & enormissimo usu zabierać

i na prywatne swoie obracał expensa. Żeby więc przychodźnie tych
osob i dobr ukarać, żeby skarb wprowadził przez nich niegdyś więcej ... [illegible]
Instygator w trybunale skarbowym i koronnym ma pozwać, i tych
ktory ... [illegible] mimo kontrakt co rocznie zawarty, wydali
wszystkie zaś poprzednio ćwiary na skarb koronny ... i z ... ustaw
publicznych przeszłych Rad, Zierdów i koronnych ... Lwowski, Podolskie
a pod niebytność Podskarb. W.K. ... niewypłacona, propter insuffi-
cientiam & direptionem percept, przeszły tryb i skarb Radom wyłuszczyć
i podnieść, tak żeby z tego tytułu podskarbi nie miał obowiązku
... przed stanami zdawać, a summy pieniężne w czasie niebytności
podskarbiego ~~do skarbu~~, ~~dla po~~ powierzane różnym osobom do wniesienia
do skarbu, od tych należały odbierać i spowiadać – tryb. skarb. Rady [illegible]
z ktorym ... Lwowskiej i Lubelskiej były powierzone które skarbu
... – dla zinformowania o ... na przyszłym sejmie.
„Warujemy zaś sobie ante omnes alias rationes zaległą pensią letnią
„pensyą względem Ekonomii Nowodworskiej albo Tyszowieckiej vigore
„Constitutionis 1654 nam należącą, to jest roczne summy 20000 zł
„... computando, i W. podskarbiego W.K. ad refusionem obligando –
a ponieważ ex vacantibus iuż my odebrali in recompensam Starostwo
Kozienickie tedy in futurum skarb Korony od płacenia tejże pensyi wolny
deklarujemy."
Że zaś prowenta Celne ~~[illegible]~~ i owe do wielkiego przyszły uszczuplenia
przez wymyślone Libertacyje, prowizie ... i w ... ...
pozmieniane, ... Cła prywatne i grobelne, także mostowe i inne etc.
abusa, znosiemy a skargi ... do Instygatorów należą, aby ... ...
Że zaś od 1. ... b.r. dopiero nowe Cła będą wprowadzone, aby ktokolwiek
przez granicę towary przyprowadzał, deklarował one pod przysięgą ilości i
wartości, także ... się ... ...
Stosując się do konstytucji 1565 Kupcy i ... mają ... wyznaczonemi ...
towary prowadzić, a przeciwnie ... tam i ... towary prowadzić mają ...
opowiadać w Warszawie i Jordanie, i od nich ... pod konfiskatą ... i
o mieszczanach Toruńskich ... –
Na ... i ... pogranicznych ... i ... ... ale ...
niemają ... poborcy Cła od kupców ... ...
... w dobrach wszelakiej ... w R. K. jest ...
... , przeto ... ... się ..., pod
karami prawem przepisanemi –

Skarbu Winne prawami opisane niemogą z Skarbów bydź przeniesione na insze żadne miejsca, ile aż do Dworów Szlacheckich zkąd kupcy nabywać się od Cła sprzedają je, – tudzież nikomu do Węgier niewolno po wina jeździć tylko na Składach uprzywilejowanych od Węgrów złożone kupować Cokolwiek zaś Skarb Kor. Summ gotowych, pod czas bytności Saskiey w Jaworowie i dla komisji Liberacyi Lwowskiey i na inne expensa i t. Expensy Szwedzkie i Litewskiey wszystkie Cudzoziemcy podług postanowienia Gener. Konf. Sandomier. in fidem publicam zaciągnął, to iluż pro rato dato & grato przyjmuiemy, salvam eius compensationem z prowentów publicznych vigore documentorum producendorum circa futuram Calculationem należycie zachowuiąc. –

Ponieważ zaś tak wiele kontrakty o Dochody od Skarbu przyięli niemogąc i podwoyne pieniądze od Miast coroczne należące na to niedochodzą – tury żeby prowent ten do Skarbu odpływał, postanawiamy

aże moneta przez abusus podczas zamieszania Rz. in immensum wyniesiona cum praejudicio Boni Publici & privatis, przeto Podskarbi K. ma publicznym Instrumentem do którego iest upoważniony Redukcyią monet sine intermissione powinien kontrować, i one ad certum et justum pretium redukować. – (Złote to są gorzy dla Podskarbiego)

O Legacyiach do Dworów postronnych do Sapieżyn, zwłaszcza umocowanie za partykularnie summie wszystko na Dzikowieckim za Aug. II.

o innych zaś niemówi gdzie i kogo wysłać, tylko tak ogólnie:

"drugie zaś poselstwa albo ablegacyie przed serio examine przez przytomny natenczas Senat i Ministros status, także umówionego Marszałka Gen. Konf. Sandom. & cum Deputatis Stanu Rycerskiego z każdym debitem i Konfed. Gen. ekwiwalent pro ratione & exigentia Interessów publicznych expediowane niezmieszkany, którym Ministrowie koronne, W. X. Lit. z wspólną ostrożnością należyte instrukcyie formować będą. I żeby sobie nie nad nie żadnych postronnemi traktowane nieprzewodzali & cum singulari fructu Rz. funkcyie swoie odprawowali i relacyie dalszą na przyszłym Seymie in facie omnium ordinum oddali, w czym się uchowaj Boże, Rzeczypospolitey nieuważ alienationes & avulsiones! –

że zaś Szembekowski Kl. przed lat 4. godnie w Berlinie obserwat przy *(co legacyie)* Aug. II ("ale i zupełnie odzowić impresy") – kiedy mu naznaczony rezyd. od prowadzony summy na porzmienną Legacyię to iest 3000 talarów ze Skarbu podnieść dowiala – a nadto wskazany pamięć, iż względ na iego zastąpić wyprawiązia się *(aktualność zastąpić inego dokładnie)*

Pozwolenie dalszej rezydencyi Nay. Królowej wdowy ze [illegible] —

Sprawa Elbląska, iż Szwedzi wprowadzili [illegible], niedopłacone podatki na [illegible] tego miasta, przeto na tym też same podatki naznaczono [illegible] aby

Uwaga wyłupano nastąpiło — (nie tym pod Stadkami [illegible]; samowolnie [illegible] prawo narodu czy tylko Aug II Elblągiem nie dotrzymał neutralności Elekt Brand.: gdy Aug. wypowiedział wojnę XII Szwecyi, czy tylko Elbląg niewykupiony nie został [illegible], dla utrzymywania Elekt. w tej nadziei że go przyłączy do swych krajów — to Aug. chciał od swojej odbierać części [illegible], a swej [illegible] nie umiał zapobiedz [illegible] [illegible] na świecie?

i za to jeszcze [illegible] otrzymał nagrodę!:)

Sprawa Elbląska, obstawanie zadecydować [illegible] delikatnie, ale nie wyznacza terminu, wiedy i całe [illegible]

Kommissyei ~~Sprawa~~ Gdańska Chcąc zgasić najdłuższą podnietę zemsty wojny Magistratowi gdańskiemu postępku przeciw nam (Aug II) i Rzeczy (uwaga w tym delikatnie Rzecz. pospolita dla formy przyrzeczona, bo w istocie sama Konfed. Sandom. nie mogła być cała Rzecz. pospolita — a jeśli tyle miast i osób stanowiło tak „Rzeczpospolitą" nawet większość w tych czasach, August tedy wszystkich imieniem przyrzeczeniem ono do siebie tylko ~~[illegible]~~ a siebie czynił ona nawzajem, — i co ~~[illegible]~~ ona najważniejsza ręką podali się z niego wszystkim, a lekceważył się marszałek Konfed. Sand., kilku ministrom, hetmanom, i rzadko [illegible] mostu [illegible] przez wszystko szlachtę, — bo dlatego tylko [illegible] wprowadził aby w postępowaniu te szlachty utrzymać.) — także opuścić [illegible] publiczne (i całe starannie wyszukane były [illegible] do potępienia przeciwnych stronie.) i przywłaszczone tak duchownego jako i świeckiego prawa, osobliwie

1. violentas occupationes in alienis fundis usurpationes & extorsiones, windykować — Decreta et Juris Partium controversis tak ob [illegible]
2. & contumationem tego magistratum zaległo do Exekucyi przyprowadzić —
3:4 Ut [illegible] morskie [illegible] do [illegible] uporządkować; przytem co do Handlu, wag i wartości [illegible] doskonały porządek gruntownie postanowić (co znaczy to ogólne wyrażenie?) — wyznaczona tedy kommissya, z [illegible] szczególnym [illegible] to 25 [illegible] i dać im moc [illegible] wszystkich spraw i injurias publicas. czyli zależą na [illegible], czy nie, mają summaryczną i exekucyjny proces [illegible] i wyrokić —

i odsyłanie do Exekucyi przywiesi — bez względu na żadne cokolwiek excepcyje
sive allegationibus, in contrarium. — (to tyrańskie koronnej władzy były
oddaleniem inkwizycyi pod tyranią:)

Kommissyja Toruńska przypomina sprawę (miasta) toruńską w. 1667. z [illegible] —
gdy prawom zakonnym przywilej pogwałcił, i fundusze kościelnym przez ustawami
i innych krzywd przemieszczeniem, także w czasie wojny szwedzkiej,
wydanie funduszom depozytów i zbór płaskowany wydane im z pensyi Dybowskiego
pewnych prowentów, i ks. Sob. Ruskiej przekupowania — wyznawa ta nowi
kommissyi podobnej Gdańskiej z 31. stycznia porażony wyznawa sprawami i powoływana
Gdańskiej, (Sąd inkwizytorski ne pomszczenie się za niesłusznie przy Aug. II.)

Artyleryja koronna na nią dla pomnożenia funduszów w sile 50000 zł. z skarbu
uszczuplenia się — mowi „tylko aby ta Ekonomia miasta naturyle expensa — y
i oraz w pole wyjść mogła." —

Deputaci do Kwarty celem obliczenia i podwyższenia zaległej kwarty
i innych podobnych funduszów. —

Akademia Krakowska dla zniszczonych dóbr wolne są od kwaterunku i ciężarów
wojskowych. (Cieszyć się o dobrach niegdyś o zasiłkach)

Klasztory, potwierdza przywilej — klasztor konwenty podpadające pod prowincjałów
polskich aby zatrzymane miały swoje przywileje, a osobliwie Trzebnickie klasztor
posiedzonych król Aug. II u Cesarza byłaś —

Miasta, Krakowowi przywilej potwierdza, wydatki wszelkie bonifikowani w podatkach
przyszłych obiecuje,
Warszawa nowa i Stare miasto zrujnowane ogniem powietrzem, exekucyami i
kontrybucyami — dawne przywileje potwierdza, a nadużycie wszelkie pod karą
[illegible] lub grodzkie poddaje, oraz wszystkie przeciw Żydom i dyzunitom
do skutku doprowadzić poleca —
Lwowu, Poznaniu, Gnieznu, Lublin, Sandomierz, Zamość i innym zdolnych prawdy
decus & nervum Rz. mianowała, gdy teraz w niwecz obrócone i spustoszone
zostały, tedy aby do dawnej porze przyjść mogły, przywileje potwierdza
przy przywilejach dyspozytorium ich zachowania, i aby żadne zbiegostwo
nie wdzierały się innych składów czasowo i stanowi — co wyczytajmy na
Regimentarze, mają mieć bonifikowane w likwidacyi; — a Lwowu ma
oddać na przysz. podatki [illegible] Lwów [illegible] przez [illegible] Małopolskiej
zapisane, a na potrzeby [illegible] obrócone. i Częstochow od stawania
kwatery uwolniony —

Sukurs Ludziom głodem ginącym — na sejmik dla ciał zapomnianego
Lwowskiego wysiężę.

Supplement ~~Lauum dep~~ Decissa deputackiey do Boku naszego

Ponieważ od czasu Seymu Lubelskiego Rejestru Deputatowie do Boku naszego naznaczonych, iednych śmierć, drugich odmienność wierności ku nam ~~[illegible]~~ i nieudolność zkrzeradzi wyprawiła, więc żeby tenże wczesnych i dobrze szykownych nam nagotował się komplet, na miejsce humanitus & civiliter mortuorum do tych którzy przez Sejm Lubelski będą mianowani, dokąd się in candore sua utrzymali; bez dystynkcyi prowincyi in Communi przydaiący:

Ktorzy protokonowiczem Refdu — było ich 34, a Lubelskiemu — 86 takiemu było.

Krzeckiskiego — Arcybiskup Gniez.
Gen. Brominskiego — Podk. wyższ.
Lund. Obodzkiego — Litew.
Godlewskiego
Załuskiego
Rwiszczyna
Bielinskiego
Domaraskiego
Węgrowskiego
Węgrzynskiego
Drzewskiego
Stanisławskiego
Szydłowskiego
Zawiskorzyskiego
Lasockiego
Wolskiego
Nakwaskiego
Dziwulskiego
Rys ~~[illegible]~~
Rostworowskiego
Karwowskiego
Jaworskiego
Olszewskiego
Lechiczgo
Stockiego
Grota
Kieblinskiego
Żyłowskiego) (synowie
Drewnoskiego) grodz.
Wolskiego
Tarło
Dunin
Rogowskiego

uwaga Recess generalny konf. Sandom.

Kiedy więc tym sposobem ocalenia nastąpiła i każdy wszczególności mieszkaniec kraju ~~mogł być tych~~ który Aug II niebył przychylny mógłby być tych, przed się powziąć, zniweczony — wypadała Królowi i konfed. — sobie pochwała zapisać, i wiernych wynagrodzić. Więc pochwała, kierując one za tako, i pomocą Boga naywyższ. cokolwiek podług przysłobliwych obowiązków do dawnych Pana i zwyczaiów należało zupeł nie odnowili, utwierdzili (w ąst powróceniu Aug II na tron) i wykonali & internam quam externam securitatem (przez wyjednanie wszystkich prawnych wsiąg i komunii) i zgodą między Panami (ktory tą konfederacyą gt. Sand.) konfederacyą, iak nayleprzy ugruntowali, gdy tęż samą generalną K. S. na zupełność wiary S. Katol. utrzymanie marszałka rokiego, podwignienie wolności przyprowadzenie ad antiquam orbitam połamanych praw, ulżenie wszystkich ran publicznych i całe nay dofundaliza RC uspokoienie (wdespotyzmie) i wszystkiem domowym rozruchom zabieżenie, in eodem durante robore & non interrupto vigore pod dyrekcyą Marszałka Konfed. Sando. ~~[illegible]~~ w dalszy czas odkładany. (i te pochwały connive de zaiora Denhofowi MKS.) nieprzejudykuiące nie Seymowi

Walnem, który stanie chciał Confoederatione stanom Rz. złożyć ~~[illegible]~~ przypisanemu.

dalej następuje pochwała Drahoffa Mar. K. G. za poświęcenie całkiem był — August znowu darował, ale to była dla niego „nawet nowi życie i wrócił swoje saluti publicae i dla Dostojeństwa Naszego chętnie i ochotnie immolował — tak i Aug. II pragnie wynagrodzić te wielkie Denhoffa zasługi; ale tylko nie swoim kosztem, ale skarbu Rz. do którego przyrzeka, gdy po Bogu wszystkie też inne łaciowe intentia odkłada do Sejmu przyszłego, — tylko swoim stronnikom przyrzeka opiekę i wynagrodzenie, ale sam nic z siebie nie czyni; wszystko na koszt skarbu, dóbr, lub nadań do tych obojga przynależnym które z funduszów Rz. wydać trzeba ale wszystko na przyszłym Sejmie, — których gdy nie mógł lub on nie wypełnił, obietnice te rozpuszczał się — i on małym kosztem swego dopnie. Ci stronnicy Aug. II byli Radziwiłł ~~[illegible]~~ wojewoda: 2 Ci [illegible] Czerniński, kasz. kiowski Liniewski kasz. wołyń. temu 60000 zł. na dobrach [illegible] przyrzeka dekretowanie na przyszłym Sejmie Chazary Mieczyński podsk. ~~Kadewny~~ 100000 na ~~[illegible]~~ Starostwie Korzystnym dać obiecuje. — Karol Oborski star. Liwski przybiera wdzięcznym dobrach Kroczynie, Adam Dorengowski Woi. Instygator. — Rostowie Sandomiersz Karwicki Cześnik Sand. Tarło star. Radomski Zielinski pisarz Nowogr. Łępowski i Bromirski, Bogucki komor. Sand. zaraz także do przyszłego Sejmu, Jan Hindorf Cześnik Nowogr. Gen. Maior wszyscy ci żadali wynagrodzenia, miało obietnice, — „a że Kazimierz Woyszy. Goły i Aleksander Magnuszy donieść będzie dobrze zasłużeni Nam i Rz., jakoby w dobrach swych & intra Regnum nie byli całe, tedy i tym protekcyi nieodmawiamy wszelkiej ich bezpiecznie starania mieć będziemy — wybadanie, co się stało z legatami Małżyńskiej i Bidzińskiego — Lanckorońskiej podkom. Podolsk. — Grembeka, Wołodkiej Dublewicza przez Pracy do Sędziów — odkłada się do Sejmu. Czerniński kasz. Małogoski otrz. dawno swój Ammunicyi na potrzebę ~~Artylery~~ koronnej pozostałej i protekcyi jego będą na przyszłym Sejmie zaspokoiemi tudzież protekcyi Ludwika podskarbi podolsk. —

Sancita W. X. Litew. na walney Radzie Warsz.

Od 4 febr. 1710 stwone i postanowione.

Zostala woysko W. X. L. Kompletnem — Alem pomnozenia woyska i tego ciez bydzego zaspokojenia, zarazem wedle l. podymne po zł. 16 z dymu kazdego bez wzgledu na rozne dobr. — podatku z Antonin 1703. ustanowiony a niepobrany, mo ijak nie zostal, owiec a to z sum na Elbing a gdy ten byc mial byl wyklarowanym W. X. L. wyrownany z niej co na nie przypadnie, doliczy. Ozopowe i Szelęzne za 600,000, Hetmanowi Cosillowi w administracyi dale oddam l. wk. — na woysko przeznaczajac pogłowne Zydowskie Tatary i z wspod wrzenni Jurisdictiami mieszkaia Cz... i ... stale pogłowne —

Warunek od woyska W. X. L. ten sam ktory jest dla woyska koronnego pod tytulem [illegible] ... Milicyi Regularney ... Disciplina militari.

W. W. Koron. —

Rassumpcyi Trybunału Skarbowego W. X. L. we Wilnie pod X. ... Skarbu ... Kanclerz W. X. L. i z Hetmanem W. X. L. recobli ... wszystkiey przed nowym Koronny ~~...~~, y a Xiaze Czartoryski podczaszy W. X. L. poniewaz przed Deputowanemu a Statibus na ... Zrodla do kalkulacyi z administracyi prowentow Skarbu W. X. L. produkowal nie mogl dokumentow autentycznych mając one na miejscach powietrzem zarazonych zostawione, submitowal sie iednak deducye to, iako wszystkie prowentow Skarbu W. X. L. z administracyi swoiey in usus publicos obrocit, aze pomieniona kalkulacyi do przyszlego Seymu ~~...~~ odsylamy; cavendo oneroso ad interim omni modo ab omni impetitione Securitatem." „Ci iednak ktorzy pod ... Skarbowe Szlachty depaktowali, adcytowani in quo vis foro odpowiadac powinni." —

Reszta uwagdania ta sama co wkoronie pod tytul. o Kaymicatum, Regimentarz etc.

Na miejsce zrzwanych Sędziow Grodzkich w ... powiatach maią obrać inszych do Sądow Fiskalnych —

Immunitas dobr Naszych stolowych Druhowa i Ziemsk... —

Lokacyia W. X. L. woyska, tylko na dobrach hibernowych mieścić się powinna, a ze rozciągniętą iest samowolnie i bezprawnie na wszelkie dobra w W. X. L. przeto się to cassuje, i wszelkie nadużycia ... niema ... się uspraw...

Kassacyia dwoch trybunałów ostatnich W. X. L. pod niebytność Naszą sądzonych.

Osadzone w W. X. L. dwa trybunały v. 1708 i 1709. poniewaz sprzeciwiały się Juribus Maiestatis & Sanctitis konfederacyi zaczem te wszystkie Akta

i Dekreta Trybunalskie, iako też Dekreta Ziemskie Grodzkie in eodem spacio zapadłe
iako żadnego waloru nie maiące, mocą teyże konfederacyi actualiter kassuiemy i
anihiluiemy. i z ksiąg eliminować przystoim Trybunałów zalecamy
Wpisywanie zapisów, na Trybunałach grodzkich i innych subselliach
uczynione, transportowane do przyszłych Trybunałów podległych są pod
Imieniem Naszym być powinne, za którym przeszło swoy walor i
ważność mieć będą. – A pisarz Ziemski Trybunału, i kancellaryi od tego żadnego
dalej i kosztów pretendować niepowinni. – A gdzie iuż Dekreta między
stronami zapadły ouczynik lub vigore tego postanowienia nullitati sub-
iacent, iednak strony gdy zechcą w przyszłych trybunałach albo
ulterius beneficiis Juris, których iest strona w sądach zaczęta ex juris
partium controversiis experiantur." —

Uwaga. takie Reakcyia na czyny prawne zachowane iest stronniczym
despotyzmem, a zamiast kraj uspokoić po tak strasznych klęskach
stronnictwo ie – ludzi zawichtała, interessa iuż oddane [illegible]
oddała, i te nowe niesnaski na kraj sprowadziła, które duch
partyi i absolutyzm idea za oręż chwycić mogą, – tym
straszniejsze z obok wszelkich instytucyi konfederacyja Sandomirska
ciągle trwała, i od 1703 r. do 1710 i dalej miała istnieć. –

Circumskrypcyja Skarbu WXL. – aby nie opłacone cło na granicy
w żadnym podległym punkcie kraiu urzędnicy pobierać niebyło,
trakt graniczny winien kupców zatrzymywać od tego zadwrzenia —
obsługiwany na prawo wieżąc do sądów. i. Trybunałów, i Skarbo-
wego. —

Zaś aby ani tyś ani niewinny w WXL nie był urzędnikiem którym,
gdyby który był takim podskarbi WXL odpowiedzialny za to

O glejtach, Listach Zaręczonych i upominalnych WXL aby obywatele
uproszeni dalekim do Króla turbowani niebyli, mobyli zachowany
porządek iaki ułożony, na infamie za Dekretami mere kontumacyjnemi wyprosiłe
pieczętane glejty i inne pisma wydawać może, od których [illegible] staw
talarów 3. od listów, tal. 2. a od Marszałka i tylko podwójna za te opłata

Kommissya do odbrania fortec w WXL, Armat i amunicyi

od Cara na usilne [illegible] wszystkich i wyprowadzenia [illegible] [illegible] Sołtykowskiej, wyznaczone komissyi do odebrania twierdz Bychowa Słucka i Stawów, tudzież tam zabranych Armat [illegible] [illegible] Polskich, po wyprowadzeniu swoich ~~armat~~ i Magazynów [illegible]. (Wojsko wszystko ze Aug II zaciężne auxiliares)

O Sołtykowskim przeszłym wojewodzie i powiatu — [illegible]

Rekompensaty gratitudinis za konsyl Sejmu Lubelskiego —

summy naznaczonej Bielińskiemu M. W. K.

Bieliński na Sejmie Elekcyi oyca przyczynił się Cezarowi do obrania Aug II Królem, za to naznaczone miał (niby za podjęte koszta i fatygi) 20,000 zł. konstyt. Sejm Lubel. aprobował do skarbu WXL przeniesione tego dotąd nie odebrał — skarb prosto [illegible] wypłacić — także Jan Wyrzykowski [illegible] 20,000 za prace [illegible] [illegible] przez WXL [illegible].

Rekom. [illegible] Hrab. Ogińskiego H. W. WXL —

Zostawiony dobra Aug II oraz w czasie wojen, [illegible] zaległe tego za przyznane sobie [illegible] 200,000 — na Starostwa, [illegible] zaległą pensyą Hetmańską za lat kilka po 60,000 zł. rocznie, [illegible] Sejmie przyszłym na [illegible] tych [illegible] mocy [illegible] [illegible] —

Rekom. kilku Stronników Aug II.

Radziwiłłowie za legacyi niedostatnie 6000 zł. —

Wołłowicz M. WXL
Starostwo [illegible] podkomorzy WXL
Radziwiłł Marsz. — W. WXL
Wolskiemu, Kotowicz, [illegible] —
} za wierność do osoby Aug II na stracie fortun, osobiste niewole i [illegible] obiecane na przyszłym Sejmie wynagrodzenie.

Ukontentowanie szlachty [illegible] i zrabowanej [illegible] [illegible] Olkienikami. — na przyszłym Sejmie tymże i [illegible] w [illegible] 100,000 zł. [illegible] obmyślenie.

Uwolnienie Miast [illegible] WXL od [illegible] Wilno, Nowogródek Mińsk podług Trybunału —

Rekom. [illegible] wszystkim [illegible] do przyszłego Sejmu odłożony

Zatrzymanie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Chwały Boskiej gdy approbacyi [illegible] [illegible] się niemożna odkładany do Sejmu przyszłego [illegible] zaprowadzonych w klasztorów w tych czasach nieprzerzony WXL było

Karmelitów I. I. I. 3.   Bazylianów I. – 1.
Jezuitów IIIIIIII. 8
Dominikanów I. – 1.
Bernardynów – II. – 2.

15.

[illegible]

Konstytucyie Seymu Extraord. 25 Zaskiedalnego Warszawsky r. 1712. 177

Uwaga d 5 kwiet. —

Wszystkie konstytucyie seymowe wychodzity pod Jmieniem Króla —

Marszałkiem tego Seymu był Denhoff. Hetm. b. W. X. L. Miecznik koronny ten sam który był Marszał. Konfed. Sandomirsk. —

Upatrując potrzeby Rzł. i zadość czyniąc obowiązkowi naszemu in Diplomate Regio na przeszłym walnym zieździe War. Panom Rz. danemu, żeby się za naszego koronowania, chwała Boża, jako i rzeczy publiczne, po przeszłych zawieruchach domowych, i sprawiedliwość święta zakwitnąć mogła, y gdy pokój inszej dawnej formy Rad publicznych a niemogąc za wyprowadzeniem wojsk do pomorzanii pewedzianej Seymem 6ᶜⁱᵉ niedzielnym skontentować desiderio Rzpltej (dla czego) Seym ten extraordynaryjny 2ᵗᵘ niedziel pomniejszy zwykłe solennitatis przeszło nam złożył, który authoritate praesentis Conventus, wszystkich Panów cały Rz. approbujemy i pomyśli onego walnego 6ᶜⁱᵉ niedziel Seymu prowadzony. A oraz warujemy, że to dawnym prawom, i zwyczajom o składaniu walnych Seymów na potem szkodzić niema i nie powinno. ——

Utwierdzenie oświadczenia się Stanów Rz., przy ubezpieczeniu dostoieństwa naszego.

Jako Stany przez Elekcyi, Seym przeszłych dały Lubelski, potem per sacra oscula konfederacyi Sandomierskiey, "nas wszyscy więc za prawdziwy dostoieństwa naszego i wolney Elekcyi tron nasz i uspokoi do nas powtarzać ugruntowały" —, i poprzeni konfed. Sandomir. na przeszłym zieździe warszaw. ugruntowany i nam Diploma libere Electionis utwierdziły (ani słowa o Sucałach) i "wszystkie spiski konfederacyi przeciwne, ewinkulacyi, i przymierza warszawsk: złożone pewnie niebędą zwarte i cokie bądź zamachy, tajne lub inne, in praejud. tiem Korony naszey: i z jakich bądź narzuta Zjazdów i Rad wypadłe, w obecnym violenta Electione & Coronatione hostili, za niebytności wonaty, tudzież pod bytnością naszą ob permovantes naturas rationes inevitabilis necessitatis. Specials jednak intuitu utrzymania. Nas in Solio Regni oytiszone Interregnum in rehabilitionem possessionem & recognitionem incontestabilis Dominii Nostri cassata .. van dstadiensi transactione zrelowowały i wszystko porządnie dla zachowania pokoju domowego i postronnego obwarowały i dokonczyły. —

Uwagi

 179

„Tak i teraz też Stany Rzplitey na tym Seymie bez żadney
przyczyny i rozerwania zgromadzone i złączone dla tym
zupełnieyszego ugruntowania wszystkiego Naszego i ponowienia
dawnieyszych i świeższych między Stanami Rzplitey obowiązków i
żeby wszystkie zgubić i pamięci tych wszystkie molimina, ktory
źle myśląc, albo sobie wszczynać jakiekolwiek rewolucyi płonnemi czynić
nadzieie, z naszą nas za Pana i Krola swego, co kolwiek pomienione
Seymy, Warszawski Lubelski Janowiecki Generalney Konfederacyi i przysięga
Rady walne osobliwie Walny Zjazd Warszawski circa tuitionem Chwały
Bożey Wiary S. Katol. Dostoieństwa Naszego, Oyczystych praw swobod i
wolności i całości granic, bez wszelkiego uszczerbku albo awulsyi
postanowiły i uchwaliły, to wszystko lege praesenti reassumimus,
i chcemy mieć ratum, firmum, & inviolabile rzecz samą
i szczerym skutkiem i approbacyą utrzymaniem, i przeciwko
wszelkim postronnym i Domowym nieprzyjaciołom quocunque
titulo v. praetextu, następującym, statecznie przy Nas stawać
i na zgubę i zwady tego powstać, sub nexu przysięgi i zamienia
przyrzekamy — które firmissima munimenta tronu Naszego tudzież
wdzięcznym sercem przyimuiąc sercem, wzaiem Stanom Rzplitey
fidem Nostram Regiam sub sacramento Juris jurandi, [illegible]
iż Wiary S. Katol. integritatem, iura & immunitates Ecclesiasticas
prawa swobody i wolności tylko swoich & sanguine Maiorum
parta decora, tak curae cordique mamy i mieć będziemy, aby wniwecz
nawrócone niebyły i w dawnym splendorze swoim zaiaśniały, i
ieżeli w czym iniquitas temporum, albo hostilitas Suecica, całe
causavit uszczerbki, to wszystko w dawną wprawić karbę, i nie
inaczey, tylko całko wolnym panować narodom, deklaruiemy:
Słubuiemy.

i tym końcem wszystkie Dyplomata Nasze i solenne assekuracyi
Stanom RP. dane i poprzysiężone (czego dotąd oddawna się do przysięgi, których
nigdy nie dotrzymał.), w niczem ie mieć niechcąc naruszone
in toto approbuiemy i one salva & inviolabilia we wszystkich
punktach, artykułach, klauzulach i ligamentach zachowywać zakonnie
obligujemy się. (nikt więcey iak Aug. II nie obiecywał, nikt mniey
obietnic nie dotrzymał.) A kiedyśmy przy pomocy Boga Naszego
woysko swoie in hostium do Pomeranii wyprowadzili, tedy wespół
z Stanami RP. dalsze usilne nasze staranie i przeciwstawianie do tego
końca kierować będziemy aby aktualna ewakuacyia woisk Auxiliarnych
Cara JM. Moskiew. (dwa lata temu toż obiecywał.) iak nayprędzey
doszła i żeby pomienione woyska Auxiliarne z wielkim uciemię-
żeniem poddanych naszych, które się w Królestwie Naszym nie bawiły,
osobom kolligackim palestrom i pisarzom. po wielekroć poczynionym
Deklaracyiom Cara JM., i zachowanom we wszystkim dopełni się sancte
serio & efficaciter authoritatem Nostram Regiam do Cara JM. Mosk.
interponemus, i namówione środki do skuteczney ewakuacyi
iuxta scriptum ad Archivum, który lege praesenti approbatur
ad effectum przywieść deklaruiemy, i iuż eo intuitu Uniwer-
saly do Woiewództw Ziem i Powiatów in solatium Populi, aby
więcey nie dawały pomienionym woyskom prowiantów i kontrybucyi
z Kancellaryi Naszey tak Korr. iak W.X.L. wydać rozkazaliśmy.
(czemu nie pierwey kiedy do tego miał moc iak i teraz, nie dla czego
innego tylko żeby pod iego zasłoną dogrzały skutki konfederacyi
Saskiey, ona się przedłużała i on sam przy iey pomocy oświadczony
tron na nowo tak świat ocaleie.)

181

Lubo zaś i którzy dotąd królowi sprzeciwiali się, równie
przeciwnej aktu ipso adhaerent, po ogłaszanej amnestyi
i także naszej królewskiej, dotąd się jeszcze nie upamiętali
i in gremium wspólnej matki Ojczyzny nie powrócili –
~~także naszej Królewskiej, dotąd się jeszcze~~ nie umieli by gaudere
beneficio communis libertatis, i słusznie popadli sądom
i winom w prawie opisanym, (prawo było pisane do
obwinionych na zeszłym Sejmie, stosując surowości stroną,
wina przeciwnych żadna, bo Król nie wyjechał publicznie
jak wówczas tak i teraz – którzy mieli chcieć korzystać
z amnestyi, dlatego, król wszędzie o sobie tylko wspomina,
wcale o Rz. a król niebył sam panem :) na dowód
jednak ojcowskiej naszej łaskawości (niektórzy nie
mogli by w sprawie moskwy, inaczej pisać :) i łaskawości
Całej Rz. (niebyła cała Rz. tylko części zawarta
w konfederacyi Sandomirskiej: bo tak jakby kto targował się brat
za ojca Całej Rz. :) jeszcze im ad resipiscentiam
spatium 6.ciu niedziel od odłożenia tego Sejmu indulgemus
wracając intra hoc spatium accedentibus, vel accessuris
omnimodam securitatem, vitae bonorum & honorum,
które honory dotąd nieoddane, z wiecznym zapomnieniem
wraz naszych i od Najjaśniejszego kolligata naszego Cara Jego
bezpieczeństwo osób i dóbr ich assekurujemy. – (kiedy raz

Aug II równie się był wyrzekł od Rzp. poprzednio odwołuje się do niej i do prawa jej — gdy ona była w tej sprawie z powodu prawnego stronnictwa, i ona równie była karać, nie zaś on sam, że tak sam tylko sobie się arbitrarnie uwziął, iże narusza publicznych, sprawiedliwość ta wyraźnie jego dążności tym bardziej gdy odwołuje się do Cara, — to Car miał w cudzym kraju — całe prawo prześladować jego obywateli czy zrzekłszy się Aug II oddał mu władzę której sam nie miał, czy ją Car miał uzurpować, — czy to było wszystkim Zmowy obu, na wolności kraju — wszystko wyraźnie złej wiary Aug II względem Rzp, i pod pretextem ukarania przeciwnej partii — konfiskatami majątku, pisami i swoją prawowitością, pokorniejszy ich, byłby tę działał ~~wszystkie~~ na swoich stronników i na ogół, a w takiej Rzeczy coby się stało z ludźmi.) „~~alias in casum ulterioris~~
wiele car mógł rzeczy za niego wymierzać, nawet nim groził, bo „alias in casum ulterioris abruptae contumaciae i nie oddania nam uległego posłuszeństwa, z przyszłym przyrzeczeniem (a gdzie Rzpta, jej uległe i jej przyrzeczenia) ad extensionem rigoris, Zmowa za wyniesieniem i położeniem Mandatów na Dobrach Dziedzicznych prożnis omnibus exceptionibus & beneficiis Juris, na przyszły da Bóg Reassumpcji Sejmie, peremptorie sądzić & ad executionem poenarum

Bonorum Terrestrium ad Judicium RR-tu na przyszłym da Bog Seymie, salvis per omnia Juribus uxoris Jnuoriato=rum creditorum, którzy realiter pieniądze podawali; przez Sądy ustanowionych Trybunałów obojga Narodów liquidandis & diiudicandis, tudzież legitimis Donationibus & Cessionibus officiose recognitis." (gdy idzie o kraie, wszystka sprawa do oswobodzenia utworzonego, a tuby i ta konfederacja iśie przez strony utorzona oświadcza sobie tylko ona wszystko, rodząc Monarchę nawet dziedzicznym i samowolnym, nie-mógł by w podobnym przypadku inaczej odezwy napisać; gorzey iszcze, gdy obecnym panom posiadanie się z nieliczonemi sobie prawami, to wyłącznie pozwo drugiego w kraiu pobytu woich mocy.)

<u>Pospolite Ruszenie koronne i WXL.</u>

„Acz kolwiek starali śmy się wszelkiemi sposobami o uspokojenie ab intra & ab extra tey Rzptey, i postronnym Monarchów medyacyi przyjąć ~~obiecaliśmy~~ ofiarowaliśmy, do zawarcia przyszłego Traktatu z Królem Jmść Panem, że jednak tak dobrze ... swego niewinny i pominionego Króla Jmść Pana w uporczywem przedsięwzięciu swoim nieporuszonego i dalszego uznaliśmy a mediationibus Odwróci, przez co, coraz większe niebezpieczeństwa i większe obelgi ... (kto ci sprowadził iesli nie Król?) y przeszkody na tą ... ~~[illegible]~~ następnią, a ile kiedy ... z narodu ... i WXL przy tymże Króla się wziąć, coraz novas cient querras & turbas

dla czego chce mieć Rz. w całe naylepszey ufundowaną
~~postawę~~ postawę, i uwolnić ią od wszelkich zkąd kolwiek
pochodzących niebespieczeństw i dolegliwości, nietylko przez
regularne woysko, ale z summum robur ac praesidium przez
Szlachciców, pospolite Ruszenie wszelkiey Korony pos. W.X.L. i prowincyi
do nich należących, X. Inflantskiego, Piltine, i Kurlandyi, według
dawnych praw i zwyczaiów za zgodą sp. Rad Rzeczyp. i stanów
Ziem obóyga Narodów, na obronę powszechną i dostateczną [illegible]
uchwalony" — &c.

Legacyi do Dworów postronnych. — Na kongres do Utrechtu
bawy naypierwszey expedycyi Ablegata.
do Cara cum ultima resolutione od Senatorów o ewakuacyi
woysk Mosk.: z granic Rz., z prowincyi pruskiey, z forteca Elbląga
Torunia, territorium Gdańskiego, Piltine, Kurlandyi Białocerkwi
Inflant, Ukrainy Całey, Polonnego, i innych, także względem
przedsięwzięć i korzyści Rz. wprzywracaniu i oddaniu forteca
Rygi Xięg Litewskich Ziemskich i grodzkich w Moskwie będących
także ludzi [illegible], Bracławskiego i innych województw wziętych
na stolicę, w oddaniu armat, po fortecach tak koronnych iako W.X.L.
zabranych, ponieważ woysk auxiliarnych Rz. nie potrzebuie, a
nawet i tych 12000 iuż [illegible] deklarowanych, cale dziękowa-
cało się iuż z tym i antecessum przez wielkiego posła swego W.
Marcyana Wołłowicza Marsz. W.X.L. [illegible]. Ci ku wspólnej [illegible]
Rzeczpospolita, nigdzie koł, — koł zwłaszcza przymierze, Rz. go zrywa
bo służbie na nim, Car wolle bezprawnego przymierza niż zgoły bez
ostrożności Rz. nie ze Szwedami woynę prowadził, ale z Polską.

NB Uwaga: [illegible] tu był [illegible] Aug. II, [illegible] gdy wtedy we wszelkich aktach Aug. II nie [illegible] bo ich podpisy.

ale zgoła
~~Lubo~~ zobaczą, Ludzkość, Akta, broń, twierdze, wybuduje kontrybucyje, strzała, darmo — lub 2do się po skończonej woynie grasował w Kraiu, Obyczajów najgorszym Aug II, z tego winien prześladował. cóż więc miał za przewagę nad RP, czy one zaś to wszczęły, nie ~~król~~ sam, lub nieprzewidzeniem, lub dozwoleniem ~~zacie~~ takim wypadom, pytam coby wolnemu woynie najgorszy ani mógł gorszego zrobić, pierwszy to raz Moskal tak grasował w ziemiach RP, pierwszy to król który swoy kray z sercem niszczył. ta niegdy król w osobie swoy niewyszczepiony wśrzód starych RP, — przeprosić ta nawet nie dawała myśl smarzny, bo o wyprowadzeniu woysk Mosk — ciało ostatne wszystkiego odrzucił wspomina —) albo ablegacyje

9 Drugie zaś poselstwo (gdzie necessitas exiget przytomny Senat cum ministris Status i przy JW. Marszałku Seymowym, jeżeli examini rebit a kancellaryi: tak Korony całej i WXL zwyczajny oświadczenia, instrukcyje pisać były, i żeby sobie nie nad nie z żadnymi posłannami traktować nie pozwalali, i w żadnej się uchowaj Boże i RP ~~tej~~ niedawali alienationes & avulsiones, owszem cum fructu publico, prowincyje swoje odzyskiwali, i relacyę do Boga na pierwszym Seymie odłożonym in facie omnium ordinum czynili."

§: i to pierwsze pasłem, gdzie stany ich wszystkie powinny, nie [illegible] z nich wyjątek, a stąd pewna, aby który Legat zdał sprawę ze swoich na pierwszej Oszczędności, i jakie miał to dobro stanom zrobić, gdy wszystkie ich czyny, albo niezbyt zgodne z dobrem RP, albo były tylko wypełnieniem rozkazów z woli króla Aug II)

~~Do~~ Do Turcyi wyprawiony Chomentowski W. Maz., dla ponowienia i utwierdzenia Traktatu wiecznego Karłowickiego — który miał wzruszyć Han [illegible] traktat mówi stary, pro hoste Galiae tatarskiego deklarowany. —

/Zastała woyska pro praeterito część tylko zołdu wypłaconą
za Skarbowi polecono forsznować na Artyleryi i utrzymaniu Kamieńca
/ Kamieniec w opinii był za punkt bardzo ważny i Militarny
wale nań łożono, kiedy kraj nie szczególnego nie [illegible]),
y też Skarb kor. nie ma więcey pretendować podatków na walney Radzie
Warszaw. i Lit 3 Generalnych 2 uchwalonych, nad czas tey Rady opisany ~~[illegible]~~
to aż do dnia 1. Lipca b. r. — Ex — pretensyi posłuchowanych oddzielone
do innych kwestii, według salva actuali & reali likwidacyi Woiewódz
Wilkopolski; i prowin: pruskiey ~~[illegible]~~ z woyskiem
Naszym polskim na trybunale skarbowym expediendo & & — Trybunał,
/ więc i woysko polskie darmo żyły w Kraiu, bo gdy te tylko ~~[illegible]~~
skarbowe na Seymie były wypracowane, a szury niebyły zostaie bez
niedoszły w tym i także trybunały niedorzeczności, w skutku czego
likwidacyi niebyło, a przeto mnóstwo zostało posłuchowanych.)
<u>Disciplina militaris</u> Żeby woysko niemi wziąć dobr Ziemskich/
Cichy był [illegible] R.P. powracała się wszystkim kraiem, i aby
Hetmani winnych swywoli karali, a woysko W.Ks.L. łakomie
wzięcie, nie obciążali stacyami — wonni się
<u>Alternata laski Trybunalski</u> że na przyszły tenże protokowarski
ma laska być przy W.K.Litew. a dany sposób.
<u>Odłożenie Seymu</u>, tego z. niedzielnego dla naypierwszey woyny
<u>wojenney</u> nieprzystłe robienyi, tuż dla naprędszego i naywłaściwszego
wyprowadzenia woiska Auxyliarnych z kraiów R.P., dla obezpieczenia
obrad publ.; żeby R.P. wkładła w rzeczach niebyła bez ~~rady~~ stanów, dla
porozumienia się zobopulnie, dla odebrania relacyi wysłanych od Nas posłów,
dla obmyślenia stanu woyska na dal, dla ukontentowania [illegible]
Woiewództw Ziem i powiatów i; dla innych okoliczności [illegible]
polityke unius status, ale constitutione omnium ordinum, nemine reclamante
pod tey laską i konf. sesyi: na dzień 31 Grudn. b. r. odkładany

Sejm więc ten nie sławnego przez widoczny kwestyi
króla ukrywania się na stronie zwierzchniemi przyzwoleniom;
w skutek niezaspokojonych tak ważnych potrzeb krajowych
dla uczciwej kampanii nowej, której nikt nie chciał
participować po 2ch tygodniach w których 7em koronnych propozycyj
nieobchodzących wcale dobra kraju postanowione, odroczony
został, żeby niebył zwołany aż w miesiącu 8/r. — w czym
który niedoszedł i dojść niemógł gdy tyle było kollizyj interesu
wprzeszkodzeniu: gdy się spodziewał król bo oświadczył „w odłożeniu
„Sejmu" — „a przez Boga, jeśliby tak zapamiętały w tym
zamieszaniu był upórny, należy się, że czy sam w osobie swej, czy
Sarmatiam, lub z Chorągwiami recedere in partes adversas chciał
tedy takowy" & tak dalej. — A wojować też postowi
tamże marszałek bo to oni byli jednem siła konfed. Sandomir.
strony króla, — wszystkiego po nich mógł się spodziewać, gdy one
w czasie; oddali więc broń na samowolą ich komisyi
Grzymułtowskiej w 1708 nie było środka, złagodzenia niechęci; zgwałcić
raz, rozwarty się ten ..., i gdy Sejm zaczem w którym tylu
niechęci; rozmaitych interesów, wypisanych przez Króla dojść niemógł
doszedł pod pewną wolą Narodu w 1707r. w którym Tarnogrodzkiej

Konstytucye W. X. L. w r. 1712. 5. kwiet. w Warszawie:

Pospolite Ruszenie, aby było gotowe – po wydanych 3ch wiciach stawić się.

Nowa abiurata WXL. „a że WXL z dopuszczenia Bożego & inclementia fatorum, wielkie gruntowało praktikalia, tak dalece, że większa niżowne części będących dymów, dźwiek przystęp.: zarazy Bóg zatoczona otworzą się widoki: przeto ad verba et genium Coaequationem, nowa abiuracya Obywatelom WXL zaprzysiężoną po Grodach za rządy wszystkich stanów RP. uchwalamy 3o — przysięga na obywatelskie miasta. we wszelkiej naturze d obrocie WXL tak duchowie: króle: Ziemskich obliczenie ~~[illegible]~~ dymów szczególnie bez żadnego wyjątku mieszczan, Szlachta, Żydów, Tatarów, Poddanych we wszystkich dymów, które oneribus RP wystarczyć mogą i t. podatkom kwatermistrzom i t. p. — na to wszystko wystarczające przysięgą. —

Summaryusz dymów wszystkich (WXL w 1690 r. wedle ~~[illegible]~~ zeznań wprowadzonych przysięgą, ułożony. –

1. Województwo Wileńskie dymów – 4080.
2. pow. Oszmiański. — 8420.
3. — Lidzki — — 5030.
4. — Wiłkomierz. — — — 4580.
5. — Brasławski. — — 1160.
6. Woj. Trockie — — 1340. (dymów z Ekonomii)
   dymów Ekon. Olity – 780
7. pow. grodzieński d. szlachta 5800.
   d. Ekonom. 3600.
8. — kowieński 1550.
9. — upitski d. szlach. — 2020.
   d. ekonomii ~~[illegible]~~ szawle – 3000
10. X. Żmudzkie — 6300.
11. Woj. połockie — 4800.
12. — Nowogrodzkie — – – 18000.
13. pow. słonimski: — 3200
14. — wołkowyski — 2150.
15. Woj. witebskie — — — 2167.
16. pow. orszański — 11800.
17. Woj. Brzeskie — 13500
    Ekonomii Brzeskiej i Kobryńskiej z Lisiczkami 3500.
18. powiat Pinski – d. 5000.
19. Woj. Mścisław: – d. 2323.
20. — mińskie. – d. 5000
21. pow. mozyrski d 1000.
22. — Rzeczycki — 850.
23. Woj. Inflanckie. — 650.

121500.

dymowego płacono po Zł 7 g 20 od dymu

Uwaga. obliczenie to było na lat 22 przed uchwaleniem nowym 1712 r. gdy w owym czasie tak mało podano dymów, iż dopiero po pomorze! ale zdaje się że podanie obok umieszczone przez przysięgę istotnego było prawdziwe, ale ... wszystkich o takowej przysiędze.!! na sejmie 1717 nie wspomniano nowej tabeli dymów 1712 r. ale z r. 1690. albo więc była fałszywa ta nowa, albo ~~[illegible]~~ niewtorzona. – wydziwić się odwrotnie niemożna tak małej liczbie.–

Warunek Woyska WXLitews — dla niezawatego pokoiu woysko utrzymane się, onego zpartyia biorze się do krolewszczyzn, — dyspozycyia zas tego do przyszłego Seymu odkłada się. — Żeby zas przez czas ten woysko miało swoy żołd, wszystkie nadzwyczayne podatki (i t. browarne, szelężne, i in) potwierdzaią się według dawnego rozkładu, aż do nowego wyboru dymów nakazanego. — Najpotrzebnieysze Synekury kasuią się i t. Brygadierów, Krygskommissarzy — &. 2. tylko Generałów Maiorów zostawiaią się z tym 1. do Jazdy 1. do piechoty. — Że zas arbitraria ~~tra~~ impozycye i kontrybucye na Dobra Ziemskie i Duchowne zagęściły się przeto że nie Hetmani odpowiadaią, przed ~~[illegible]~~ trybunałem. ~~[illegible]~~ na przyszłym Seym odsyłaią się Rachunki podskarbiego W. WXL kotła i iego poprzedników — również ustanowienie Tryb. Skarbowego. —

Kommissyia do Nowych Abiurat, to iest do wyborów dymów powstałych w XL. po Morowey zarazie, po poprzednich przeszłych.

W Litewskim powychodziły kwestye między Krolewszczyznami a dobrami Ziemskiemi, ci sobie pretensye do tamtych osadzili i dymy zamieszkałe, stąd kollizyie, zatym więc ustawie wyznaczono Kommissyią. —

Reszta życzeń woyska i powiatow do przyszłego Seymu odkładana. —

Uwaga gdy więc ten Seym narażony niedoszedł, nastała Stagnacyia w sprawach państwa, ale poprzednie uchwały przykładowie były w swoiey mocy, gdy więc ta realizacya i zwyczaiem Jaskim ciągły diablo na ~~[illegible]~~ zwrota, zawiązała się Konfederacyia Tarnogrodzka, przeciw Krolowi; konfederacyi sprawa i akcyi ~~[illegible]~~ sposobny się Kasztelan Denhoffa Het. pol. WXLit. Miecznika Koronnego Marszałka Seymowego kota Rycer~~[illegible]~~.

190 R. 1717.

Konstytucye na zakończeniu Konfederacyi Tarnogrodzkiey i innych konfed. prowincyonalnych &. tak szlacheckich iak Woyskowych koronnych. w ktorych pod powagą i władzą Seymu Pacificationis, mocą traktatu Warszawskiego za zgodą stanow całey Rz. r. 1717 d. 1 Lutego.

Augustus II. z Bożey łaski K. P. W. X. L. &c.

Wszem. w o. i k. z os. Obywatelom Państw Naszych, i W.X.L. i prowincyi należących do wiadomości podaiemy, iż nietylko per vicissitudinem, ale też przez swoie wewnętrzne dyffidencye i kollizye, turbatam & ~~commissam~~ concussam Rpcam, tandem pacatam & unitam przez szczęśliwy między Dostoieństwem Naszym a stanami Rz. in pede Pactorum Conventorum & in virtute omnium legum & Constitutionum Rz. zakończony Traktat, uczyniwszy akt Konfederacyi wszystkich szlacheckich i Woyskowych koronnych i W.X.L. w nim wyrażonych partykularnych. ad antiquam formam Consiliorum & regiminis Rpae reducendo, authoritate Seymu Pacificationis ex consensu omnium ordinum non aliter, nisi eo modo, ex ratione szczególnie teraźnieyszych okoliczności amplius wszakże, non practicando nigdy, pretio restabiliendae tranquillitatis publicae, determinowaliśmy: ktorym to Seymowi powagę, stałość, i moc dawnych zwyczaynych Seymów przydawszy niżey wyrażone do bezpieczeństwa i całości państwa nam powierzonych od P. Boga, należące postanowiliśmy na nim konstytucye —

Utwierdzenie Traktatu, i Pokoiu wewnętrznego restabilimentum —

Uważaiąc z iedney strony iż od samego początku świata niebyło sporu i bydź niemoże tak mocne Państwo aby przez długie rozerwanie i wewnętrzne niezgody naypierwey szwankować, a na ostatek i upadać niemiało. z drugiey zaś strony zapatruiąc się iako w skrypcie, znaleźliśmy że narody gdy w zgodzie i iedności trwaią nietylko w stałości i całości swoiey utrzymuią się, ale też w dostatkach i siłach pospolitych do obrony własney in dies excrescunt. Przeto Boskiey Opatrzności winne zato oddawszy dzięki, że Państwo Rz.: ex diffidentiis & dissensionibus internis, ad unionem animorum et plenam confidentiam redux, raczyła nietylko pacta Conv. Dyplomatu, i wszelkie obowiązki Nasze, także nexus et ligamenta fidelitatis & obedientiae reciproca Rz. stanów, ku Nam anteriora & Subsequentia na Radzie, y na Seymie ostatnim Warszawskim potwierdzone reassumuiemy, i dotrzymywać obopolnie obiecuiemy. ale też insuper Traktat Pacificationis internae, w Warszawie an. 1716, 3 Listop. konkludowany, a r. b. d. 30 Stycz. ratyfikowany we wszystkich punktach i warunkach powszechną zgodą aprobuiemy, w Volumina Legum inseruiemy, i do exekucyi wszystkie artykuły onego absolutnie nieodwłocznie przywieść deklaruiemy, oraz aby w tych tylko sprawach i materiach, ktore w tymże Traktacie są konkludowane i opisane, pro regula & norma administrandi ...

Reipublicae był obserwowany i zachowany, mieć chcemy —
Ustawy Regułą i normą do administrowania Rzplta miał wypadać
i w konstytucie Rzplitej. a niewspomniał tego, ~~Abo~~ co chciał Zemsty
w Ruskiej wypadł, — który zaczyna się długo potem czego panowania
bez czynów — w Rzplitej osłabionej i rozbrojonej — lubo zawsze zamierzamy
do polepszonego Rządu jak kto inaczej dowodzi. swój tron widząc
z zaprzeczeniem i gwarancyj których żądał od Rzplitej. — dalej mówi —
„A poniewasz Stany ~~RR~~ wszystkie Korony i WXL swoim i całej Rzplitej imieniem, uroczysty-
nym i niewzruszonym pod przysięgą i obowiązkiem sumienia i Wiary Ś.
Katolickiej Rzymskiej, assekurowały nam słowem, przy Dostojeństwie naszym Królewskim
jako wola Narodu swego, wolnemi głosami obranego i koronowanego, przeciwko
wszystkim nieprzyjaciołom stawać, wolnej Elekcyi w Osobie naszej bronić, Buntownikom
żadnej i przeciwko nim, tanquam hostes Patriae powstać. (Jako dowód o swój
tron) — to zwać się conditio sine qua non, lubo w traktacie bardzo ulega mniej
obszerne wzmianki.) Tedy my wzajemnie stosując się do zgody szczerze Stanów
zgromadzonych, & ad tenorem pomienionego traktatu, formam Regiminis
ad antiquum statum liberae Reipublicae przywracamy (więc to odczytać lub albo że zawieszono
stało się to, (gdy o przywróceniu mówi, więc panował prawie tak dawno
enthym go słusznie z tronu zrzucono.) czyli te Sejmy, Sejmiki, Sądy, possessionem
Libertatem sentiendi, Jus votandi, Sądy wszelakie tak nasze zadworne
jako Trybunalskie, Ziemskie, Grodzkie, & omnium subselliorum, ad solitum
cursum reducimus, exceptis Fiscalibus teraźniejszym Sejmem abrogatis.
Także prawa wszystkie, i prerogatywy wszelkich urzędów Duchownych
świeckich, marszałkowskich, pieczętarskich, podskarbich, Hetmańskich i
innych urzędników w Koronie i WXL, restituimus (powracamy tak) i aby według
opisania w Traktacie i konstytucyi na Sejmie teraźniejszym sprawowały się
mieć chcemy. Zachowując nam w całe Jura Majestatis juxta Leges Rzpltej
concessa. (niemożna większej prawdy wyznać i wymówić.)
(tracz słuszki chyba) — A że non observantia & impedita executio dotąd
praw i ~~ustaw~~ których na Sejmach postanowionych, omnes disordines &
confusiones w Rzpltej principaliter causabant, wprowadzając one w długi ciężkie
skarbowe, zaś tej wszystkie nieprawionych, i exponując generaliter fortuny i dobra

wszystkie in privatum et in publicum tak stałego, iako postronnego
Żołnierza, przez praesenti Lege postanawiamy, & in perpetuum warujemy
aby wszelkie sancita i uchwały Sejmowe, sacrosancte & immutabiliter
na Sejmikach swoich i wszystkich aktach publicznych zachowane, obser-
wowane i exequowane obowiązane były, sub nullitate Laudorum, ia
contrariam attentatorum & sub rigore poenarum in ijsdem
Legibus expressum.

(Niemożna iaśniey do winy się przyznać, niemożna lepiey
usprawiedliwić konfederacyi Tarnogrodz. – niemożna iawniey przekonać
że to co Król składał na postępy Szwedów, i przewrócenie systemu
do góry nogami, że on sam był temu winien, – w tym [illegible] [illegible]
traktat z [illegible] zawarty – Był [illegible] [illegible] Król nieprzyiaciel
Kraiu, [illegible] [illegible] [illegible] przy swoim dobru –
Król zmuszony do wniścia w [illegible] przez siebie stawianych [illegible]
~~[illegible]~~ dać się powodować, ale tak odwetował się intrygami i
podstępem przez wystawanie na konfederacyi zmniejszanie wojska,
[illegible], że rozkował iey ~~[illegible]~~ niezmiernie i [illegible] ale [illegible]
nie dla siebie, nie dla swego domu, ale dla tego którem powód
był do wyłuszczenia się z [illegible] [illegible] [illegible], i zostanie [illegible].
W [illegible] Carów ograniczyła się do posadzenia [illegible] na
tronie [illegible] syna iego, – a daley dom Augusta popsuł za [illegible]
nas [illegible] i stał się [illegible] [illegible] tych [illegible] dla których nie myślał
o prawie.)

Wojsko [illegible] którego nigdy niepowinno było postać w kraiu, bezprawnie
wprowadzone, Król [illegible] [illegible] w 1710, obiecanie w 1 [illegible] t.r. wyiść, iednak
aż do 1717 r. 1 Lutego było w kraiu, tak 8 [illegible] 3, i [illegible] [illegible] [illegible]
to się [illegible] nareszcie musiało. – była to prawdziwa woyna, patrz wszystko
o traktacie tym gorsza że Król był na [illegible] [illegible] armii [illegible], ale
pokonany, ustąpić musiał, –

Cóż [illegible] [illegible] [illegible] ale [illegible] wyschodzących zobaczony [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible], ta [illegible] – Polska i [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] obwiniaiąc ...!! o niesłowo i [illegible]. – [illegible] się Aug. II [illegible]
[illegible] był [illegible] – co Car [illegible] robił, czy [illegible] woyny z [illegible]?

Traktat Warszawski.

Wszem w obec ~~[illegible]~~ 20 / K. i każdemu z osobna, wiadomo być ma, iż długo to
należy, albo iakim kolwiek sposobem należeć może kiedy zołnierzy wzruszenia
między Stanami Koronnemi i WXL, z woyskami Saskiemi ozruszy, tak się iuż
były wzmogły, że nakoniec między temiż woyskami, i Stanami RP. skonfede=
rowanemi, tudzież woyskami Oboyga Tęy narodów, do wszystkich otwartych
nieprzyiacielskich postępków przyszło, które zaraz od początku JKM Aug. II
z Łas. Bo. K. P. a dziedzicz. Xię Saskie, i Elektor z oycowskiey swoiey dobroci
ku RP. zabiegaiąc smutnym zamieszaniom, aby się kraie zwłaszcza, ~~[illegible]~~
upadku i spustoszenie kraiów dla niey nieszczęsnych, tak zawsze akkomodować
i uspokoić pilnym staraniem, i applikacyą tak usiłował, iż za
przychylnością dobroci Boskiey, i przyiazne się w to wdaniem N. Cara Jm.
przez JoX Dolhorukiego Wiel. Extraordyn. Posła, Namiestnika Czernichowsk.
naywiernieyszą, i aktualnego Konsyliarza, Kawalera OO. S. Andrz. i Orła Białego, o
połowie niedtylko to przedsię wzięte zamysły ale i dla tego z umowy między
stronami zobopolney, determinowany iest 12. Czerw. 1716 r. Kongressowi w Lublinie
naznaczonemu, który potym strony za wracaniem między sobą zezwoleniem
do Kazimierza, nakoniec zaś do Warszawy przeniosły, i tam d. 26 Wrześ. zaczęty
pierwey traktat, reassumowały.

Z ich zaś tu kiedy zobu stron porządnie postanowieni Plenipotencyaryusze i
Kommissarze iako z strony JKM i woyska tego.

1 JJWW. JmPP. Konstanty Feliczyan Szaniawski Bp. ~~[illegible]~~ Kuiawski i Pomorski
2 Stanisław Chomentowski Woi. Ziem Mazowiec. Regiment. Dobrotowy Stanów
3 Hyryk Hr. Flemming Koniuszy WXLit. Wielki Feldmarszałek [illegible]

a ze strony skonfederowanych Stanów RP. i Woisk koronnych i WXL.

1 JJWW. i W. JmPP. Stefan Humiecki Woi. Podolski
2 — Józef Potocki Star. Bełski
3 — Michał Olszański Chor. Wołyński
4 — Franciszek Gomiński Star. Konopnicki
5 — Fran. Mielżyński Kasztelan Śremski
6 —
7 Krzysztof Hr. na Bakszymach Zawisza Star. Miński
— Jan de Campo Scypion Star. Lidzki
8 — Wład. Krzyszkowski Star. Włodzisławski Vice Marszał. Woyska koronnego
9 — Andr. Rożycki Oberszterleitnant JKM
10 — Stef. Horodeński Chor. Czerniech. porucznik Chor. [illegible] Jego
11 JMć Michał Orzecki Łow. Buski porucz. Chor. Zamoyski Referend. WXL
Jego Strażnika WXL Orze

194

oraz wziąwszy P. Boga na pomoc i Plenipotencji (: które w swoich oryginałach na końcu tego Instrumentu wypisane są :) według zwyczaju wzajem sobie powierzywszy dla ubwierdzenia i utrzymania Zgody i wolności Rzplitej katolickiej, na wzajemne i wieczne Pokoju i umocnienia publicznego Prawa zezwolili, i zgodzili się w te słowa.

Arty 1. niech będzie, pokój powszechny, trwały, wieczny, prawdziwy i szczery tak między pomienionemi stronami i osobami z nimi trzymającemi które po nieprzyjacielsku przeciwko sobie postępowały, jako też między innemi inszemi wszystkiemi osobami, dla przeciwnej wzajem zawziętości i innych przyczyn z wojny pochodzących z obopólnie sobie niechętnemi i nieprzyjaznemi w całej Koronie i WXL i wszystkich krajach i prowincyjach do Rzeczypltej należących, tudzież wszystkim Obojga Narodów, to jest Koronnym i WXL: a ten Pokój tak wiernie, i prawie od wszystkich z wierzchności stanów, mieszkańców i jakiej kolwiek kondycyji obywatelów Rzeczypltej ma być przestrzegany i zachowany. aby wszyscy ogółem, i każdy z osobna pożytek, honor, wzajemnie wygody i bezpieczeństwo dobra pospolitego promowować, społecznie się o to starając całości prawa wolności, i inne prerogatywy Majestatu Pańskiego, Senatu i Stanu Szlacheckiego według dawnego zwyczaju i uspokojenia na Sejmach Sejmikach, sądach i wszelkich Jurisdictiach, Miastach, Dworach, wszędzie zgoła na każdym miejscu przy dostojności i nienaruszonej administracyji i sprawiedliwości odnotowali i zalecili: na wieczne i pospolitej Rzeczy ku sercu.

Art 1 i (wstęp. przeliczony, cięży wymowy i pełen godności.)

Arty II